

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2007

Miroslav Komorous

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

A

VYSOKÁ ŠKOLA EKONOMICKÁ V PRAZE
FAKULTA MANAGEMENTU V JINDŘICHOVĚ HRADCI

OCHRANA OBĚTÍ A PŘEDCHÁZENÍ PŘÍPADŮM DOMÁCÍHO NÁSILÍ

Screen victims to and prevention case domestic force

Autor:	Miroslav Komorous
Vedoucí práce:	Doc. PhDr. Miroslav SOMR, DrSc.
Studijní program:	Sociální pedagogika, specializace výchovná a vzdělávací praxe
Datum odevzdání:	29. 4. 2007

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval zcela samostatně a veškerou použitou literaturu jsem uvedl v seznamu použité a citované literatury.

Děkuji vedoucímu této diplomové práce,
doc. PhDr. Miroslavu Somrovi, DrSc., za cenné rady a připomínky, které mi
pomohly při zpracování předkládané práce.

Anotace - abstract

Bakalářská práce charakterizuje fenomén domácího násilí, popisuje jeho základní formy, projevy a znaky. Upozorňuje na to, že domácí násilí prostupuje všemi sociálními vrstvami, bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk, sociální nebo etnický původ. Charakterizuje jednotlivé etapy intervence státu při prevenci a řešení tohoto sociálně patologického jevu v České republice. Popisuje důvody systémového řešení tohoto problému, jehož následky nese ve svých důsledcích celá společnost. V souvislosti s novými zákonnými úpravami upozorňuje na předpokládané dopady těchto úprav pro násilníky, ale především seznamuje s novými možnostmi ochrany pro oběti domácího násilí. V praktické části se práce zabývá zjišťováním výskytu případů domácího násilí v rodinách studentů vysokých škol se zaměřením na to, v jaké rodině vyrůstali, jaké jsou ekonomické aktivity a vzdělání rodičů a do jaké míry mohou tyto skutečnosti mít vliv na výskyt domácího násilí.

The graduation thesis characterises the phenomenon of the domestic violence, describes its basic forms, exposures and characteristics. The thesis points out that the domestic violence permeates through all social levels regardless of the education, religion, age, social and ethnic origin. The thesis characterises particular phases of the state intervention during the prevention and the solution to this social pathologic phenomenon in the Czech Republic. The thesis describes the reasons of the system solution of this problem whose consequences are concerned all the society. In the connection with the new law regularisation the thesis refers to supposed impacts of this regularisation on violent persons and above all the one informs victims of the domestic violence about new possibilities of the protection. In the practical part there the thesis deals with the recognition of the appearance of the domestic violence cases in the families of the university students with a view to the kind of the family, economic activities and education of the parents. The thesis examines influence of these facts on the appearance of the domestic violence.

OBSAH

Úvod	7
A. TEORETICKÁ ČÁST	
I. Podstata a výskyt domácího násilí	10
1. Úvod do problematiky	10
1.1 Pojem domácí násilí	11
1.2 Formy domácího násilí	12
1.3 Specifika domácího násilí	13
1.4 Teorie příčin domácího násilí	15
1.5 Faktory působící na vznik domácího násilí	17
1.6 Mýty o domácím násilí	18
2. Oběti domácího násilí	21
2.2 Ženy	22
2.3 Děti	22
2.4 Senioři	24
2.5 Muži	25
3. Pachatelé domácího násilí	26
3.1 Teorie	26
3.2 Typy pachatelů	27
3.3 Profil agresora	28
4. Výskyt a následky domácího násilí	31
4.1 Výskyt domácího násilí v České republice (statistiky, průzkumy) ..	31
4.2 Následky domácího násilí	34
II. Domácí násilí a společnost	36
1. Domácí násilí jako celosvětový problém	36
2. Řešení problému domácího násilí v zahraničí	38
3. Postupy při řešení problému domácího násilí a při ochraně jeho obětí v České republice	41
3.1. Legislativa	41
3.2. Interdisciplinární přístup k řešení problému domácího násilí	46
3.2.1 Ministerstvo spravedlnosti	47
3.2.2 Ministerstvo zdravotnictví	48
3.2.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí	49
3.2.4 Policie České republiky	50
3.2.5 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy	51
3.3. Nestátní neziskové organizace	52
3.4. Intervenční centra	54

4.	Role policie při řešení problému domácího násilí	55
B.	PRAKTICKÁ ČÁST	
	Úvod do praktické části	60
I.	Případová studie	61
II.	Dotazníkové šetření	65
	Závěr	73
	Seznam literatury a použité prameny	76
	PŘÍLOHY	

Úvod

Domov a rodina je po nás všechny synonymem zázemí, bezpečí, klidu, pohody, porozumění a lásky. Ve všech rodinách však tomu tak není. Mnohdy je rodina místem násilí, bolesti, strachu a nebezpečí. V takových rodinách dochází k těžko napravitelným následkům v sociálních, rodinných i občanskoprávních vztazích. Nesmazatelné stopy zůstávají v dětech, které jsou přímými svědky nebo dokonce oběťmi domácího násilí.

Fenomén domácího násilí a právě ochranu jeho obětí jsem si vybral jako téma svojí bakalářské práce pro aktuálnost a závažnost tohoto sociálně patologického jevu, s nímž jsem se setkával a setkávám v rámci plnění svých služebních povinností. Šlo však vždy o strohý výčet dat a informací, za kterými není vidět strádání a utrpení zúčastněných osob.

Domácí násilí u nás bylo ještě v nedávné minulosti považováno za soukromou záležitost jeho aktérů, za záležitost odehrávající se „za zavřenými dveřmi“, do které je lepší nezasahovat. Z tohoto předpokladu vycházela i absence dostatečné informovanosti široké veřejnosti o fenoménu domácího násilí.

S prohlubujícími se problémy a díky neutuchající aktivitě nestátních neziskových organizací se o domácím násilí v posledních pěti letech začalo diskutovat na odborné úrovni a tento problém se podařilo zviditelnit i pro laickou veřejnost. Začal se objevovat v diskusních a publicistických pořadech, reportážích a denním tisku. Sdělovací prostředky stále častěji informují o případech domácího násilí.

Výsledkem celospolečenské diskuse bylo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jenž nabyl účinnosti dnem 1.1. 2007. Přijatá právní úprava si v tomto směru klade za cíl působit na společnost jako celek, jednoznačně

deklarovat, že násilí, ke kterému dochází ve vztahu blízkých osob a v soukromí, nelze tolerovat. Prezентuje jasné vyjádření postoje státu, který dává najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti, před ochranou vlastnických či užívacích práv. Zákon si klade za cíl poskytnout osobám ohroženým domácím násilím takové právní prostředky ochrany, aby se ohrožená osoba mohla psychicky a sociálně zkonsolidovat a řešit svou situaci.

Cílem této bakalářské práce je podat ucelený přehled o současném stavu na úseku domácího násilí. V praktické části je uvedena případová studie, která se popisuje případ studentky vysoké školy, která se ve své rodině setkala s domácím násilím. V návaznosti na tuto studii bylo provedeno dotazníkové šetření mezi studenty vysokých škol s cílem zjistit výskyt domácího násilí v rodinách těchto studentů. Podstatou šetření byl záměr potvrdit či vyvrátit předpoklad, že domácí násilí se prolíná všemi společenskými vrstvami bez ohledu na vzdělání, společenské postavení a ekonomickou aktivitu jeho aktérů. Potvrdit nebo vyvrátit, že se vyskytuje jen v tzv. „problémových“ rodinách, že aktéři jsou primitivové bez vzdělání.

Pro doplnění informací a celkové situaci v oblasti domácího násilí, uvádím v přílohách porovnání vybraných ukazatelů kriminality pro trestný čin podle § 215a trestního zákona (týrání osoby žijící ve společném obydlí) za roky 2005 a 2006 v jednotlivých krajích České republiky.

Bakalářská práce se snaží podat ucelený přehled o všech aspektech problému domácího násilí, pomoci jeho obětem i boje proti němu. Jsme teprve na začátku tohoto těžkého úkolu a každá aktivita v tomto směru může přispět k jeho řešení a pomoci dostat ho do ještě širšího povědomí veřejnosti.

A. TEORETICKÁ ČÁST

I. Podstata a výskyt domácího násilí

1. Úvod do problematiky

Domácí násilí je pokládáno za poměrně zvláštní, samostatný fenomén, jehož mimořádnost přitom neplyne ani tak ze samotného násilí, ale spíš z toho, vůči komu a za jakých psychologických okolností je uplatňováno. Právě tyto příznačné okolnosti jsou zvýrazňovány v pojmech *zneužívání partnera* (Partner Abuse) nebo *intimní násilí* (Intimate Violence). Zatímco tyto dva pojmy zůstávají předmětem jednání odborné veřejnosti, výraz *domácí násilí* (Domestic Violence) byl rychle zmedializován a stal se tak oficiální klíčovou formulkou používanou při prezentaci a odtajnění problému před širokou veřejností. (42:14-16)

Jedná se bohužel o velmi rozšířený a do současné doby nejméně kontrolovatelný druh násilí. Je starý jako rodina sama, dochází k němu ve všech sociálních vrstvách a to bez ohledu na vzdělání, náboženství, věk, sociální nebo etnický původ. Zahrnuje všechny projevy fyzického, sexuálního a psychického násilí, které je pácháno mezi jednotlivými členy rodiny. Obětí násilí v rodině se může stát kterýkoli člen rodiny a také její kterýkoli člen může být pachatelem. Nejčastějšími oběťmi domácího násilí podle tuzemských i zahraničních výzkumů jsou ženy a děti. Domácí násilí je však pácháno i na mužích nebo na rodičích ze stran dětí. Konflikty s velmi intenzivním násilím vznikají i mezi sourozenci.

V České republice je domácí násilí nejčastěji kombinací fyzického násilí doprovázeného násilím psychickým.

1.1. Pojem domácí násilí

Definice pojmu „domácí násilí“ jsou velmi podobné, ať jde o definice, kterými se při své práci řídí neziskové organizace, státní orgány nebo o definice uvedené ve speciálních zákonech jednotlivých zemí. Rozdíly jsou zejména v míře konkretizace jednak jednotlivých způsobů chování, které je považováno za násilí, jednak v typizaci tohoto jednání. Některé definice uvádějí jen fyzické násilí, jiné výslovně zmiňují i sexuální a psychické.

Novela trestního zákona chápe domácí násilí jako „týrání osoby žijící ve společně obývaném bytě nebo domě nebo osoby blízké“. Přičemž osobou blízkou se rozumí příbuzní v přímé linii, zpravidla manžel, manželka, sourozenci nebo jiné osoby v poměru rodinném nebo jemu podobném (partnerský vztah druha a družky).

Pro účely této práce plně vyhovuje definice uvedená v Metodickém pokynu ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky č. 2/2004, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí. Domácím násilím se rozumí: „...opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se dopouštějí dospělí nebo mladiství na svých blízkých (obětí mohou být manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič). Domácí násilí má podobu fyzického, psychického, sexuálního, ekonomického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace. Domácí násilí je vědomá činnost. Začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu. Domácí násilí se liší od ostatních forem delikventního chování tím, že je násilím ve vztahu osob, vytváří vztah závislosti oběti na pachateli a je zaměřeno na získání moci pachatele nad obětí. Charakteristickým rysem domácího násilí je skutečnost, že se pro svou určitou trvalost a různou

intenzitu násilných aktů postupně stává součástí jejich běžného života.“.
(19:2).

1.2 Formy domácího násilí

Následující přehled uvádí způsoby chování, ke kterému se pachatelé uchylují nejčastěji.

Fyzické násilí je nejvíce viditelné, protože zpravidla zanechává stopy, jako jsou modřiny, popáleniny, zlomeniny, zaschlou krev apod. Jedná se o brutální bolestivé útoky, které s sebou nesou riziko poškození zdraví a v extrémních případech může tento druh násilí vyústit v přímé ohrožení života. Mezi projevy fyzického násilí patří např. facky, kopance, škrcení, rány pěstí či jiné fyzické útoky, ohrožování zbraní. Může být namířeno proti partnerovi, dětem, ale i např. proti zvířeti.

Psychické násilí souvisí s fyzickým násilím nebo se může odehrávat samostatně. Nemusí být zpočátku jako násilí chápáno, např. mocenská opatření související s žárlivostí partnera si žena vykládá jako velkou lásku apod. Psychické násilí je obtížně dokazovatelné, jelikož psychické problémy, které oběť má, nejsou na první pohled zřejmé. Jde například o neurotické projevy (úzkost, panické ataky, fobie, koktavost, tiky apod.), psychosomatická onemocnění (nechutenství, žaludeční vředy, ekzémy, migrény) a psychiatrické diagnózy (nejčastěji reaktivní deprese). Psychické násilí zahrnuje soustavné ponižování, nadávky, obviňování, pokořující poznámky či gesta, podceňování partnerčiny osobnosti, ponižování či zesměšňování ve společnosti, vyhrožování fyzickým násilím, zastrašování, ovlivňování dětí, odepírání spánku nebo potravy, vydírání sebevraždou.

Sexuální násilí patří mezi časté formy násilí mezi partnery, které je hůře rozpoznatelné, protože zpravidla nezanechává stopy a odehrává se v intimním prostředí beze svědků. Za sexuální násilí považujeme nucení k

sexu (násilím nebo výhružkami) i tehdy, nemá-li o něj partner zájem, nucení k sexuálním praktikám, které partnerovi vadí, ponižování partnera/rky během sexu, sexuální hrátky přesahují do stadia sexuálního útoku, dává ženě najevo, že ho vzrušuje představa, že ji znásilní či jinak sexuální napadne, nezajímá ho, zda má žena o sex zájem, zda s ním souhlasí, používá manipulaci či předstírá rozladěnost, tak aby si na ženě sex vynutil. Pachatel může začít praktikovat sex na spící ženě nebo se může sexu domáhat na ženě, jež je nemocná nebo která nemá o sex zájem.

Sociální násilí se zaměřuje na sociální postavení a prostředí oběti. Pachatel brání oběti v návštěvách rodiny či přátel, sleduje její telefonáty, pronásleduje ji, provádí nečekané „kontrolní“ návštěvy či telefonáty, snaží se odizolovat oběť od všech zdrojů, přátel i rodiny. Kontroluje její čas a sociální kontakty.

Emocionální násilí je orientováno na osoby, zvířata a věci, ke kterým má oběť citový vztah. Patří sem využívání dětí jako prostředku nátlaku – vyhrožování jejich odejmutím, pomlouvání nebo napadání ženě blízkých osob, likvidace nebo výhrůžka likvidací domácích zvířat, zničení oblíbených osobních věcí, prohlašování ženy za blázna, hysterku, přesvědčuje oběť, že je ta nejhorší, nadává ji, ponižuje.

Ekonomické násilí se dotýká základních potřeb ženy, jako je jídlo, bydlení, ošacení. Pachatel omezuje přístup k penězům, neposkytuje peníze na provoz domácnosti, má snahu zakázat partnerce chodit do práce.

1.3 Specifika domácího násilí

Domácí násilí není možné zaměňovat s partnerskou hádkou či „manželskou rozepří“. Při hádce totiž proti sobě stojí dvě přibližně rovnoprávné osoby, které jsou v podobném postavení a vyměňují si názory. V případech domácího násilí ale proti sobě stojí bezmocná a vystrašená

oběť, která se obává „trestu“ či napadení, a pachatel, který se snaží oběť ovládat a donutit k tomu, co chce on. Mezi specifické znaky, podle kterých lze domácí násilí identifikovat, patří *blízké vztahy intimního charakteru, společné bydlení, společná propojenost, dlouhodobost, opakující se ataky, stupňující se agresivita, skrytost, obtížná postižitelnost a kontrolovatelnost, asymetrie ve vztahu, pokračování násilí i po rozchodu*.

Blízké vztahy intimního charakteru znamenají to, že násilí se odehrává mezi osobami, které jsou v příbuzenském vztahu nebo mezi osobami jinak blízkými (druh a družka apod.). Nejedná se o lidi, kteří jsou vůči sobě lhostejní, bez současných či minulých citových vazeb. Mají *společné bydlení*, žijí v jednom bytě nebo domě a oběť nemá možnost toto bydlení opustit. Důvodem může být nedostatek finančních prostředků nebo i reálná hrozba toho, že agresor zdemoluje byt, rozprodá zařízení apod. Oběť i agresor jsou *společně propojeni*, mají spolu děti, vlastní společný majetek, mají často společný okruh přátel. Když se oběť rozhodne ze vztahu odejít, riskuje, že přijde nejen o děti, ale i o dosavadní sociální prostředí, finanční a materiální prostředky.

Dlouhodobost a opakující se ataky jsou znaky, podle kterých lze domácí násilí bezpečně identifikovat. Nejde tedy o jednorázové incidenty, nýbrž o nepřetržitý koloběh útoků, přerušovaný fázemi usmírování, slibů a obdobím relativního klidu. Eskaluje většinou několik let. Období klidu se však postupně zkracuje, zatímco období vytváření napětí a útoků se rozšiřuje. *Stupňuje se agresivita*. Útoky jsou s každým dalším opakováním brutálnější. Na počátku je facka, na konci nebezpečný fyzický útok, který zanechá celoživotní následky a může vést k ohrožení života a zdraví.

Domácí násilí je *skryté*, odehrává se za zavřenými dveřmi domova. Jde o uzavřené prostředí, kam se oběť i agresor stále vrací. Je *obtížně postižitelné a kontrolovatelné*, protože není vystaveno zrakům veřejnosti, odehrává se v soukromí bytu, jakýkoli zásah do tohoto teritoria agresora je

obtížný a dokazování násilí je velmi složité. Často proti sobě stojí tvrzení proti tvrzení, kdy dokazování leží na bedrech oběti, která často pod vlivem traumatu reaguje nepřiměřeně dané situaci a její výpověď může působit nevěrohodně.

Za určující v domácím násilí je považována *asymetrie ve vztahu*. Projevuje se bezvýhradnou mocí agresora a naprostou bezmocí oběti, která je dlouhodobě udržovaná v závislém, nerovnoměrném postavení, kdy agresor si vynucuje, aby oběť byla poslušná a dělala bez diskuse to, co on chce, přičemž k donucení používá násilí.

Zkušenosti ukazují, že domácí násilí *pokračuje i po odchodu* oběti ze společné domácnosti, zejména v těch případech, kdy má oběť s agresorem děti, které se stávají prostředkem dalšího týrání a vydírání. (43:příloha)

1.4 Teorie příčin domácího násilí

Příčiny domácího násilí nejprve vycházely z *jednofaktorových* teorií, které jsou v současné době již překonané, protože nejsou schopné vysvětlit veškeré aspekty, které by mohly být příčinou domácího násilí. Odborná literatura rozlišuje psychologické, biologicko-genetické a sociologické *jednofaktorové* teorie.

Psychologické teorie se koncentrovaly na psychiku agresora a předpokládaly, že příčiny domácího násilí leží v povahových zvláštностech pachatele, v poruše jeho osobnosti. *Biologicko-genetické teorie* vysvětlovaly pouze obecné predispozice k agresivnímu chování, nikoliv však specifické situace domácího násilí, což bylo příčinou jejího zániku. *Sociologické teorie* vnímaly domácí násilí jako produkt „typicky mužské společnosti“ a soudily, že násilí obecně souvisí s uplatňováním moci ve společnosti.

Modernější jsou *multifaktorové* teorie, které nepřinášejí žádné nové přístupy a pohledy na týrání partnera partnerem, ale spojují dřívější *jednofaktorové* teorie do celku, v němž jsou tyto teorie vzájemně propojeny. Nejznámější multifaktorovou teorií je model D. G. Duttona, který první příčinu vidí v *makrosystému*, tzn., že v hierarchicky uspořádané společnosti mají vůdčí úlohu muži. Druhou příčinu spatřuje v *exosystému*, tj. bezprostředním životním a sociálním okolí jedinců, které je ovlivňuje (nezaměstnanost, nízký příjem, nízká vzdělanost a nedostupnost sociální sítě). Další příčinou je podle něho *mikrosystém*, který představuje rodina jako taková, a rizika plynoucí z podstaty rodinného života a s ním související obtížné uplatňování mechanismů sociální kontroly.

Ontogentická teorie násilí přihlíží především k individuálním charakteristikám pachatele a oběti i jejich vzájemné interakci. Pachatel prošel specifickým ontogenetickým vývojem, pravděpodobně se naučil díky mechanismům sociálního učení řešit stresující a omezující situace agresivním chováním. Pachatelé prošli tíživým dětstvím, sami byli traumatizováni násilím. Původní oběť se v dospělosti může stát násilníkem. (41:příloha)

„Obecně autoři vyjadřují názor, že příčinou vzniku domácího násilí je vztahová nespokojenost, negativní hodnocení partnerova chování, nevyrovnané mocenské rozložení sil, konfliktní životní styl s častými spory a útoky, které vedou ke snižování sebeúcty.“ (18:volně citováno)

Čím nižší je sebedůvěra partnera, tím vyšší je pravděpodobnost agresivní reakce, kterou může vyprovokovat i mírné jednání druhé strany, zvláště jde-li o otázky peněz a sexu.

1.5 Faktory působící na vznik domácího násilí

Je mnoho teorií snažících se vysvětlit existenci a výskyt domácího násilí. Některé se zaměřují na jedince a hledají vysvětlení v osobních individuálních charakteristikách, jako je zneužívání drog a alkoholu, duševní porucha, stres, frustrace, násilí v rodinné anamnéze.

Jiní navrhují sociální a strukturální vysvětlení a tvrdí, že násilí má původ v komplexním sociálním kontextu. Zvláště násilí vůči ženám je podle nich reflexí struktur sociální a ekonomické nerovnosti mužů a žen ve společnosti. Studie poukazují na to, že místo toho, aby domácí násilí bylo chápáno jako odchylka od normálního stavu, je všeobecně akceptované a tolerované. Je součástí role, kterou společnost přisuzuje mužům. Na týrání žen je podle těchto teorií nahlíženo jako na demonstraci mužské síly, jako na výsledek sociálních vztahů, ve kterých jsou ženy v pozici podřízenosti vůči mužům, nesou vůči nim zodpovědnost a jsou odkázané na jejich ochranu. Podle těchto teorií poskytuje sociální, politická a ekonomická závislost žen vůči mužům prostor pro páchání násilí mužů na ženách.

Původ domácího násilí je tedy možné hledat v sociální struktuře a komplexním systému hodnot a zvyků, týkajících se rodové nerovnosti. Oběťmi domácího násilí jsou nejčastěji ženy. Pachateli jsou nejčastěji muži. Násilí vůči ženám je následkem všeobecně rozšířené víry, že muži jsou ženám nadřazení, ženy jsou jejich majetkem, se kterým mohou zacházet podle vlastních představ.

Neexistuje jediné a jednoduché vysvětlení pro hledání příčin vzniku domácího násilí. Vždy se jedná o souhrn více vlivů, které k vzniku násilí vedly. Ať je ale způsobené čímkoli, společnost musí proti tomuto fenoménu účinně bojovat a jednotlivci, kteří domácí násilí páchají musí přebrat odpovědnost za svoje činy.

1.6 Mýty o domácím násilí

Domácí násilí je spojeno s řadou předsudků a mýtů, se kterými se bohužel v české společnosti stále ještě setkáváme. Tyto mýty způsobují problémy jak obětem domácího násilí, tak i orgánům a organizacím, které těmto obětem pomáhají. Předsudky a mýty spojené s násilím v rodině brání nejen lidem v rodině a jejím okolí či profesionálům, avšak mnohdy i samotným aktérům, si uvědomit a pochopit, že domácí násilí je velmi závažným trestným činem. (9:88-91)

1.6.1 Mýty související se samotným výskytem násilí a socioekonomickým statusem rodiny

- To není násilí, ti dva se jen hádají.
- Je to jejich věc, ať si to vyřeší sami, do toho by jim neměl nikdo míchat.
- Násilí se vyskytuje jen v „problémových“ rodinách.

Mezi další z mnoha ničím neopodstatněných a neprokázaných, ale přesto velmi rozšířených mýtů patří například názor, že syndrom týrané ženy se týká jen malého procenta populace a že ženy ze střední vrstvy se s domácím násilím nesetkávají tak často, jako ženy s nižšími příjmy. (42:14-16)

Průzkumy také prokazují, že pravdou není ani další tvrzení, že domácím násilím jsou postihovány ženy, kterým chybí vzdělání, určitý rozhled a mají nízkou pracovní kvalifikaci či vůbec nepracují. *„Z těchto zjištění vyplývá, že neexistuje typická oběť domácího násilí a že je nesmírně těžké se jevům domácího násilí bránit pouze privátně bez oficiální podpory od státních a nestátních institucí. A to i když oběť disponuje pro neprivátní oblasti života efektivními strategiemi, například je pracovně a společensky zdatná, může být zcela naivní a bezbranná vůči domácímu násilí“.* (5)

Domácí násilí se týká všech vrstev společnosti bez ohledu na jejich rasu, původ či socioekonomický statut, s násilím se setkávají ženy z velkých měst i vesnic.

1.6.2 Mýty související s osobou agresora

- Muži páchají násilí proto, že nedokáží vyjádřit své city jiným způsobem.
- V hádce občas každému ujede ruka.
- Násilí páchají ti, kdo se v dětství sami stali jeho obětí.
- K násilí se uchylují jen v opilosti.
- Jsou to primitivové bez vzdělání.

Průzkumy vyvracejí ustálený názor, že násilníci jsou psychopatické osobnosti, že jsou neúspěšní a neschopní vyrovnat se životem a okolím. Obecně rozšířeným je také názor, že k podobným jevům dochází jen v rodinách alkoholiků. Velká část násilníků má skutečně problém se zneužíváním návykových látek, ovšem pravdou je, že alkohol sám ani drogy neudělají z člověka násilníka. Pachatelé násilných trestných činů se rádi vymlouvají na opilost nebo vliv drogy. Je to i způsob, jak se vnitřně zbavit odpovědnosti za spáchaný čin. Pokud návykové látky figurují jako jedna z příčin násilí, je třeba problém alkoholu a drog řešit zvlášť. Z uvedeného vyplývá, že je tedy třeba nejenom zamezit násilí, ale také léčit závislost na případné návykové látce.

Pachatelé domácího násilí jsou na jedné straně velmi často osoby, které mají potřebu druhého kontrolovat a ovládat, a na straně druhé osoby, které se vyznačují velmi nízkým sebevědomím a obavou ze ztráty partnera, které kompenzují tím, že se snaží v partnerovi vzbudit pocit co možná nejvyšší závislosti na sobě.

Řada mužů dopouštějících se násilí jsou v zaměstnání úspěšní a ve společnosti oblíbení muži. Také mohou vypadat i velmi šarmantně, ale ve

své rafinovanosti jsou zákeřnější, umí na svou stranu strhnout veřejné mínění, dokáží na veřejnosti bezostyšně lhát, stylizovat se do role vzorných otců a milujících manželů. Někteří muži díky své inteligenci a suverénnímu vystupování dokáží přesvědčit i odborníky.

1.6.3 Mýty související s osobou oběti

- Ženy si samy vybírají partnery, kteří je týrají.
- Ženy k násilnému chování muže provokují.
- Ženy asi chtějí být týrané, protože jinak by násilníka už dávno opustily.
- Ženy si násilí vymýšlejí, aby získaly byt nebo děti do své péče.

Případy domácího násilí také nejsou jen drobnými domácími neshodami, které nezpůsobují vážnější zranění a ke kterým dochází v důsledku momentální ztráty kontroly. Roztržky mezi partnery mohou mít různou podobu a dochází také k jejich stupňování. Občasný násilný konflikt je spíše výjimkou. Průzkumy uvádějí, že první pohlavek bývá počátečním krokem k dalšímu násilnickému jednání. Násilí se potom stává běžným způsobem komunikace páru a postupně dosahuje agresivnějších forem/podob.

K mýtům, které způsobují nejvážnější problémy týraných žen, patří především přesvědčení, že žena provokuje násilí a nebo že si ho nějakým způsobem zaslouží. Mnoho lidí je přesvědčeno, že ženy prostě sekýrují, otravují, zbytečně dráždí, ponižují nebo obtěžují své manžele nebo partnery. Anebo nedělají co mají, selhávají v plnění svých povinností jako manželky a matky a proto jsou svými partnery bity, týrány nebo ponižovány. Avšak to, jak se chová druhá strana, nikdy nelze použít jako důvod k ospravedlnění násilí druhé strany a nebo že si ho nějakým způsobem zaslouží.

„Dalším mýtem je názor, že se násilí ženám nevdá a takový vztah jim vyhovuje, protože jinak by přece násilníka opustily“. (9:89)

Právě toto mínění společnosti, že týrané ženy mohou kdykoliv opustit svůj domov a od násilníka odejít, psychické trauma týraných žen jen prohlubuje. Pokud žena nemá rodiče či jiné blízké příbuzné s velkým bytem nebo rodinným domkem, při současné situaci na trhu s byty v České republice, nedostatku azylových domů či tajných bytů, nemá žena jednoduše kam odejít. Navíc násilník často způsob svého chování nezmění ani pro rozvodu či odchodu partnerky.

2. Oběti domácího násilí

Kdo jsou vlastně oběti domácího násilí? Musíme si uvědomit, že pojem „oběť“ se nekryje s pojmem „poškozený“. Pojem oběť neupravuje trestní právo, najdeme jej pouze v zákoně č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.

Z kriminologického a viktimologického hlediska pod pojmem oběť rozumíme fyzickou osobu, které byla trestným činem způsobena škoda na zdraví, majetku, na cti nebo na jiných právech.

Existuje i širší pojetí pojmu oběť, které zahrnuje i tzv. „nepřímé oběti“, např. rodinné příslušníky oběti trestného činu.

V trestním řízení oběť vystupuje jako poškozený. Trestní právo definuje pojem poškozeného v § 43 trestního řádu jako osobu, které bylo trestným činem ublíženo na zdraví, způsobena majetková, morální nebo jiná škoda. Trestní řád však také výslovně uvádí, že za poškozeného se nepovažuje ten, kdo se sice cítí být trestným činem morálně nebo jinak poškozen, avšak vzniklá újma není způsobena zaviněním pachatele nebo její vznik není v příčinné souvislosti s trestným činem. Tím trestní právo výslovně ze svého zájmu vyřazuje nepřímé oběti.

2.1 Ženy

Statistické údaje potvrzují, že nejčastějšími oběťmi domácího násilí se stávají ženy. Jsou nuceny snášet všechny formy násilí vyjmenované v kapitole 1.2.

Asi největším problémem tohoto druhu násilí je fakt, že se hrubosti a krutosti odehrávají za zavřenými dveřmi bytů, převážně beze svědků a bez důkazů. Často se ženy snaží o celé věci pomlčet a cokoli sdělit a to jednak ze studu a také ze snahy udržet rodinné vztahy, které jsou pro ni prioritní. Skutečné domácí násilí se však opakuje, stále stupňuje a v oběti vzniká vzrůstající strach vůči agresorovi a tak domov přestává být útočištěm a domovem. *Ženy by měly především vědět, že toto násilí není normální jev, že chyba je v násilníkovi, nikoli v oběti* (některé ženy hledají příčinu násilného chování partnera v sobě). Důležité je nevěřit slibům o nápravě pokud došlo k opakovanému násilí a nepodceňovat situaci. Oběť také často volí takový způsob chování, aby se násilí vyhnula. Především se snaží minimalizovat možnost, aby vzbudila hněv druhé strany. Např. pobývá v jiné místnosti, jde ven atd. Oběť se také snaží partnera příznivě naladit, uklidnit, tzv. koupit si ho a tím chce změnit nebo zmírnit jeho agresivní náladu. Znamená to tedy, že přizpůsobuje své chování násilníkovi a nemá jistotu, že se jí podaří násilí předejít. Ztrácí schopnost vidět sama sebe pozitivně a přejímá negativní hodnocení své osoby ze strany partnera. (48)

2.2 Děti

Domácí násilí páchané na dětech poškozuje jejich zdravý fyzický i mentální vývoj. Děti bývají vážně psychicky traumatizované. U chlapců se zvyšuje pravděpodobnost, že v dospělosti se budou ve svých partnerských vztazích dopouštět násilí, u dívek se předpokládá spíše to, že si do své

dospělosti budou odnášet roli oběti. Děti mohou pocítit domácí násilí buď přímo nebo zprostředkovaně jako svědci.

2.2.1 Děti jako přímé oběti domácího násilí

Aktivní fyzické týrání se projevuje nadměrným tělesným trestáním, bitím. Jde o zneužití fyzické síly dospělého vůči dítěti, tělesné strádání, které je zároveň i traumatem psychickým. **Aktivní psychické týrání** se projevuje častými slovními útoky na sebevědomí, trvalým ponižováním nebo odmítáním dítěte, vyhrožováním či ignorováním, ale také využíváním dítěte ve vlastní prospěch nebo proti druhému rodiči, citovým vydíráním nebo učením názorů a chování odporujícím zákonům.

K **pasivnímu týrání** dochází v případě, kdy rodiče nebo jiný pečovatelé zanedbávají u dítěte poskytnutí potřebné péče a pozornosti v jídle, oblečení nebo v jeho bezpečí. Patří sem i nedostatečná starost o zdravotní, citové a intelektové potřeby dítěte. Neméně závažnou podobou domácího násilí v rodině je **sexuální zneužívání dětí**. Děti takto zneužívané prožívají sami v sobě zmatek, nízký stupeň sebeúcty, ponížení, zneklidnění a nejistotu o vlastní sexuální identitě a schopnostech. Sexuálně zneužívané děti postihuje vyšší riziko vývoje poruch osobnosti v dospělosti, psychopatické chování, závislost na drogách, alkoholu. Tyto děti trpí nesoustředěností, nemožností se naučit kratší text, jejich myšlenky se upínají neustále k negativně prožitému zážitku, což se ve většině případů projevuje špatným prospěchem ve škole.

2.2.2 Děti jako svědci domácího násilí

O **přímé viktimizaci** lze hovořit v případech, kdy dítě přímo asistuje především u fyzického týrání matky. Díky tomu se stává vedlejším terčem pro agresora. Malé dítě prožívá v okamžicích agresivního jednání strach, nerozumí tomu, co se děje a reaguje instinktivně, hledá ochranu tam, kde ji

obvykle nalézá, tedy u své matky. Agresor pak napadne partnera, ale může ublížit i dítěti. Fyzické násilí na blízkém člověku, které děti vnímají, je dostává do silného stresu, nemohou snést svou vlastní pasivitu. Děti utíkají z místa, kde se násilí odehrává anebo zasahují ve prospěch slabého.

Pokud dítě není vlastním terčem násilí, ocitá se „pouze“ v roli svědka, vidí, slyší ataky nebo vnímá následky incidentů prostřednictvím viditelných zranění týraného rodiče, hovoříme o **nepřímé viktimizaci**. Je prokázáno, že i rodiče, kteří se snaží své děti uchránit před incidenty, bývají málo úspěšní. Týraná matka nemůže být pro své děti emocionální podporou. Děti tak žijí v permanentní nejistotě a nestabilitě.(1:103-106)

2.3 Senioři

Domácí násilí se nevyhýbá ani specifickým skupinám jako jsou **senioři a zdravotně postižené osoby**. Většinou bývá důvodem majetek, peníze, je důsledkem rozpadu sociálních vazeb mezi starší osobou a její rodinou nebo rodinného nesouladu. Jeho rozsah ovlivňují sociální a kulturní normy přijatelného chování, žebříček rodinných hodnot a pohled na stáří v dané společnosti.

Násilí se dopouštějí rodinní příslušníci seniorů, často pak osoby, na jejíž péči je senior závislý.

Domácí násilí páchané na seniorech se může projevit v souvislosti s rychlými sociálními změnami, včetně změn tradičních norem úcty ke starším osobám a obvyklé pečovatelské praxe. Toto násilí se považuje za důsledek sociálních a ekonomických tlaků, jimž čelí domácnosti disponující omezenými zdroji, v nichž jsou starší lidé vnímáni jako břemeno zatěžující systém bezprostřední sociální podpory, jíž se těmto domácnostem dostává. Někde je špatné zacházení se staršími občany součástí širších problémů chudoby a strukturálních nerovností a pojí se s porušováním jiných lidských

práv. Za takových okolností je detekce případů zneužívání nízká, chybí formální struktury a mechanismy reakce a nedostává se prostředků na potírání násilí namířeného proti seniorům - nebo na to, aby senioři měli možnost bránit se proti němu sami. Intervence s cílem odstranit sociální, ekonomické a politické faktory vedoucí k násilí v takovémto prostředí pomáhají zlepšit celkové životní podmínky seniorů a omezit porušování jejich práv i práv ostatních skupin obyvatelstva. (54)

2.4 Muži

Oběťmi domácího násilí se stávají i muži, kteří jsou vystaveni spíše psychickému nátlaku než fyzickému ohrožení (dělení majetku při rozvodu, odpírání práva otce vidět se s dítětem apod.). Ženy většinou používají „typicky ženské zbraně“ - jako pláč, citové a psychické vydírání. Velký citový a emoční nátlak na partnera může vést k tomu, že muž nedokáže přiměřeně verbálně reagovat a v některých případech se uchýlí k fyzickému násilí. Muž se buď nebrání podle hesla „ženu ani květinou neuhodíš“ nebo přistoupí na fyzické násilí a partneři začnou řešit své problémy vzájemným napadáním.

Pocit hanby a ponížení, včetně posměchu okolí je příčinou toho, že muži ve většině případů nepřiznají tu skutečnost, že se stali obětí domácího násilí. Nechtějí o svém problému mluvit, protože se obávají, že budou vypadat jako „bačkory“ nebo „slaboši“, kteří se nechají od „ženské“ mlátit. Jejich mužská role jim nedovoluje tento problém veřejně řešit.

Statistiky hovoří o tom, že domácímu násilí jsou muži vystaveni pouze ve 3 % zjištěných případů. Předpokládá se ale, že toto číslo bude ve skutečnosti zdaleka větší.

3. Pachatelé domácího násilí

V uplynulých letech mnoho výzkumů zkoumalo otázky „Kdo jsou pachatelé domácího násilí?“, „Jsou všichni stejní?“, „Jak se liší?“. K dispozici jsou informace nejen z České republiky, ale i ze zahraničí o tom, jací muži se dopouštějí násilí a kde mohou být kořeny násilného chování.

Pachatelé domácího jsou většinou osobnosti s nízkou sebeúctou, ale s vysokou sebedůvěrou, věří v nadřazenost mužů, určenou rolí muže v rodině. Tvrdí, že za jejich činy může někdo jiný, nemají náhled. Svě chování vysvětlují požíváním alkoholu nebo drog, ztrátou kontroly jako mechanismu zvládání stresových situací. Svě jednání popírají a bagatelizují.

3.1 Teorie

Genderové teorie poukazují na dvě skutečnosti, které se vyskytují v anamnéze pachatelů domácího násilí. Násilnickým mužům buď chyběla v dětství pozitivně vnímaná postava otce (buď v důsledku jeho fyzické nepřítomnosti nebo proto, že se choval násilně), nebo násilničtí muži žili v rodině s extrémně patriarchální strukturou.

V těchto studiích se místo „problému osobnosti“ objevily pojmy dominance, kontrola a potřeba moci. Týrání a zneužívání partnera je vnímáno jako volba a strategie, aby se oběť chovala tak, jak chce agresor. (18:58-64)

3.2 Typy pachatelů

- 3.2.1** Koncem 80. let poukázala studie Eda Gonlodfa na 3 typy pachatelů, **sociopatického, antisociálního a typického**. V roce 1999 však Gonloďf prohlásil, že z jeho analýzy dat nelze vyvodit jasné vymezené typy pachatelů, tedy že neexistuje uniformní nebo jednoduchá typologie pachatelů. Zjistil, že pachatelé, které zkoumal, měli z 25% vážnou psychickou poruchu, 25% mělo narcistickou osobnost, 24% bylo pasivně agresivní, 19% trpělo klinickou depresí a 50% zneužívalo alkohol.
- 3.2.2** Další typologie byla navržena Holtzworth-Monroe a Stuartem, kteří dělí pachatele do 3 typů. Prvním typem pachatele je perfekcionista, konformista, který má limitované sociální schopnosti, nezažil mnoho fyzického násilí v dětství a je mírně až středně fyzicky násilný vůči své rodině. Druhým typem je pachatel s hraniční osobností, který je emocionální, zažil odmítnutí od rodičů, bojí se opuštění, dopouští se extrémního psychologického týrání, ale nedopouští se závažného fyzického násilí. Třetím typem je všeobecně násilný (antisociální) pachatel, který má tendence zneužívat alkohol, Takový pachatel nedokáže projevit empatii, je narcistický, očekává speciální zacházení a úctu, byl jako dítě fyzicky týrán a dopouští je i jiné trestné činnosti. Bere násilí jako vhodnou metodu řešení problému. (50)
- 3.2.3** Donald Dutton, profesor psychologie na universitě v British Columbia navrhl velmi podobné kategorie. Prvním typem pachatele je podle něho emocionálně nestálý, impulsivní člověk, u kterého se střídají násilné a nenásilné cykly, je patologicky žárlivý, násilí se dopouští skoro výlučně ve vztahu, trpí hlubokými depresemi, změnami nálad, úzkostí. Střídavě oběť zbožňuje a ponižuje. Druhý

typ Dutton popisuje jako psychopatickou, impulsivní, nekontrolovatelnou osobnost, která se dopouští násilí jak doma, tak i mimo domov, má antisociální a kriminální chování, má kladný vztah k násilí, má negativní postoje k ženám, v minulosti byl jako dítě extrémně týrán, je chladný a vypočítavý, udržuje vztahy s kriminálními a okrajovými subkulturami. Třetí typ se ostatním lidem zdá jako hodný člověk, vyhýbá se konfliktu. Maskuje však svou závislost na partnerce, trpí chronickým vztekem, který uvolňuje opíjením, popírá pocity hněvu. Partnerce se začíná emocionálně věnovat pouze pokud cítí, že ho chce opustit. Osoby z této skupiny jsou asi nejvíce náchylné ke spáchání vraždy.

Lze udělat několik obecných závěrů. Pachatelé domácího násilí jsou skoro vždy heterosexuální muži, věří v tradiční genderové role, jsou extrémně žárliví (strach z manželské nevěry), mají vůči partnerce vlastnické sklony, kladou druhým za vinu své negativní pocity a chování (vnější místní kontrola), izolují své partnerky od přátel a rodiny a bez varování se mění z milé osoby na násilníka.

3.3 Profil agresora

Mezinárodní tým britských a amerických badatelů zkoumal typické osobnostní charakteristiky u tří skupin agresorů. U pachatelů dopouštějících se pouze domácího násilí, u pachatelů násilné kriminality a u smíšené skupiny, ve které byli „generalisté“ zneužívající partnera a dopouštějící se současně kriminálních skutků na cizích osobách.

Výzkumníci dospěli k závěru, že zneužívání partnera (partner abuse) a obecná kriminalita (general crime) mají odlišné konstrukty. Podle nich jde o dva různé projevy, které nejsou syceny z jednoho společného osobnostního modelu. Z toho také plyne, že se liší i ve svých osobnostních predikátorech.

Některé predikátory jsou společné pro oba druhy násilí (například tzv. negativní emocionalita), jiné osobnostní faktory dobře predikují obecnou kriminální agresi, nikoli však intimní násilí (například nedostatek sebekontroly). (49)

Z provedených zahraničních i našich výzkumů lze sestavit sociologický a psychologický profil násilníka.

Sociologický profil agresora:

Ze sociologických studií vyplývá, že v případě agresora se z 93,4 % jedná o muže starší 25 let, který s manželkou/partnerkou žije dlouhodobě. Profese násilníka nehraje žádnou roli, prolíná se napříč celým spektrem. Středoškolského vzdělání, včetně odborných učilišť dosáhlo 66,6 % agresorů, vysokoškolského vzdělání 22,8 %, základního vzdělání 9,9 %. Z celkového počtu případů domácího násilí vzniká 60,1 % mezi manžely, 9,8 % mezi druhem a družkou, 8,9 % mezi rodiči a dětmi. (51)

Psychologický profil agresora:

Na začátku vztahu se obvykle pachatel pokusí přesvědčit svého partnera/ku, že *žárlivost* je projev lásky. Bohužel, žárlivost nakonec dovede agresora až k chorobné posedlosti ho *kontrolovat*. Zpočátku oběti tvrdí, že se bojí o její bezpečnost, že se jí snaží pomoci zefektivnit využívání jejího času a činit dobrá rozhodnutí. Naprostá kontrola potom vede až k *izolaci* partnera/ky od všech zdrojů. Nesmí telefonovat, zakazuje jí používat auto, pracovat, chodit do školy apod.

Pachatel *vyhrožuje* ublížením na zdraví nebo smrtí, používá vulgární výrazy. Slovně ženu napadá, *ponižuje* ji, snižuje význam čehokoliv, čeho žena dosáhne. Mívá *násilnou* minulost, dopouští se týrání dětí, zvířat, dopouští se sexuálního násilí. *Ponižuje* svou ženu během sexu, sexuální

hrátky přesahují do stadia sexuálního útoku. Nezajímá ho, zda má žena o sex zájem, zda s ním souhlasí. Je velice snadné se ho dotknout, tvrdí, že jeho *city* byly *zraněny*, cokoliv bere jako útok proti své osobě.

Partner násilník *očekává*, že partnerka splní všechna jeho přání, že bude perfektní ženou, matkou, milenkou, kamarádkou. Předpokládá, že se žena bude starat o vše, jak o jeho emoce, tak o dům. Žije v přesvědčení, že žena mu má sloužit, že muž je nadřazený ženě.

Agresor se velmi často jinak chová na veřejnosti, jinak v práci, jinak doma. Na veřejnosti je to spořádaný člověk, dobrý pracovník, klidný, tichý, bezproblémový. Doma převládají časté a nepředvídatelné změny nálady, chvíli je milý a najednou je násilníkem. Nekontrolovaně vybuchují erupce vzteku a násilí.

Je třeba také zdůraznit, že zkušenosti ze zahraničí dokládají, že se osvědčily a jsou efektivnější terapeutické programy zaměřené na změnu násilného chování, probíhají-li v rámci probační služby. Takto orientované programy fungují např. ve Velké Británii, USA, Kanadě, Holandsku, Německu. (18:64-68)

4. Výskyt a následky domácího násilí

4.1 Výskyt domácího násilí v České republice

Odhadnout reálný výskyt domácího násilí v domácnostech je těžké, protože se jedná o velice latentní problém. Rodiny existenci tohoto problému popírají, protože se obávají, že bude-li přiznán, bude narušena i integrita rodiny. Oficiální statistiky sice existují, ale je jich málo a v žádném případě nevypovídají o skutečném stavu.

Současné metody odhalování počtu obětí napadaných svými partnery/kami mají zatím mnoho otazníků. Statistická data totiž vycházejí z nahlášených incidentů, informací z policejních statistik, přestupkových komisí, sociálních služeb, zpráv nestátních neziskových organizací o počtu obětí, převážně žen, které vyhledaly pomoc či ubytování v azylových domech, případně z nemocničních záznamů. Policejní statistiky a jiné oficiální zdroje jsou důkazem toho, že domácí násilí existuje. Pořád je ale tento problém skrytý a notoricky podceňovaný. Samotné oběti mají často zábrany útoky nahlásit. Nehlásí násilí kvůli pocitu hanby za to, že je napadl vlastní partner/ka, ze strachu nebo z důvodu pocitu loajality vůči rodině.

I v případech, že oběti násilí nahlásí, mohou být statistiky zkreslené, protože incident nemusí být zaznamenán vůbec nebo může být zaznamenán způsobem, který pro výzkumné cíle nemusí mít vypovídací hodnotu.

Průzkumy vycházející z údajů krizových telefonických linek jsou omezené jen na ženy, které mají přístup k telefonu a které jsou ochotné odhalit intimní informace někomu, koho vůbec neznají. Tyto průzkumy také mohou vyloučit účast žen z etnických a národnostních menšin.

I přes tyto problémy a vzhledem k poznatkům a výsledkům šetření z jiných zemí světa je jasné, že domácí násilí je vážný problém.

V České republice nabyla účinnosti dnem 1.6.2004 novela trestního zákona, která zákonem č. 91/2004 Sb. rozšířila skupinu trestných činů proti rodině o § 215a - trestný čin týraní osoby blízké nebo žijící ve společném obydlí. Tímto legislativním krokem bylo veřejně deklarováno, že násilné jednání ať již psychické nebo fyzické, směřující proti osobě blízké, nebo takové, kterou lze za osobu blízkou označit, nebude nadále státní mocí tolerováno, ale sankcionováno. Zahájení trestního řízení není podmíněno souhlasem osoby protiprávním jednáním poškozené, jako je tomu v případech jiných vztahových deliktů, ale z moci úřední.

Přesto, že z dostupných statistik známe stav na úseku domácího násilí již od 1. 6. 2004, bude pro názornost lepší, porovnáme-li vývoj této trestné činnosti za celé roky. V tomto případě za roky 2005 a 2006.

V roce 2006 bylo v celé České republice zahájeno 648 trestních řízení pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 215a trestního zákona. Je to pouze o 4 případy méně než v roce 2005. Nejvíce jich bylo zahájeno v Jihomoravském kraji 193 (-19) a Severomoravském kraji 177 (+12). Naopak nejméně ve Středočeském kraji 16 (+5) a Západočeském kraji 25 (+4).

Trestní stíhání bylo v České republice zahájeno v roce 2006 celkem ve 465 případech (+25), zjištěno bylo 532 (-14) trestných činů. Objasněno bylo 515 (+10) trestných činů. Trestně stíháno bylo 437 osob (+16), z toho bylo 188 (+5) recidivistů a 16 (+3) žen.

Podrobné statistické výsledky a rozboru stavu na úseku domácího násilí za roky 2005 a 2006 v České republice jsou přehledně uvedeny v přílohách 8 až 13.

Rozdíl mezi počtem skutečně stíhaných násilných osob a osob ohrožených domácím násilím, které hledají pomoc, je však podle posledního

anketního šetření nestátních neziskových organizací, téměř osminásobný (4 200 osob).

V roce 2001 provedla Agentura „STEM pro Bílý kruh bezpečí a Philip Morris ČR“ výzkum na téma domácí násilí, ovšem zcela vynechala otázku zjišťující pohlaví oběti násilí. Z výsledků výzkumné zprávy zjistíme, že 13% dotázaných se stalo obětí partnerského násilí a 3% přiznalo roli agresora, celkově tedy domácím násilím trpí minimálně 16% dotázaných, bohužel už ale z tohoto výzkumu nezjistíme, kolik z nich tvoří ženy a kolik muži.

Následný srovnávací průzkum provedený v roce 2006 potvrdil, že velká většina veřejnosti (84 %) považuje domácí násilí za vážný problém, jehož řešení přesahuje možnosti soukromé sféry rodin a vyžaduje intervenci státu. Hladina výskytu domácího násilí v České republice byla podobně jako v roce 2001 potvrzena ve výši cca 16 % populace starší 15 let.

Naprostá většina veřejnosti je přesvědčena, že dnes se o problému domácího násilí více mluví (89 %), více se pro jeho řešení dělá (68 %) a pomoc pro oběti domácího násilí je dostupnější (74 %). Příznivý ohlas vyvolávají rovněž opatření učiněná v posledních letech.

Podle Dona linky, na které je v České republice od 11.9.2001 poskytována nepřetržitá telefonická pomoc obětem domácího násilí, bylo od zahájení provozu do 11.9.2006, tedy za 5 let nepřetržitého provozu, přijato celkem 16 895 hovorů. Z přijatých volání se přímo domácího násilí týkalo 10 526 hovorů. Pohlaví oběti bylo zjištěno u 10 396 volání, kdy v 9 818 případech (94,4%) volaly ženy, jako ohrožené osoby. Muži volali v 578 případech (5,6%).

Na krizový mobilní telefon občanského sdružení ROSA, které se specializuje na poskytování bezplatné, komplexní pomoci ženám - obětem

domácího od roku 1999 do roku 2004 zavolalo 5 157 žen – obětí domácího násilí. (51)

4.2 Následky domácího násilí

Přestože přesný obraz o aktuálním výskytu domácího násilí je prakticky nedostupný, následky tohoto násilí jsou poměrně jasné. Bývají dlouhodobé a zanechávají nejen fyzické, ale především psychické rány.

Následkem prožitého domácího násilí v nejrůznějších podobách trpí mnoho stovek tisíc obětí, zejména žen a dětí, tzv. posttraumatickou stresovou poruchou. Jde o následek znásilnění a týrání, který má podobu nočních děsů, nespavosti, záchvatů vzteku, panického strachu, bezmocnosti apod. a nadchází po těžkém stresu, jehož intenzita překračuje běžnou lidskou zkušenost.

Fyzické násilí je nejčastěji u obětí prezentováno hematomy v obličeji a stopami po pálení cigaretami, otřesem mozku, zlomeninami žeber, lícních kostí, přeraženým nosem, trháním vlasů, vyraženými zuby a dalšími úrazy v důsledku demolování bytového zařízení.

Mimo vyjmenovaných fyzických zranění, které mohou vést až ke smrti, trpí týrané ženy zdravotními a psychickými problémy. Mají výrazně častější pocity úzkosti, deprese a somatické těžkosti než ženy, které nebyly vystaveny týrání. Žijí v neustálém stresu a strachu z dalšího hrozícího útoku. Častěji se u nich vyskytují deprese, které mohou vést ke zvýšenému riziku sebevražd. Hledají únik v podobě závislostí na lécích nebo alkoholu.

Rovněž sexuální násilí znamená intenzivní útok na integritu ženy a je spojeno s morálními, psychickými a sociálními újmami oběti. Prokázán je vztah mezi pohlavním zneužíváním v dětství a výskytem nadměrné obezity nebo bulimie. (52)

Domácí násilí je také hrozbou pro rodinné příslušníky nebo jiné přítomné osoby. Ti se snaží intervenovat a mohou se při tom sami stát obětí násilného jednání. To platí zejména o dětech v rodinách, kde dochází k domácímu násilí. Dětem, které se stanou přímými svědky incidentu, hrozí zranění, případně i smrt buď jenom tím, že stanou náhodnými svědky, nebo se aktivně snaží chránit oběť.

Počet dětí, které jsou denně vystaveny týrání a zneužívání, stále roste. Specifická pozornost by měla být věnována zvláštnostem posttraumatické stresové poruchy právě u dětí a dospívajících. Ta se projevuje takovými, symptomy, jako např. přílišné lpění na dospělých, dlouhotrvající strachy a fobie, spánkové poruchy, poruchy chování v podobě agresivity i vůči ostatním, verbální agresivita, zlostnost, zuřivost. Nezřídka vznikají tělesné potíže, jako např. bolesti hlavy, břicha, celková nevolnost bez zjištěné diagnózy. Stažení se do sebe, apatie, pasivita a nedostatek specifických sociálních zručností bývá známkou vnitřního zabývání se traumatem.

Následky domácího násilí v rodině nejsou ale omezené jen na přímou oběť násilí. Samotný pachatel může rovněž trpět následky svého agresivního chování. Výsledky výzkumů i nedávno projednávané a medializované případy ukazují, že oběť se může najednou v důsledku strachu a pudu sebezáchovy začít intenzivně bránit a pachatele těžce zranit nebo i zavraždit. Učiní tak na nejčastěji v reakci na trvající útok nebo hrozbu útoku.

Mimo enormních osobních obětí musíme s domácím násilím spojovat i sociální a ekonomické škody. Pod pojmem sociální škody lze zahrnout stigmatizaci jednotlivých rodin, sociální izolaci dočasnou nebo trvalou ekonomickou a psychickou závislost členů rodiny na podpůrných skupinách nebo na systému sociální podpory.

Finanční ztráty jsou zřetelné. Obrovské sumy peněz jsou vydávány za policejní a soudní služby, zdravotní a sociální služby, azylová centra a

dávky sociální podpory. Další výdaje budou následovat při realizaci nové právní úpravy boje proti domácímu násilí, při zřizování a financování intervenčních center, jako nestátních sociálních zařízení, která budou poskytovat bezprostřední psychologickou a sociálně-právní pomoc osobám ohroženým domácím násilím, a dalších opatřeních.

II. Domácí násilí a společnost

1. Domácí násilí jako celosvětový problém

Přesvědčení, že všichni lidé, ženy, děti i muži, mají právo na úctu a respektování svojí důstojnosti a svých práv, povstalo z krveprolití a genocidy druhé světové války. Od té doby pracovala Organizace spojených národů (dále jen „OSN“) na definování a zušlechťování práv všech lidských bytostí.

Mezinárodní listina lidských práv, skládající se ze Všeobecní deklarace lidských práv a mezinárodních dohod o občanských a politických právech a o ekonomických a kulturních právech, vyjmenovává základní lidská práva, která se odrážejí i v právech obětí domácího násilí.

Základní ochrana je poskytována různými nástroji, mezi které patří Úmluva o vyloučení všech forem diskriminace žen (58:příloha), Úmluva o právech dítěte (60:příloha) a Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužívání moci (59:příloha). Valné shromáždění OSN ve svých přijatých rezolucích vyzvalo členské státy k rozvíjení a implementaci odpovídajících postupů, opatření a strategií proti domácímu násilí, a to jak v rámci svých justičních systémů, tak i mimo ně. Tyto přístupy mají zahrnovat stejně tak preventivní opatření, jako i zásady spravedlivého zacházení a efektivní pomoci obětem domácího násilí. Velký

důraz byl kladen na propagaci efektivní výměny informací v boji s domácím násilím.

OSN není ale jedinou institucí, která se zabývá problémem domácího násilí. Tímto problémem se například intenzivně zabývá několik mezivládních institucí včetně Evropského parlamentu, Rady Evropy Organizace Amerických států apod. Mnoho práce vykonávají národní i mezinárodní nevládní organizace, které pracují na různých úrovních v roli advokátů, v oblasti výzkumů i spolupráce při poskytování služeb.

Amnesty International například upozorňuje na to, že násilí na ženách je skutečně celosvětový problém. Ženy od svého narození do smrti, během válek, ale i v míru čelí diskriminaci a násilí ze strany státu, společnosti nebo rodiny. Toto násilí se snad nevyhýbá žádné části světa, bez ohledu na bohatství, náboženství nebo kulturu země; nesouvisí s politickým ani ekonomickým systémem. V posledních letech je navíc diskriminace žen stále více hlasitěji obhajována ve jménu tradice, náboženství a kultury.

Amnesty International se rozhodla věnovat dvěma zásadním tématům – domácímu násilí a situaci žen v zónách ozbrojených konfliktů. Je pravda, že pro mnohé ženy je bitevním polem jejich vlastní domov. Situace se ale extrémně zhoršuje v časech ozbrojených konfliktů. Dlouhá řada zemí jako třeba Afghánistán nebo Irák mají navíc diskriminaci žen obsaženou v zákonech. Amnesty International tak zaznamenala případy, kdy byla žena, která v Afghánistánu oznámila domácí násilí, obviněna ze zločinů „proti mravnosti“. Stejně tak ženy, které v této zemi utíkají kvůli násilí z domova, končí v policejních celách. Nesmíme se tak divit, že řada z nich sahá k sebevraždě, a to i tak drastickým způsobem, jako je upálení. „Ženy nechťejí zemřít, ale demonstrují tak své zoufalství a beznaděj,“ říkají pracovníci místních organizací.

Tolerance násilí na ženách je vidět také v nechuti úřadů mnoha zemí stíhat násilí na ženách a dokonce taky vraždy. V řadě zemí přetrvávají tzv. „vraždy ze cti“, kdy příbuzní ženu zavraždí proto, že na rodinu uvalila „hanbu“. V praxi to znamená, že např. odmítá vdát se za muže, kterého jí vybrala rodina. V září 2002 byl 22 letý muž v Jordánsku odsouzen k pouhým 12 měsícům vězení za vraždu své sestry. Uškrtil ji telefonní šňůrou, když se dozvěděl, že v době své svatby byla těhotná. Soud zdůvodnil nízký trest tím, že žena „pošpinila čest a pověst rodiny“.

2. Řešení problému domácího násilí v zahraničí

2.1 Rakousko

V květnu roku 1997 přijalo Rakousko samostatný spolkový *zákon na ochranu před násilím* v rodině. Některé aspekty legislativy byly doplněny a vylepšeny k 1. lednu 2000 a k 1. lednu 2004. V návaznosti na přijetí zákona byl novelizován také zákon o policii a některé další zákony. Souběžně s tím byla přijata řada dalších doprovodných opatření, neboť pouze zákonná úprava neposkytovala účinnou pomoc obětem domácího násilí.

Jednotlivé součásti rakouského modelu ochrany před domácím násilím tvoří bezpečnostně policejní *oprávnění pro vykázaní* (z bytu) a *nařízení zákazu vstupu*, rozšíření institutu *předběžného opatření* soudu, vytvoření *intervenčních míst*, zřízení *poradního orgánu pro prevenci*, *projektové práce s násilníky*, *zlepšení právního postavení migrantek*, *organizační změny* v oblasti bezpečnostní exekutivy, *vzdělávání a zvyšování kvalifikace orgánů výkonné bezpečnostní policejní služby*. Reforma je založena na třech základních pilířích.

Prvním pilířem je bezpečnostně policejní *oprávnění pro vykázaní a nařízení zákazu vstupu*. Znamená to, že je-li důvodné podezření, že hrozí nebezpečný útok ohrožující život, zdraví nebo svobodu, jsou policejní orgány oprávněny člověku, od kterého nebezpečí vychází, *zakázat vstup* do bytu ohrožené osoby a jeho bezprostředního okolí. Nachází-li se ohrožovatel v době uložení zákazu vstupu v bytě ohrožované osoby, je zákaz vstupu spojen s jeho *vykázaním* z ohrožené oblasti.

Druhým pilířem je úzká spolupráce bezpečnostních orgánů a soudu rozhodujícího v rodinných záležitostech. Slouží celkově především k urychlení řízení a jejím cílem je stoprocentní ochrana ohrožované osoby. V praxi se dobře osvědčila. Soudy rozhodující věci rodinné projevují vysokou důvěru v přípravnou práci bezpečnostní exekutivy a zamítnutí žádosti o předběžné opatření během platnosti zákazu vstupu je spíše výjimkou.

Třetím nosným pilířem reformy Rakousku je zřízení *intervenčních míst*, která musí být informována po zásahu policie a která, na základě této informace, z vlastní iniciativy naváží kontakt s ohroženou osobou a nabídnou jí podporu a radu ke zlepšení její situace. Intervenční místa podporují spolupráci mezi úřady činnými v daném případě a soukromými zařízeními, např. formou konferencí k daným příkladům, pozorují a hodnotí činnost a spolupráci všech zúčastněných subjektů.

Česká republika částečně přijala rakouský model ochrany před domácím násilím, aplikovala ho na svůj dosavadní právní řád a přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jenž nabyl účinnosti dnem 1.1. 2007, se zařadila mezi státy, které chtějí účinně bojovat s tímto vysoce nebezpečným sociálně patologickým jevem.

2.2 Slovensko

Na Slovensku byl v roce 2001 novelizován trestní zákon, který novým způsobem postihuje domácí násilí a přináší nový pohled na trestné činy, spáchané v souvislosti s domácím násilím. Stejně jako i v jiných státech bylo Slovensko, při přijetí nového trestního zákona, vázáno mezinárodními smlouvami o lidských právech, které tento druh násilí považují za zásadní porušování lidských práv. Domácí násilí je vymezeno v novelizovaném § 215 slovenského trestního zákona jako „týrání blízké a svěřené osoby“. V současné době je na Slovensku připravována novela zákona o policejním sboru, která zavede rovněž nové oprávnění vykázat násilníka z bytu. Při tvorbě návrhu vycházela slovenská strana z českého znění tohoto oprávnění.

2.3 Německo

V roce 1995 byl v Berlíně zahájen modelový *intervenční projekt proti domácímu násilí*, podporovaný Spolkovým ministerstvem pro rodinu, seniory, ženy a mládež. Výsledky tohoto projektu byly zahrnuty do úprav nového zákona o ochraně proti násilí. Byl formulován „*akční plán boje proti násilí na ženách*“ na všech úrovních, který zahrnoval otázky prevence, zákonodárství, práce s pachateli i s veřejností a mezinárodní spolupráci.

V roce 2002 byl přijat *zákon o ochraně před násilím*, který zlepšil občansko právní ochranu obětí u násilných trestných činů a v případě omezování osobní svobody. Stanovil povinnost soudu, při zranění či jiné újmě na zdraví, provést, na návrh poškozené osoby, opatření potřebná k *zamezení* dalšího poškození této osoby. Soud má povinnost nařídít zákaz vstupu do společného bytu či domu, zákaz kontaktování i prostřednictvím telekomunikačních prostředků, zákaz přiblížení apod. K aplikaci těchto

ustanovení soudem postačuje již vyhrožování poškozením života, tělesným zraněním, újmou na zdraví nebo omezováním osobní svobody.

3. Postupy při řešení problému domácího násilí a při ochraně jeho obětí v České republice.

3.1 Legislativa

Povinnost řešit problematiku domácího násilí vyplývá pro Českou republiku z mezinárodních úmluv, přijatých v rámci Organizace spojených národů, zvláště z Úmluvy o odstranění všech forem diskriminace žen.

Vzhledem k absenci systémového přístupu k řešení otázky domácího násilí v České republice byla v dubnu 2002 pod vedením Ministerstva vnitra České republiky vytvořena meziresortní pracovní skupina, do níž byli nominováni zástupci/kyně Ministerstva vnitra, Ministerstva práce a sociálních věcí, Ministerstva zdravotnictví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, Ministerstva spravedlnosti, Policie České republiky a nevládních organizací Rosa, ProFem a Bílý kruh bezpečí.

Meziresortní skupina zpracovala a v roce 2003 realizovala Modelový mezioborový projekt k vytvoření právního rámce a metodických postupů pro zavedení interdisciplinárních týmů, spojujících zdravotní, sociální, a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí. Při realizaci využila instrument, osvědčený v některých zemích Evropské unie při systémovém řešení tohoto komplikovaného společenského problému - panelovou odbornou diskusi u šesti kulatých stolů, vždy na předem stanovený tématický okruh. Projekt se stal prvním krokem ke zpracování koncepce a zavedení systému koordinované mezioborové spolupráce, směřující k eliminaci domácího násilí v České republice. Jeho výstupy,

včetně návrhů na legislativní opatření a termíny jejich splnění, schválila vláda České republiky usnesením č. 794 ze dne 25. 8. 2004.

Právní úprava, platná do konce prvního pololetí 2004, byla v oblasti nabízených prostředků a možností ochrany před domácím násilím zcela neúčinná. Problematika domácího násilí byla podle tehdejšího českého právního řádu postižitelná až v jeho rozvinutém stádiu, to znamená až tehdy, kdy bylo oběti ublíženo natolik, že takové jednání naplňovalo skutkovou podstatu trestného činu. Represivní složky státu reagovaly v těchto případech až na *závažné blížení na zdraví*, popřípadě *vraždu*. Jednotlivé skutky byly posuzovány pouze jako jednotlivé izolované útoky směřující zejména proti tělesné integritě.

Velký problém byl i v tom, že trestní stíhání násilníka bylo podmíněno souhlasem poškozeného, tedy rodinného příslušníka. Oběť velmi často odmítla vypovídat proti rodinnému příslušníkovi, což jí zákon umožňoval, nebo ze strachu před jeho dalším útoky, trestní oznámení buď vůbec nepodala nebo ho později stáhla.

Celospolečenská závažnost a rozsah domácího násilí vyvolaly v roce 2003 odbornou diskusi státních i nestátních organizací a orgánů činných v trestním řízení. Odborníci navrhli systémové řešení domácího násilí. Klíčová role v systému musí patřit Policii České republiky, která se ve většině případů dostává jako první do kontaktu s obětí a pachatelem a je zmocněna ke kontrole a zamezení sociálně nepřijatelného jednání. Policisté mohou a musí reagovat na zjištěné násilí, zajistit především ochranu oběti a zabránit pachateli, aby v dalším násilí pokračoval

Při řešení problematiky domácího násilí se nabízely v podstatě dva základní přístupy, a to *přístup represivní*, v podobě okamžité kriminalizace, např. zavedením zvláštní skutkové podstaty trestného činu postihujícího

projevy domácího násilí, nebo *přístup preventivní*, vedoucí k zastavení projevů domácího násilí prostřednictvím opatření netrestní povahy.

V České republice nabyla účinnosti dnem 1.6.2004 novela trestního zákona, která zákonem č. 91/2004 Sb. rozšířila skupinu trestných činů proti rodině o § 215a - *trestný čin týraní osoby blízké nebo žijící ve společném obydlí*. Tímto legislativním krokem bylo veřejně deklarováno, že násilné jednání, ať již psychické nebo fyzické, směřující proti osobě blízké, nebo takové, kterou lze za osobu blízkou označit, *nebude* nadále *státní mocí tolerováno, ale sankcionováno*. *Zahájení trestního řízení není* podle nové úpravy *podmíněno souhlasem osoby poškozené protiprávním jednáním*, jako je tomu v případě jiných vztahových deliktů, ale z moci úřední. Zákonodárce odepřením dispozičního práva, přihlédl ke zvláštnostem domácího násilí a k určité závislosti oběti na pachateli (ztížená možnost opustit společně obývaný byt nebo dům).

Zavedení této zvláštní skutkové podstaty trestného činu bylo možno ale jednoznačně chápat jako přístup kriminalizující, který problematiku domácího násilí, v celé její složitosti a citlivosti, konstruktivně neřešil. Daná úprava totiž reagovala na již spáchané násilí, nicméně ohrožené osobě nenabízela žádný konkrétní způsob účinné ochrany či odborné pomoci směrem do budoucna. Jakýkoli preventivní účinek se tak omezil na pouhou hrozbu uložení trestní sankce.

Doslova revolučním krokem v boji proti domácímu násilí v České republice bylo přijetí zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, jenž nabyl účinnosti dnem 1.1. 2007.

Největší podíl na přípravě a přijetí zákona měla **Aliance proti domácímu násilí**, která vznikla na půdě Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky v roce 2002 z iniciativy Bílého kruhu bezpečí. V roce 2004

vznikla při Alianci proti domácímu násilí **expertní skupina**, která zpracovala návrh nového zákona.

Podstatou zákona, který se věnuje řešení problematiky domácího násilí je konstituování možnosti pro zásah státu do vztahu osob, mezi nimiž dochází k domácímu násilí, a to takovým způsobem, že se násilná osoba *vykáže* na přiměřenou dobu z obydlí, které sdílí s osobou ohroženou. Této se bez ohledu na její vlastní vůli poskytne časový prostor, během něhož má možnost bez psychického či jiného nátlaku násilné osoby pochopit situaci, v níž se nachází a uspořádat si své vlastní záležitosti, za využití dalších právních nástrojů (návrh na vydání předběžného opatření, návrh na rozvod manželství, vyřešení společného bydlení, podání trestního oznámení apod.) a to v součinnosti s Intervenčními centry. Intervenční centra jsou specializovaná pracoviště poskytující ohroženým osobám základní pomoc v oblasti sociálně-právní, psychologické a organizační. *Vykázání* přitom představuje netrestní opatření subsidiární (podpůrné) povahy, protože se užije jen tehdy, nelze-li jeho účelu, tj. zajištění náležité ochrany a bezpečnosti ohrožené osoby, dosáhnout jinak.

U nejzávažnějších forem útoků násilné povahy vykazujících znaky některého z trestných činů se v praxi bude jednat především o využití prostředků trestního řádu sloužících k zajištění osob, tj. zadržení či vazbu násilné osoby

Přijetím zákona došlo ke změnám v následujících zákonech:

- Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

- Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
- Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 135/2006 Sb. přináší nejpodstatnější změnu do zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Zavádí nově institut *vykázání*, kdy, lze-li na základě zjištěných skutečností, zejména s ohledem na předcházející útoky, důvodně předpokládat, že dojde k nebezpečnému útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo lidské důstojnosti, je policista oprávněn toho, kdo je podezřelý z takového jednání, *vykázat na 10 dní* z bytu nebo domu společně obývaného s ohroženou osobou, jakož i z jeho bezprostředního okolí. Součástí *vykázání* je rovněž zákaz návratu do vymezených prostor. Toto rozhodnutí je účinné v okamžiku, kdy bylo sděleno osobě, proti které směřuje. Osoba, proti níž *vykázání* směřuje, je poté povinna opustit místo, na které se rozhodnutí o *vykázání* vztahuje. Rozhodnutí o *vykázání* se vydává bez projednání věci a z úřední povinnosti, přičemž souhlas ohrožené osoby se nevyžaduje.

Dopad zákona č. 135/2006 Sb. do oblasti rovných příležitostí mužů a žen je cílený. Usiluje o změnu postoje společnosti k domácímu násilí a k jeho jednotlivým účastníkům. Přijatá právní úprava si v tomto směru klade za cíl působit na společnost jako celek, snaží se jednoznačně deklarovat, že nebude tolerovat žádné násilí, ani to, ke kterému dochází ve vztahu blízkých osob a v soukromí. Právní úprava usiluje o jednoznačné vyhranění postoje státu, který formou institutu *vykázání* dává jednoznačně najevo vůli upřednostňovat právo na ochranu života, zdraví a lidské důstojnosti před ochranou vlastnických či užívacích práv. Zákon si klade za cíl poskytnout

osobám ohroženým domácím násilím takové právní prostředky ochrany, aby se ohrožená osoba mohla psychicky a sociálně zkonsolidovat a řešit svou situaci. V této souvislosti je však dobré si uvědomit, že ačkoliv jsou ohroženými osobami převážně ženy, nabízené právní prostředky pomohou řešit situaci i dalším osobám ohroženým domácím násilím (například mužům nebo seniorům ohrožovaným svými potomky).

Přestože policie sehrává při potlačování a řešení domácího násilí klíčovou roli, nemůže nést jako jediná odpovědnost za řešení celé problematiky domácího násilí. Svou nezastupitelnou roli plní tím, že je zmocněna k provádění služebních zákroků, služebních úkonů a dalších souvisejících opatření. Může svou aktivitou působit jen na případy oznámených projevů domácího násilí. Další sociálně právní a preventivně výchovná opatření ve vztahu k jednotlivým aktérům domácího násilí, zvláště pak k jeho obětem a k dětem vyrůstajícím v tomto prostředí, již přísluší dalším státním institucím v součinnosti s nestátními organizacemi.

3.2 Interdisciplinární přístup k řešení problému domácího násilí

Řešení případů domácího násilí vyžaduje interdisciplinární spolupráci a předpokládá včasnou a kvalitní intervenci především ze strany policistů, lékařů, sociálních pracovníků, soudců a pracovníků nestátních organizací. Interdisciplinární přístup vyžaduje realizaci mnoha opatření na celostátní i regionální úrovni. Je nutno pracovat i s násilnickými jedinci, realizovat preventivní a osvětové kampaně zaměřené na snižování domácího případů násilí.

3.2.1 Ministerstvo spravedlnosti

Kromě již některých prosazených legislativních opatření v boji proti domácímu násilí, jako je např. zavedení nového zajišťovacího opatření v trestním řádu, spočívající v zákazu vstupu důvodně podezřelé osoby do obydlí, hrozí-li od ní pokračování v násilné trestné činnosti, pokračovalo Ministerstvo spravedlnosti v roce 2006 v plnění *opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí*.

Rekodifikovaný trestní zákon měl nabýt účinnosti k 1. lednu 2007, nebyl však Poslaneckou sněmovnou Parlamentu České republiky. Jeho nové projednání se předpokládá ve druhé polovině roku 2007 a jeho součástí má být posílení soudní ochrany nezletilých dětí žijících v rodinách poznamenaných domácím násilím. Násilné jednání mezi rodiči by mělo být postihováno jako ohrožování výchovy mládeže prostřednictvím nežádoucích vzorů chování.

V roce 2010 by měl být zakončen legislativní proces tvorby nového trestního řádu. Postupují i rekodifikační práce v rámci soukromého práva. V návrhu novely občanského zákoníku jsou nově upraveny rodinně-právní vztahy. V případě kolize partnerského, případně rodičovského soužití je významně posílena soudní ochrana slabšího partnera a dítěte svěřeného do jeho péče. Souběžně je zpracováván návrh rekodifikace občanského soudního řízení.

Na půdě Justiční akademie pokračovalo proškolení státních zástupců, soudců a odborných pracovníků přicházejících do styku s domácím násilím. Ve spolupráci se zástupci nevládních organizací byla tato problematika zařazena do vzdělávacích programů Justiční akademie.

Probační a mediační služba v souladu s úkoly Rady pro probaci a mediaci pokračovala v roce 2006 s přípravou akreditovaných programů pro

dospělé pachatele trestné činnosti a pro oběti trestné činnosti, které zahrnují také oběti domácího násilí.

3.2.2 Ministerstvo zdravotnictví

V rezortu Ministerstva zdravotnictví je průběžně zaváděn systém proškolení odborných pracovníků přicházejících do kontaktu s případy domácího násilí, s přihlédnutím ke zvládnutí prvního kontaktu s ohroženou obětí či oznamovatelem. Jde zejména o lékaře a ostatní zdravotnický personál, ale i o poskytovatele sociálních služeb.

V rámci vypracování akčního plánu vzdělávání pro odborné pracovníky všech participujících institucí, kteří přicházejí do kontaktu s oběťmi domácího násilí, byl ve Věstníku Ministerstva zdravotnictví uveřejněn *„Postup lékařů při poskytování zdravotní péče osobám ohroženým domácím násilím“*. Cílem této metodiky bylo upozornit zdravotníky na problematiku domácího násilí a na postup při poskytování zdravotní péče obětem domácího násilí.

Dalším úkolem postaveným před rezort zdravotnictví je, v rámci komplexní ochrany před domácím násilím, vypracovat terapeutické programy pro pachatele domácího násilí a zajistit jejich realizaci v mimoprávní i trestněprávní oblasti. V roce 2006 Ministerstvo zdravotnictví finančně podpořilo projekt *„Terapie pachatelů domácího násilí v rámci komplexní ochrany před domácím násilím“*, který se věnuje problematice pachatelů. Zabývá se však mimo jiné i problematikou dětí žijících v prostředí domácího násilí, a to z hlediska primární prevence.

Ministerstvo zdravotnictví v rámci *„Programu podpory občanských sdružení a humanitárních organizací“* každoročně poskytuje státní dotaci organizacím, které se problematikou domácího násilí zabývají. Podporuje projekty, zaměřené na pomoc obětem trestných činů i projekty, které se

v rámci „*Národního programu zdraví*“ nepřímo týkají problematiky domácího násilí.

Výstupní materiály z projektů zaměřených na problematiku domácího násilí jsou ve formě manuálů pro zdravotníky distribuovány krajským úřadům, příslušným odborným společnostem, zdravotnickým zařízením v přímé působnosti Ministerstva zdravotnictví a jsou využívány při dalším vzdělávání lékařů.

3.2.3 Ministerstvo práce a sociálních věcí

Novela zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, provedená zákonem č. 134/2006 Sb., významně přispěla k posílení ochrany dětí žijících v rodinách ohrožených domácím násilím. Upřesnila podmínky spolupráce mezi jednotlivými orgány a dalšími subjekty podílejícími se na sociálně-právní ochraně dětí a rozšířila povinnost oznámit orgánům sociálně-právní ochrany dětí údaje o ohrožených dětech. Této povinnosti se nelze zprostit ani odkazem na povinnou mlčenlivost lékařů a zdravotnického personálu. Zaměstnanci orgánu sociálně-právní ochrany a zaměstnanci obce s rozšířenou působností jsou povinni zachovávat mlčenlivost o místu pobytu rodiče, který se stal obětí domácího násilí v rodině s dítětem, a jsou rovněž povinni zachovávat mlčenlivost o údajích o osobách, jímž bylo dítě svěřeno do péče budoucích osvojitelů, jakož i o místě pobytu takového dítěte.

Podpora obětem domácího násilí je realizována jednak v rámci projektu „*Rozvoj lidských zdrojů*“ a dále v rámci dotačního řízení Ministerstva práce a sociálních věcí v oblasti poskytování sociálních služeb. Jedná se o projekty zaměřené nejen na oběti domácího násilí, ale také o projekty se širším zadáním, u nichž podpora obětem domácího násilí může tvořit pouze jejich součást.

Společnost Gabal, Analysis & Consulting zpracovala pro Ministerstvo práce a sociálních věcí výzkumný projekt *„Kvalita a dostupnost systému služeb pro oběti domácího násilí“*, jehož cílem bylo zmapování existujících poskytovatelů služeb pro oběti domácího násilí na území celé České republiky. Hlavním výstupem z projektu je vytvoření adresáře poskytovatelů sociálních služeb pro oběti domácího násilí, zhodnocení stavu sociálních služeb z hlediska dostupnosti a kvality. Součástí j i doporučení ke zkvalitnění stavu sociálních služeb pro oběti domácího násilí.

Ministerstvo práce a sociálních věcí dále vydalo *„Studijní materiál o problematice domácího násilí pro pracovníce a pracovníky orgánů sociálně-právní ochrany dětí“*, který byl rozeslán orgánům sociálně-právní ochrany v krajích.

3.2.4 Policie České republiky

Již v měsíci září roku 2004 byl vydán Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky č. 2/2004, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí. Tímto metodickým pokynem byli policisté seznámeni s problematikou domácího násilí a s návodem, jak tyto případy řešit.

V souvislosti s přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, byl vydán Závazný pokyn policejního prezidenta č. 79/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. Tento předpis podrobně upravuje veškerý postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí a je pro ně závazný. Řeší i metodiku evidence výjezdů k případům domácího násilí, která je vedena v příslušných informačních systémech pod samostatným heslem.

Problematika domácího násilí se stala nedílnou součástí odborné přípravy policistů. Ve spolupráci s nevládními organizacemi byla vytvořena řada projektů, jejichž cílem je důkladné proškolení policistů v problematice domácího násilí a využití získaných poznatků v praxi.

Bílý kruh bezpečí o.s. dovezl ze zahraničí metodu SARA DN, kterou adaptoval na podmínky České republiky. Vydal „Pomůcku pro policisty“, která je součástí výcviku a bude využívána v přímém kontaktu s případy domácího násilí. Metoda je určena především policistům, kteří se dostanou do prvního kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím. Její princip spočívá v tom, že na základě strukturovaného odborného přístupu může proškolená osoba při jejím použití zjistit rizikové faktory a kvalifikovaně odhadnout riziko dalšího domácího násilí.

Využití metody SARA DN se předpokládá také u všech služeb v prvním kontaktu s osobou ohroženou domácím násilím.

3.2.5 Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy zpracovalo na období let 2005 až 2008 základní koncepční dokument v oblasti primární prevence *„Strategie prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže v působnosti resortu školství, mládeže a tělovýchovy“*. K naplňování jeho cílů přispívají zejména projekty prevence sociálně patologických jevů u dětí a mládeže, jejichž cílem je napomoci zdravému životnímu stylu a k osvojení si pozitivního sociálního chování u dětí a mládeže.

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy vyhlašuje každý rok *„Programy na podporu aktivit v oblasti prevence sociálně patologických jevů“* na daný rok. Jednou z prioritních oblastí pro rok 2006 byly projekty specifické primární prevence realizované ve školách a školských zařízeních

zaměřené na práci s rizikovou populací (užívání návykových látek, šikana, domácí násilí, komerční sexuální zneužívání dětí apod.).

3.3 Nestátní neziskové organizace

Na poli boje s domácím násilím v České republice dochází průběžně rok od roku k rozvoji činností nestátních neziskových organizací. Jejich hlavním cílem není finanční zisk, ale veřejně prospěšná činnost. Jsou orientovány do těch oblastí, kde lidé chtějí nahradit neexistující nebo nedostatečně fungující státní instituce. Zdroje pro jejich fungování pocházejí většinou z darů, grantů nadací, nadačních fondů, ministerstev, případně sponzorů.

Některé z nich významně přispěly k implementaci zákona o ochraně před domácím násilím do praxe, jiné se spíše soustředily na přímou, déle trvající pomoc osobám ohroženým domácím násilím, pořádaly semináře pro odbornou i laickou veřejnost se zaměřením na problematiku prevence domácího násilí a pomoci jeho obětem. Stranou pozornosti nezůstaly ani osvětové kampaně celostátního významu, které si kladly za cíl posílit veřejné mínění v otázkách nepřípustnosti domácího násilí.

Bílý kruh bezpečí o.s. je nepolitické humanitární sdružení s působností v České republice, zaměřené na pomoc obětem trestné činnosti a na prevenci trestné činnosti. Předmětem jeho činnosti je zejména materiální a morální pomoc obětem trestné činnosti, zlepšení právního postavení osob poškozených trestnou činností, zvýšení informovanosti obyvatelstva i státních orgánů o problémech obětí trestné činnosti, zvýšení informovanosti o možnostech a prostředcích prevence trestné činnosti, zejména o zásadách chování, které snižují riziko stát se obětí trestného činu. Ve své činnosti spolupracuje s národními i mezinárodními organizacemi zabývajícími se pomocí obětem trestné činnosti a prevencí kriminality.

Kromě již zmíněného zpracování metodiky (v kapitole 3.2.4) k zákonu č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, a dovezení a implementaci metody SARA DN, zpracoval Bílý kruh bezpečí o.s. metodiku a standardy intervenčních center, dokumentace případů domácího násilí, vytvořil lektorský fond pro profesionály včetně justice, policie a sociálních služeb. Školení Bílého kruhu bezpečí se zúčastnilo více než 700 policistů z celé republiky, všichni pracovníci intervenčních center a více než 300 soudců.

Ve spolupráci s Agenturou STEM zpracoval dva reprezentativní výzkumy, zaměřené na výskyt, postoje a zkušenost populace České republiky s domácím násilím. Aktuální výsledky publikoval v září 2006. Bílá kruh bezpečí už 5 let poskytuje pomoc ohroženým osobám prostřednictvím nonstop provozu telefonní DONA linky, kterou např. v roce 2006 kontaktovalo 3 568 občanů, z toho 61 % s problémem domácího násilí.

Koordona - Koalice organizací proti domácímu násilí sdružuje neziskové organizace (příloha č. 1), které se v rámci své činnosti zabývají problematikou domácího násilí, násilí na ženách a právy žen, a to buď formou přímé pomoci obětem, či realizací osvětových kampaní, vzděláváním odborné i laické veřejnosti a prosazováním systémových změn v této oblasti. . Mezi její základní cíle patří poukazovat na problémy, kterým oběti domácího násilí musí čelit, a společně se státními i dalšími institucemi a organizacemi hledat nejefektivnější cesty jejich řešení. Koordona zároveň chce iniciovat vznik standardů pomoci obětem domácího násilí, které by měly platit jak v organizacích poskytujících poradenství, tak v azylových domech, a rozpoutat diskusi o dopadu domácího násilí na děti, jeho svědky, a informovat o něm odpovědné orgány péče o dítě. K jejím činnostem také patří zvyšování povědomí o domácím násilí a jeho závažnosti mezi odbornou i širší veřejností. (56:II/6)

Organizace sdružené v Koordoně vyvíjejí řadu aktivit ve vzájemné spolupráci i samostatně. V oblasti přímé pomoci obětem domácího násilí se jedná zejména o psychologické, právní a sociální poradenství, azylové ubytování (popř. i s utajenou adresou), doprovázení na úřady a instituce a řadu dalších služeb pro oběti, případně jejich děti. Usilují o vznik a kvalitní fungování interdisciplinárních týmů v jednotlivých městech a obcích.

3.4 Intervenční centra

Od 1. ledna 2007 působí v České republice nová pracoviště poskytující krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím. Jedná se o Intervenční centra, zřízená zákonem č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Zákon č. 29/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách potom specifikuje poskytované služby Intervenčními centry osobám ohroženým domácím násilím.

Na základě rozhodnutí o *vykázání* ze společného obydlí nebo zákazu vstupu do něj, je osobě ohrožené násilným chováním vykázané osoby nabídnuta pomoc nejpozději do 48 hodin od doručení opisu tohoto rozhodnutí intervenčnímu centru. Pomoc intervenčního centra může být poskytnuta rovněž na základě žádosti osoby ohrožené násilným chováním jiné osoby obývající s ní společné obydlí, nebo i bez takového podnětu, a to bezodkladně poté, co se intervenční centrum o ohrožení osoby násilným chováním dozví. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové.

Intervenční centra v rámci svých služeb poskytují sociálně terapeutické činnosti, pomoc při uplatňování práv, oprávněných zájmů a při obstarávání osobních záležitostí, poskytují ubytování, stravu nebo pomoc při zajištění stravy. Součástí služby je také zajištění spolupráce a vzájemné

informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy. (36:volně interpretováno)

Služby Intervenčních center jsou poskytovány bezplatně. Jejich seznam je uveden v příloze č. 2.

4. Role policie při řešení problému domácího násilí.

Policie sehrává klíčovou roli při řešení problému domácího násilí. Je totiž ve většině případů první institucí, se kterou se oběť i násilník dostává do kontaktu. Policisté musí na místě vyhodnotit situaci, zajistit ochranu oběti před násilníkem a násilníkovi zabránit v pokračování jeho nepřijatelného chování.

Přijetím zákona č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím, došlo k významnému posílení role Policie České republiky v této oblasti. V návaznosti na změnu zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky byl vydán závazný pokyn policejního prezidenta č. 179/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí. Tento pokyn podrobně upravuje postup policistů, kteří jsou vysláni na místo, kde dochází k domácímu násilí. S pokynem byli seznámeni a proškoleni všichni policisté služby pořádkové policie a služby železniční policie a policisté služby kriminální policie a vyšetřování. Ti jsou také oprávněni rozhodnout o *vykázání* a to v případech, kdy je to nezbytné k ochraně života, zdraví, práv a svobod ohrožené osoby. Výjimku tvoří policisté zařazení u hlídkové služby.

Po přijmutí oznámení o incidentu se znaky domácího násilí musí policista, který takové oznámení přijal získat k incidentu maximální množství informací, které neprodleně předá policistům vyslaným na místo. V první řadě musí provést lustraci v dostupných evidencích a informačních systémech za účelem zjištění, zda ohrožená nebo násilná osoba nejsou držiteli střelných zbraní. Zjišťuje jejich trestní minulosti a předchozí evidované incidenty.

Policejní hlídka vylaná na místo zasáhne okamžitě v případě trvajících násilného jednání, aby zamezila dalšímu bezprostřednímu napadání ze strany násilné osoby. V případě zranění osoby zajistí lékařské ošetření.

Před započítím komunikace s násilnou a ohroženou osobou je nutno tyto od sebe oddělit, aby násilná osoba nemohla ovlivňovat výpověď ohrožené osoby. Nezletilé osoby musí být rovněž odděleny od násilníka. Účelem následně probíhající komunikace je kladením vhodných otázek rozpoznat, zda se jedná o domácí násilí, a zjistit další skutečnosti z hlediska jeho závažnosti či hrožících rizik. Při komunikaci s násilnou a ohroženou osobou se používá instrukční karta s 15 otázkami podle dotazníku SARA DN.

Na základě shromážděných poznatků policista posoudí, zda v konkrétním případě vykazuje jednání násilné osoby všechny znaky domácího násilí. Dojde-li policista k závěru, že se jedná o domácí násilí a mohlo by přicházet v úvahu *vykázání*, je povinen vyrozumět policistu příslušného k vydání rozhodnutí o *vykázání*, který se dostaví na místo incidentu a přijme odpovídající opatření. Těmito opatřeními se rozumí zejména *vykázání*, *zajištění* násilné osoby na dobu nejdéle 24 hodin, *umístění* násilné osoby *do* protialkoholní *záchytné stanice*, *zadržení* násilné osoby, která je podezřelá ze spáchání trestného činu, *zajištění* převozu ohrožené osoby do bezpečí (azylové domy, přátelé, příbuzní apod.)

Policista rozhodne o *vykázání*, pokud útok násilné osoby vykazuje znaky domácího násilí, násilná a ohrožená osoba obývají společné obydlí a po zhodnocení rizika budoucího nebezpečného útoku proti životu, zdraví, svobodě nebo zvláště závažného útoku proti lidské důstojnosti lze důvodně předpokládat, že k takovému útoku dojde.

Před vydáním rozhodnutí o *vykázání* je policista povinen ústně oznámit násilné osobě, že vůči ní zahajuje řízení o *vykázání*. Rozhodnutí o *vykázání* je vydáváno bez projednání věci a z úřední povinnosti. Pokud to vyžaduje bezpečí ohrožené osoby, může být násilná osoba *vykázána* nejen ze společného obydlí, ale i z jeho bezprostředního okolí a to na dobu 10 dnů. O stanoveném prostoru poučí vykázanou i ohroženou osobu.

Poté, co bylo rozhodnutí o *vykázání* prokazatelně sděleno násilné osobě, je tato povinna sbalit si věci osobní potřeby, osobní cennosti a doklady a neprodleně opustit prostor, na který se rozhodnutí o *vykázání* vztahuje. Odmítne-li tato osoba opustit prostor, na který se rozhodnutí o *vykázání* vztahuje, je policista oprávněn použít donucovacích prostředků.

Je-li násilnou osobou mladistvý nebo osoba mladší 15 let a jsou-li dány podmínky pro *vykázání*, policista rozhodne o *vykázání* pouze v případě, že bezpečnost ohrožené osoby nelze zajistit jinak. Přitom je povinen ustanovit takové osobě opatrovníka, kterým může být nezúčastněná osoba nebo jiná úřední osoba. Dále je povinen neprodleně vyrozumět orgán sociálně-právní ochrany dětí, který zajistí umístění mladistvého nebo osoby mladší 15 let v diagnostickém ústavu.

Je-li ohroženou osobou osoba, která je odkázána na péči či pomoc násilné osoby, jež má být vykázána, a nemůže-li péči či pomoc ohrožené osobě poskytnout jiná vhodná osoba, je policista povinen uvědomit příslušný odbor sociální péče. Nelze-li např. v nočních hodinách zajistit péči či pomoc ohrožené osobě jinak, policista zajistí převoz ohrožené osoby do

zdravotnického zařízení a následně o tom uvědomí příslušný odbor sociální péče.

O veškerých úkonech spojených se zákrokem v případě domácího násilí sepíše policista úřední záznam a vyplní všechny předepsané formuláře. Učiní záznamy do předepsaných evidencí a informačních systémů. (38:volně interpretováno)

B. PRAKTICKÁ ČÁST

Úvod do praktické části

V praktické části svojí bakalářské práce jsem zvolil kombinaci kvalitativního a kvantitativního přístupu. V první praktické části práce jsem se rozhodl zpracovat případovou studii, na které bych chtěl ukázat, jak nebezpečné a zraňující je domácí násilí v rodinách. Nemusí však nutně vyústit v to, že si děti, poznamenané tímto fenoménem, odnášejí do života přejaté vzorce chování po jednom z násilnických rodičů. Právě na popisovaném případě chci ukázat, že se lze oprostit od vlivu násilnického rodiče a při dostatku vůle žít kvalitní, úspěšný a plnohodnotný život.

Protože popisovaný případ je výpovědí mladé ženy studující úspěšně vysokou školu, zajímalo mě, zda mají vysokoškolští studenti v denním studiu zkušenost s domácím násilím.

Dotazníkové šetření, tedy druhou praktickou část bakalářské práce, jsem zaměřil právě na tuto cílovou skupinu. Nejedná se rozsáhlý výzkum, jehož výsledkem by měly být zobecňující údaje, ale o malou sondu u té části mládeže, kde lze předpokládat, že rodinné prostředí nebylo konfliktní. Kromě zjištění míry obecné povědomosti o domácím násilí se pokusím potvrdit, případně vyvrátit předpoklad, že domácí násilí prostupuje všemi společenskými vrstvami bez ohledu na vzdělání, společenské postavení a ekonomickou aktivitu jeho protagonistů.

I. Případová studie

Před časem jsem měl příležitost mluvit se studentkou vysoké školy, která mi vyprávěla svůj neveselý rodinný příběh plný domácího násilí. Příběh mne natolik zaujal, že jsem se rozhodl použít ho ve své práci.

Na základě vyprávění Veroniky, jak se studentka jmenuje, a za pomoci policejních archivů, jsem poté sestavil tuto případovou studii, která je především zajímavá tím, že se dítě vyrůstající v rodině postižené domácím násilím, dokázalo oprostít z vlivu své rodiny, studuje s vynikajícími výsledky vysokou školu a žije v bezproblémovém partnerském vztahu.

Hlavní postavy jsou manželé JANA a PETR, přičemž JANA jako poškozená, či oběť a PETR jako pachatel. Současně je poškozenou i dcera Veronika, které bylo fyzicky ublíženo otcem. Případ byl policií šetřen pro trestný čin ublížení na zdraví podle § 221 odst. 1 trestního zákona, trestný čin vydírání podle § 235 odst. 1 trestního zákona a trestný čin znásilnění podle § 241 odst. 1 trestního zákona.

K osobě poškozené

Poškozená JANA se narodila v roce 1958, v současné době soukromě podniká, je bezkonfliktní, oblíbená v pracovním kolektivu i mezi přáteli. Podnikání vede úspěšně, její firma zdárně prosperuje. V roce 1982 uzavřela manželství se svým manželem Petrem, v roce 1983 se jim narodila dcera Veronika. a v roce 1984 syn David.

K osobě pachatele

Manžel poškozené PETR se narodil v roce 1961; vychodil pouze 9 tříd ZŠ. Do roku 1992 byl zaměstnán jako soustružník v jednom závodě ČKD, od tohoto roku je bez trvalého pracovního poměru a je veden na

Úřadu práce. Příležitostně vypomáhal své manželce v její firmě. Své osobní i pracovní problémy řeší požíváním alkoholu v dosti velké míře. Jedná se o velmi konfliktního jedince, který měl v minulosti problémy i se svými spolupracovníky v zaměstnání. Jeho agresivita vzrůstala se stoupající hladinou alkoholu v krvi.

Začátek, průběh a akcelerace násilí ze strany pachatele PETRA na poškozené JANĚ a jejich dceři Veronice

Zanedlouho po svatbě v roce 1982 začal manžel ve větší míře požívat alkoholické nápoje a zhruba po dvou letech se objevily první počátky fyzického násilí ze strany manžela. JANA toto řešila pouze doma a nijak to nehlásila na příslušné úřady či Policii České republiky. Četnost fyzického napadání se zvyšovala a začaly se objevovat první známky fyzického násilí i na jejich dceři Veronice, která se zastávala matky, když ji otec fyzicky týral a ubližoval jí. Dceru v několika případech pod vlivem alkoholu a v afektu uhodil. V roce 1992 agresivita vyvrcholila tak, že otec dceru udeřil, ta upadla na zem, uhodila se do hlavy a z nosu a úst jí tekla krev.

Po tomto útoku nastal na krátkou dobu relativní klid. JANA začala podnikat a začalo se jí dařit. V její firmě byl zaměstnán i PETR, ale ten za krátký čas špatně nesl skutečnost, že je závislý na manželce a nemá jiné zaměstnání. Začal jí vyčítat své problémy i své propuštění ze zaměstnání a vše řešil dalším požíváním alkoholických nápojů. Domů přicházel pozdě a vždy v podnapilém stavu, manželku podezíral z nevěry.

V roce 1997 se znovu začíná objevovat fyzické násilí, manžel přímo před dcerou Veronikou manželce hrubě nadával a vyhrožoval, že jí zabije. Veronika vypověděla, že slyšela, jak otec křičí na mámu, že jí kosou usekne hlavu. V téže roce začíná PETR, současně s fyzickým násilím, vyžadovat na manželce pohlavní styk a sexuální praktiky, které se poškozené JANĚ přičily.

JANA nikdy nic neoznamovala a nesvěřovala se ani svým nejbližším. Pomyslná kapka přetekla až jedné noci v květnu 1998. Tehdy PETR opět přišel v silně podnapilém stavu do dětského pokoje, kde spaly děti a jeho manželka a zde ji pod pohrůzkou násilí a následného bití donutil k orálnímu styku a následně ji znásilnil. JANA se z celou událostí svěřila kamarádce, která jí odvezla na lékařské ošetření a celou věc neprodleně oznámili na nejbližší oddělení Policie České republiky.

PETROVI bylo sděleno obvinění z výše uvedených trestných činů, JANA dala k trestnímu stíhání souhlas.

Záznamy ze zdravotní dokumentace

JANĚ byly způsobeny krevní podlitiny ve vlasaté části hlavy, podočnicové hematomy, otok nosu, zhmožděný ušní boltec, krvavé podlitiny na hřbetu pravé ruky, na levé paži a pod lopatkou zjištěn velký hematom, četné hematomy na dolních končetinách a rozsáhlé bolesti hlavy. Doba léčení přesáhla 14 dnů.

Na základě znaleckého posudku bylo vyloučeno těžké zranění, poškozená nebyla omezena v běžném životě až na pracovní činnosti vzhledem k místům poranění a dále bylo zjištěno, že fyzický útok byl veden střední intenzitou.

Výňatek ze znaleckého posudku z oboru psychiatrie

Vyšetřením PETRA bylo zjištěno, že se jedná o impulzivní osobnost s nedostatečnou kontrolou afektivity.

Jedná se o osobu dlouhodobě konzumující alkohol, v posledních letech se sociálními problémy v rodině i v širším okolí. V opilosti bývá verbálně agresivní. Je heterosexuálně zaměřen k dospělým ženám. Závěrem znalci konstatují, že vyšetřovaný po somatické stránce má částečně sníženou

pracovní schopnost pro chronické poúrazové kloubní potíže. Jeho duševní stav je stabilizován, vývojově ani aktuálně se u něj nezjistilo duševní onemocnění. Zneužívání alkoholu je vymezeno rovinou škodlivého požívání bez chorobné závislosti.

Závěr posudku

V době spáchání činu byl posuzovaný zcela schopen rozpoznat nebezpečnost svého jednání pro společnost a byl částečně schopen své jednání ovládat.

Po vypracování všech znaleckých posudků na pachatele PETRA, provedení výslechů poškozené, svědků a dalších zúčastněných osob byl dne 30.10.1998 PETR obžalován. Při nařízeném hlavním líčení však JANA využila svého práva a vzala zpět svůj souhlas k trestnímu stíhání manžela. Věc byla podle ustanovení § 223 odst. 1 trestního řádu, za podmínek uvedených v ustanovení § 11 písm. h) trestního řádu zastavena.

ZÁVĚR

Po zhodnocení všech skutečností, které se vyskytovaly v tomto případě je zcela zřejmé, že hlavní příčinou fyzického násilí a komplexního domácího násilí na členech rodiny ze strany PETRA byla především jeho vlastní osoba s konfliktními sklony. V odborném posudku jsem postrádal i jeho rodinnou anamnézu. Alkohol byl podle mne pouze startovacím motorem pro agresi v rodině. PETR byl emocionálně labilní osobností, naprosto nezvládal zátěžové situace a v neposlední řadě neunesl tu skutečnost, že musí být ekonomicky závislý na manželce. Vše opět řešil alkoholem a nemalou úlohu v tom sehráli i tzv. kamarádi.

Můžeme pouze spekulovat, co vedlo poškozenou JANU k tomu, že vzala zpět souhlas k trestnímu stíhání svého manžela, ale není vyloučeno, že

jí bylo opět ze strany manžela vyhrožováno dalším fyzickým násilím nebo takto učinila pro tzv. „dobro svých dětí a klid v rodině“.

Jak už jsem na začátku uvedl, tento případ mne zaujal tím, že dosud nezanechal znatelné stopy na Veronice, jedné z obětí násilníka. Veronika se s nástupem na střední školu oprostila od vlivu rodiny, především svého otce. Během studií bydlela na sama na internátě a na koleji, udržuje styky pouze s matkou, s otcem se nestýká.

Zda se Veronika vypořádala s domácím násilím jednou provždy, prokáže až čas. Teprve příští partnerské vztahy a život ve vlastní rodině prověří, zda vyrovnání se z nepříjemnými a krutými zážitky, bylo definitivní.

II. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření bylo provedeno v měsíci lednu 2007 mezi studenty druhého a čtvrtého ročníku České zemědělské univerzity v Praze, druhého ročníku Vysoké školy ekonomické v Praze a druhého ročníku Univerzity Karlovy v Praze. Dotazník byl respondentům předán osobně, část jich byla předána elektronickou cestou. Stejným způsobem byly dotazníky postupně vráceny. Celkem bylo rozdáno 50 dotazníků, vráceno jich bylo ke zpracování 49. Návratnost byla tedy 98 %.

Dotazník, který je uveden v příloze č. 3, obsahoval celkem 13 položek. V prvních čtyřech položkách respondenti uváděli údaje o svém pohlaví, věku, rodinném stavu a typu rodiny, v jaké vyrůstali. V dalších čtyřech položkách byla zjišťována ekonomická aktivita rodičů a jejich nejvyšší dosažené vzdělání. Posledních pět položek se týkalo povědomí o domácím násilí a výskytu domácího násilí v rodině respondentů nebo v jejich blízkém a širokém okolí.

Šetření se zúčastnilo celkem 19 mužů a 30 žen. Naprostá většina respondentů (95,9 %) byla ve věku mezi 20 – 25 lety, jeden byl mladší, jeden byl starší. Z celkového počtu bylo 46 respondentů svobodných (93,2 %), 3 byli ženatí nebo vdané (6,12 %).

Vyhodnocení dotazníků probíhalo ve třech samostatných částech. V první části jsem vyhodnocoval získané údaje od všech respondentů, ve druhé části byly vyhodnocovány údaje od respondentů, kteří se setkali v jakékoliv podobě s případy domácího násilí a ve třetí části byly vyhodnocovány dotazníky od respondentů, kteří se setkali s domácím násilím ve své vlastní rodině. Součástí poslední části bylo rovněž zjišťování, zda výskyt domácího násilí ve vlastní rodině, je závislý na jiných, dotazníkem zjišťovaných, faktorech. Zda má na domácí násilí vliv typ rodiny, ve které respondent žil nebo žije, vzdělání rodičů, případně jejich ekonomická aktivita. Použitý vzorek nemůže být v žádném případě vzorkem reprezentativním, který by odrážel skutečný stav ve společnosti, ale jistou vypovídací hodnotu o stavu domácího násilí v dnešní společnosti bude mít.

1. Zjišťování povědomí o domácím násilí u všech respondentů

Vyhodnocením dotazníků bylo zjištěno, že pojem domácí násilí zná téměř 88% dotázaných respondentů. Překvapivým výsledkem však je zjištění, že v dnešní době ještě 12% dotázaných vůbec neví, co to domácí násilí je. Důležitým údajem je, že 20% dotázaných se již setkala s domácím násilím a to kdekoliv. Nejvíce se respondenti setkávali s domácím násilím ve vlastní rodině nebo u známých a přátel, v obou případech ve 25%. Téměř 70% dotazovaných respondentů si myslí, že nejčastější obětí domácího násilí jsou ženy, 25% si myslí, že tou nejohroženější skupinou jsou děti. Na dotaz, kam se mohou obracet oběti domácího násilí o pomoc, si téměř 30 % respondentů myslí, že tou nejlepší institucí je Policie České republiky nebo městská policie, 26 % by hledalo pomoc u pomáhajících organizací, 18 %

by volalo na krizové telefonní linky. U lékaře a příbuzných by shodně vyhledalo pomoc 13 % dotázaných. Podrobný přehled získaných údajů od všech respondentů je uveden v příloze č. 4.

2. Údaje od respondentů, kteří se setkali s domácím násilím v jakékoliv podobě

Z celkového počtu 30 dotázaných žen se jich s domácím násilím setkalo více než 23 %, u mužů to bylo v 16 % případů. 80% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím v jakékoliv podobě vyrůstalo v úplné rodině, 20% v neúplné rodině tvořené jen matkou a dětmi. 73% respondentů žilo nebo žije s otcem, jehož příjmy pocházejí ze závislé činnosti (je zaměstnancem). V 80% dosáhl otec středoškolského vzdělání.

80% respondentů žilo nebo žije s matkou, jejíž příjmy pocházejí rovněž ze závislé činnosti (je zaměstnankyní), v 70% dosáhla matka středoškolského vzdělání.

Všechny získané údaje jsou přehledně uvedeny v příloze č. 5, některé však mají pouze informativní charakter, protože jejich další vypovídací hodnota je nepatrná. Ve vztahu k domácímu násilí, o kterém respondent slyšel pouze z doslechu, nemají údaje o jeho rodině, ekonomických aktivitách rodičů a jejich dosažením vzdělání, žádnou validitu. Nevypovídají totiž nic o rodině, kde násilí vzniklo.

3. Údaje od respondentů, kteří se setkali s domácím násilím ve vlastní rodině.

Z celkového počtu 49 respondentů se s domácím násilím ve vlastní rodině setkaly pouze 3 ženy (6 %). Z dotázaných žen to bylo 10 %. Všechny byly v době šetření ve věku mezi 20 – 25 lety, svobodné. Všechny vyrůstaly v úplné rodině s oběma rodiči. Matka měla ve všech případech příjem ze závislé činnosti (zaměstnanec) a nejvyšší středoškolské dosažené vzdělání.

Otec ve dvou případech samostatně podnikal a stejně jako matka, ve všech případech, dosáhl nejvýše středoškolského vzdělání.

Ze zaznamenaných odpovědí žen, které se setkaly s domácím násilím ve vlastní rodině, jich bylo plných 50%, které dávaly největší důvěru Policii České republiky nebo městské policii.

Všechny další údaje zjištěné šetřením jsou uvedeny v příloze č. 6.

Pro potvrzení nebo vyvrácení předpokladu, že výskyt domácího násilí nesouvisí s typem rodiny, vzděláním rodičů a jejich ekonomickou aktivitou, jsem vypracoval analýzu závislosti kvalitativních znaků. (5:314)

4. Analýza závislosti kvalitativních znaků

Při analýze závislosti kvalitativních znaků se vychází z kontingenční tabulky, v našem případě o rozměru 2x2, protože zkoumáme závislosti mezi dvěma znaky. Užívá se k přehledné vizualizaci vzájemného vztahu dvou statistických znaků. Kategorie jednoho znaku určují řádky kontingenční tabulky a kategorie druhého znaku potom sloupce. V příslušné buňce kontingenční tabulky je pak zařazen počet výskytů společného působení obou znaků. Jednotlivé řádky a sloupce vytváří mezisoučty, nesoucí informaci o počtu výskytu jevu, příslušnému ke znaku, uvedenému v daném řádku či sloupci. Při zkoumání závislosti kvalitativních znaků je nutno řešit dva základní úkoly.

První úkol spočívá v posouzení existence závislosti zkoumaných kvalit znaků. Jestliže zjistíme, že tyto znaky jsou nezávislé, naše analýza končí. Jestliže jsou však závislé, je nutné přistoupit k druhému základnímu úkolu, kterým je měření těsnosti (síly) zjištěné závislosti.

Kontingenční tabulka 2x2

A, B – alternativní kvalitativní znaky

A / B	B1	B2	Součty
A1	a	b	a+b
A2	c	d	c+d
Součty	a+c	b+d	n

H₀: znaky A a B jsou nezávislé

Máme danou nulovou hypotézu **H₀**, že mezi dvěma zkoumanými znaky neexistuje žádná statistická závislost. To můžeme ověřit **chí-kvadrát**

testem podle testového kritéria: $\chi^2 = \frac{n(ad - bc)^2}{(a + b) * (c + d) * (a + c) * (b + d)}$.

Vypočtenou hodnotu χ^2 (**chí-kvadrát**) porovnáváme s kritickou hodnotou χ^2 -**rozdělení** na hladině významnosti α . Tuto hodnotu nalezneme v tabulce **chí-kvadrát-rozdělení** pro zvolenou hladinu významnosti α a daný počet stupňů volnosti. (12:150)

V případě kontingenční tabulky 2x2 je počet stupňů volnosti **f = 1**, podle vzorce **f = (k-1)*(m-1)**, kde **k** je počet řádků a **m** počet sloupců kontingenční tabulky.

Rozhodovací pravidlo: $\chi^2 > \chi^2_{\alpha(f)}$

V případě, že hodnota testového kritéria je větší než kritická hodnota **chí kvadrát-rozdělení**, tak nulovou hypotézu zamítáme. V opačném případě ji nezamítáme. Z tabulky **chí kvadrát-rozdělení** zjistíme, že: $\chi^2_{0,05(1)} = 3,841$

Tento test lze však použít, jen pokud je tabulka dostatečně obsazena. V opačném případě je výsledek testu nevěrohodný. Chí-kvadrát test lze použít jen pokud platí vztahy $(a+b)>5$, $(c+d)>5$ nebo $(c+d)>(a+c)/3$. Tyto podmínky však moje tabulky **nesplňují**, proto je nutné použít **Fisherův test**.

Fisherův test

Fisherův test se používá při malých výběrech nebo když kontingenční tabulka nesplňuje výše popsané podmínky. Nulová hypotéza nezávislosti se ověřuje pomocí testového kritéria:

$$p_i = \frac{(a+b)!(c+d)!(a+c)!(b+d)!}{n!a!b!c!d!}$$

Při Fisherově testu postupujeme tak, že fixujeme řádkové a sloupcové součty a postupně zmenšujeme nejmenší četnost na nulu. Pro každou tabulku vypočítáme hodnotu p_i .

Rozhodovací pravidlo: $\sum p_i < \alpha$

Součet p hodnot pak porovnááme s hladinou významnosti. Nulovou hypotézu zamítáme, pokud je součet p hodnot menší než zvolená hladina významnosti. Já jsem zvolil hladinu významnosti 0,05, což znamená, že spolehlivost testu je s 95% pravděpodobností.

Měření těsnosti závislosti v tabulce 2x2

V další části analýzy se v případě zamítnutí nulové hypotézy provádí měření těsnosti závislosti, neboli určování asociace (asociace = těsnost závislosti kvalitativních znaků). Jelikož v mém případě jsem ve všech testech nulovou hypotézu nezamítl, toto měření jsem neprováděl. K určení těsnosti závislosti se počítá koeficient asociace podle vzorce:

$$V = \frac{a - bc}{\sqrt{(a+b) * (c+d) * (a+c) * (b+d)}}$$

V případě, že se absolutní hodnota tohoto koeficientu blíží k nule, jedná se o slabou závislost mezi zkoumanými znaky. Jestliže se blíží k jedné, jedná se o silnou závislost mezi znaky.

Praktické provedení závislosti vyrůstání v úplné rodině na vznik domácího násilí

Domácí násilí	Vyrůstání v úplné rodině			
		ANO	NE	
	ANO	3	0	3
	NE	38	8	46
		41	8	49

$$p_1 = 0,58$$

$$\sum p_i = 0,58$$

$$\alpha = 0,05$$

$$\sum p_i > \alpha \quad \text{Nulovou hypotézu nezamítáme}$$

H₀: Vyrůstání v úplné rodině nemá vliv na výskyt domácího násilí

Praktické provedení závislosti vzdělání otce na vznik domácího násilí

Domácí násilí	Nejvyšší středoškolské vzdělání otce			
		ANO	NE	
	ANO	3	0	3
	NE	30	16	46
		33	16	49

$$p_1 = 0,3$$

$$\sum p_i = 0,3$$

$$\alpha = 0,05$$

$$\sum p_i > \alpha \quad \text{Nulovou hypotézu nezamítáme}$$

H₀: Vzdělání otce nemá vliv výskyt domácího násilí

Praktické provedení závislosti ekonomické aktivity otce na vznik domácího násilí

Domácí násilí	Otec podnikatel			
		ANO	NE	
	ANO	2	1	3
	NE	9	37	46
		11	38	49

Domácí násilí	Otec podnikatel			
		ANO	NE	
	ANO	3	0	3
	NE	8	38	46
		11	38	49

$$p_1 = 0,11$$

$$p_2 = 0,01$$

$$\sum p_i = 0,12$$

$$\alpha = 0,05$$

$$\sum p_i > \alpha \quad \text{Nulovou hypotézu nezamítáme}$$

H₀: Ekonomická aktivita otce nemá vliv na výskyt domácího násilí

V této praktické části byly provedeny tři testy závislosti znaků. Ve všech případech jsem došel k závěru, že neexistuje žádná statistická závislost mezi výskytem domácího násilí a zkoumanými faktory. Domácí násilí není závislé na typu rodiny, v nichž respondenti vyrůstali nebo vyrůstají, na vzdělání otce a stejně i na tom, že otec je samostatně výdělečně činný (podniká).

Závěr

V této bakalářské práci jsem se zabýval domácím násilím a ochranou jeho obětí, jako jedním z nejpálčivějších a stále více diskutovanějších témat současné společnosti.

Kromě definování základních pojmů, forem a specifík domácího násilí, jsem se ve své práci zabýval teoriemi a faktory příčin vzniku domácího násilí. Došel jsem k závěru, že neexistuje jednoznačné vysvětlení příčin jeho vzniku, neboť v rodinách působí vždy mnoho vlivů, které se na něm podílejí. Někdo vidí původ ve zneužívání drog a alkoholu, jiný v duševní poruše, případně stresu či rodinné anamnéze. Jiné teorie tvrdí, že původ je v sociální a ekonomické nerovnosti mužů a žen.

Zvláštní kategorií jsou mýty o domácím násilí, které doposud přetrvávají ve společnosti. Některé z nich jsou spojovány se sociálními a ekonomickými problémy v rodinách, jiné souvisejí s osobou násilníka nebo oběti. Všechny přetrvávající mýty a předsudky však bez rozdílu brání uvědomit si a pochopit domácí násilí jako závažný problém. V praktické části jsem se blíže věnoval právě mýtům, souvisejícím se socioekonomickým statusem rodiny.

Nejčastějšími oběťmi jsou podle statistik jednoznačně ženy. Násilí na dětech je o to závažnější, že poškozuje jejich zdravý fyzický a psychologický vývoj. Je pácháno i na seniorech a v malé míře i na mužích.

V České republice působí řada nestátních neziskových organizací, které již řadu let poskytují bezprostřední pomoc obětem domácího násilí a vyvíjejí mnoho aktivit, které mají vést ke změnám v postojích společnosti k problematice domácího násilí. Jejich aktivity vedly i k prosazení nové legislativní úpravy boje proti domácímu násilí. Neustále shromažďují statistické údaje o případech násilí v rodinách, pořádají informační

kampaně, provádějí školení odborné veřejnosti, zpracovávají a publikují dokumenty a informační materiály o domácím násilí, spolupracují s řadou mezinárodních a zahraničních institucí. Zřizují a provozují krizové telefonní linky, realizují řadu významných projektů.

Situace v boji s domácím násilím se radikálně změnila od počátku roku 2007, kdy vstoupil v platnost zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Jedná se o komplexně pojaté řešení daného problému v celé jeho šíři. Podstatou této právní úpravy je, že policisté získali pravomoc k vykázání pachatele domácího násilí ze společného obydlí a zákazu vstupu do něj po dobu deseti dnů. Doposud ve většině případů domácího násilí právě oběť opouštěla společný dům či byt, ze strachu před násilníkem. Druhou podstatnou novinkou je zřízení intervenčních center, která mají poskytovat komplexní krizovou pomoc osobám ohroženým domácím násilím.

V praktické části jsem zpracoval případovou studii, na které jsem chtěl ukázat, jak kruté je domácí násilí. Dotazníkové šetření jsem zaměřil do skupiny studentů vysokých škol, která souvisela s popisovanou případovou studií. Na malém vzorku respondentů jsem potvrdil předpoklad, že domácí násilí prostupuje všemi společenskými vrstvami bez ohledu na vzdělání, společenské postavení a ekonomickou aktivitu jeho protagonistů. Vyvrátil jsem mýty o tom, že násilí se vyskytuje jen v tzv. problémových rodinách, že ženy s nižšími příjmy, nedostatečným vzděláním a nízkou kvalifikací, jsou častěji postiženy domácím násilím. Vyvracím i mýtus spojený s osobou agresora-pachatele o tom, že i oni jsou lidé bez vzdělání, případně bez zaměstnání.

K výsledkům dotazníkového šetření je však nutno poznamenat, že bylo prováděno na malém vzorku respondentů a nelze jeho výsledky považovat za dostatečně objektivní, aby se nechaly zobecnit. Ze stejného

důvodu nelze výsledky porovnat ani s dostupnými sociologickými průzkumy.

V přílohách č. 8 až 13 jsou porovnány vybrané statistické ukazatele kriminality za rok 2005 a 2006 v případech domácího násilí v jednotlivých krajích České republiky. Porovnáním těchto ukazatelů zjistíme, že za poslední dva roky nedošlo k výraznému nárůstu této trestní činnosti. Největší počet zahájených trestních řízení byl v obou letech v Jihomoravském a Severomoravském kraji. V těchto krajích byl zároveň zjištěn i největší podíl alkoholu na počtu spáchaných skutků. V Jihomoravské kraji to bylo dokonce více jak 47% v roce 2005 a 34% v roce 2006.

Závěrem bych chtěl poznamenat, že i přes všechna opatření státních i nestátních organizací, odborné i laické veřejnosti a mnoha dobrovolníků, jsme teprve na začátku cesty boje s domácím násilím. Společným úsilím a důslednou prevencí je potřeba zakořenit podstatu celého problému do povědomí celé naší společnosti a všech občanů tohoto státu. Důsledně propracované preventivní programy a osvětové kampaně, nejen pro oběti agrese, ale i pro potencionální agresory, mohou vést k tomu, že se podaří naprosto bezezbytku vymýtit přetrvávající předsudky a odstranit latenci. Řešení je ve spolupráci policistů, soudců, lékařů, sociálních pracovníků a pracovníků nestátních neziskových organizací.

Seznam literatury a použité prameny

1. ČÍRTKOVÁ, L.: *Domácí násilí: přístup k řešení problému ve vybraných evropských zemích*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2002. ISBN 80-86284-19-0.
2. DUFGOVÁ, I., ZLÁMAL, J., *Domácí násilí se zaměřením na problematiku obětí, Pracovní manuál*, Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, Středisko pro výchovu k lidským právům a profesní etiku, 2005.
3. DUFGOVÁ, I.: *Domácí násilí se zaměřením na problematiku*. Praha: Střední policejní škola Ministerstva vnitra v Praze, 2005. ISBN 80-239-5686-8.
4. HAUSMANN, J.: *Mužský šovinismus pro pokročilé*. Ústí nad Labem: Reneco, 2005. ISBN 80-86563-12-X.
5. HENDL, J.: *Přehled statistických metod zpracování*. Praha: Portál, 2006.
6. HELLEBRANDOVÁ, K.: *Dítě na útěku*. Praha: Linka bezpečí, 2005.
7. KAHOUN, V. a kol.: *Sociální práce*. Praha: Triton, 2003. ISBN 80-7254-138-2.
8. LIŠKOVÁ, K., TESAŘOVÁ, J.: *Ženská práva jsou lidská práva: sborník přednášek ze semináře*. Brno: Nesehnutí, 2002. ISBN 80-903228-0-8.
9. MARTINKOVÁ, M., MACHÁČKOVÁ, R.: *Vybrané kriminologické a právní aspekty domácího násilí*. Praha: Institut pro kriminologii a sociální prevenci, 2001. ISBN 80-86008-98-3.
10. MATOUŠEK, O.: *Sociální práce v praxi: specifika různých cílových skupin a práce s nimi*. Praha: Portál, 2005. ISBN 80-7367-002-X.
11. PIKÁLKOVÁ, S.: *Mezinárodní výzkum násilí na ženách-Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2004. ISBN 80-7330-054-0.
12. PRÁŠILOVÁ, M., SVATOŠOVÁ, L.: *Cvičení ze statistiky*. Praha: Česká zemědělská univerzita v Praze, 2003.
13. PROKOP, M. a kol.: *Právní ochrana dětí a obětí domácího násilí*. Brno: Ekologický právní servis, 2000. ISBN 80-902570-8-9.
14. SZCZEPANIKOVÁ, A.: *Jak jednat v případech domácího násilí?: praktická doporučení pro příslušníky/příslušnice Policie ČR*. Brno: Liga lidských práv, 2004. ISBN 80-239-2207-6.

15. ŠEDIVÁ, M.: *Interdisciplinární přístup k řešení případů domácího násilí na komunitní úrovni: model Bílého kruhu bezpečí ověřený pilotním projektem v Ostravě v letech 2003-2004. Pilotní projekt v Ostravě je součástí programu Aliance proti domácímu násilí*. Praha: Bílý kruh bezpečí, 2005. ISBN 80-239-5441-5.
16. VÁGNEROVÁ, M., *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Rozšířené a přepracované vydání, Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3
17. VAVROŇOVÁ, M., PROKOPOVÁ, Z.: *Přežila jsem...Výpovědi týraných žen*. Praha: Rosa, 2002.
18. VOŇKOVÁ, J., HUŇKOVÁ, M. a kol.: *Domácí násilí v českém právu z pohledu žen*. Praha: Profem, 2004. ISBN 80-239-2106-1.

Legislativa

19. Metodický pokyn ředitele Úřadu služby kriminální policie a vyšetřování Policejního prezidia České republiky č. 2/2004, kterým se upravuje postup Policie České republiky při oznámení, prověřování a vyšetřování případů domácího násilí.
20. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 104/1991 Sb., o přijetí Úmluvy o právech dítěte dne 20. listopadu 1989 v New Yorku a jejím podepsání dne 30. září 1990.
21. Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 10/2005.
22. Věstník Ministerstva zdravotnictví České republiky č. 3/2006.
23. Vyhláška ministra zahraničních věcí 62/1987 Sb., o Úmluvě o odstranění všech forem diskriminace žen.
24. Zákon č. 140/1961 Sb., trestní zákon, ve znění pozdějších předpisů.
25. Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
26. Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině, ve znění pozdějších předpisů.
27. Zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.
28. Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
29. Zákon č. 100/1988 Sb., o sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.

30. Zákon č. 114/1988 Sb., o působnosti orgánů České socialistické republiky v sociálním zabezpečení, ve znění pozdějších předpisů.
31. Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů.
32. Zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů.
33. Zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů.
34. Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti.
35. Zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů.
36. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, ve znění pozdějších předpisů.
37. Zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím.
38. Závazný pokyn policejního prezidenta č. 79/2006, kterým se stanoví postup příslušníků Policie České republiky v případech domácího násilí.

Časopisy

39. Bulletin prevence kriminality MV ČR, *Za zavřenými dveřmi - domácí násilí*, Praha: MV ČR odbor prevence kriminality a redakce časopisu Policista, 2001.
40. Bulletin prevence kriminality MV ČR, *Za zavřenými dveřmi II. - domácí násilí*, Praha: MV ČR odbor prevence kriminality a redakce časopisu Policista, 2003.
41. ČÍRTKOVÁ, L.: *Vybrané výzkumy a teorie domácího násilí*. Policista, měsíčník MV ČR, 2002, č. 7, příloha.
42. ČÍRTKOVÁ, L.: *Oběti domácího násilí*. Psychologie dnes, 2001, č.1.
43. *Policista*. Č. 1/2006. Praha: MV ČR odbor prevence kriminality, 2006.
44. Zpravodaj BKB. Č. 1/2003, Praha: Bílý kruh bezpečí, sdružení na pomoc obětem trestné činnosti, 2003.
45. Zpravodaj BKB. Č. 2/2002, Praha: Bílý kruh bezpečí, sdružení na pomoc obětem trestné činnosti, 2002. ISSN 1213-8282
46. Zpravodaj BKB. Č. 2/2004, Praha: Bílý kruh bezpečí, sdružení na pomoc obětem trestné činnosti, 2004.

47. Zpravodaj BKB. Č. 3/2002, Praha: Bílý kruh bezpečí, sdružení na pomoc obětem trestné činnosti, 2002. ISSN 1213-8282
48. Zpravodaj BKB. Č. 4/2002, Praha: Bílý kruh bezpečí, sdružení na pomoc obětem trestné činnosti, 2002. ISSN 1213-8282

Elektronické zdroje

49. BECHYŇOVÁ V. *Nikdy jsem si nepomyslela, že by se takováto věc mohla týkat mě a mé rodiny* [online]. Podle Boyles, W., Myersová, S.: *Násilí v rodinách - Dopad na děti*, 2000, [cit. 17. listopadu 2006]. Dostupné z www.rodina.cz/clanek1036.htm
50. ČÍRTKOVÁ, L. *Oběti domácího násilí* [online]. (c) 2001-2006 Martin Hauge, [cit. 17. listopadu 2006]. Dostupné z http://www.help24.cz/index.php?page=clanky&view=obeti_domaciho_nasilí
51. FOLTYSOVÁ, J. *Co bychom měli vědět o pachatelích domácího násilí?* [online]. 2005, [cit. 16. listopadu 2006]. Dostupné z http://www.domacinasili.info/cze/komentare/jirina_foltysova/147_pachatel/
52. *Statistické údaje o volání na DONA linku za posledních 5 let nepřetržitého provozu* (k 11.9.2006) [online]. © BKB, 15.9.2006, V. Zima, [cit. 18. listopadu 2006]. Dostupné z http://www.donalinka.cz/files/uploaded/UserFiles/File/5_let_provozu.doc
53. VYKOPALOVÁ, H. *Násilí v rodině* [online]. Kriminalistika-čtvrtletník pro kriminalistickou teorii a praxi, č. 4, 2001, [cit. 18. listopadu 2006]. Dostupné z http://www.mvcr.cz/casopisy/kriminalistika/2001/01_04/vykopal.html
54. *Znaky a tendence domácího násilí v ČR* [online]. Bílý kruh bezpečí, Juristic [cit. 15. listopadu 2006]. Dostupné z <http://bkb.juristic.cz/81624/old>
55. Zpráva generálního tajemníka OSN pro přípravu 2. světového shromáždění seniorů (Second World Assembly on Ageing) [online]. New York, 2002, [cit. 16. listopadu 2006]. Dostupné z http://www.zivot90.cz/stopnasili/attach/osn_sen.doc

Ostatní prameny

56. MINISTERSTVO VNITRA ČR: *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2005*. Praha: 2006.
57. MINISTERSTVO VNITRA ČR: *Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí za rok 2006*. Praha: 2007.
58. *Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 34/180, příloha - Úmluva o vyloučení všech forem diskriminace žen,*
59. *Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 40/34, příloha - Deklarace základních principů spravedlnosti pro oběti trestných činů a zneužívání moci.*
60. *Rezoluce Valného shromáždění OSN č. 44/25, příloha - Úmluva o právech dítěte.*

PŘÍLOHY

Seznam neziskových organizací sdružujících se v koalici organizací proti domácímu násilí - Koordona

ADRA, Hradec Králové – Pyramida pomoci a rozvoje

ADRA je mezinárodní humanitární organizace, která má své pobočky po celé ČR. Pobočka v Hradci Králové provozuje poradnu pro oběti násilí a trestných činů, kterým poskytuje informace, právní a psychosociální pomoc. Ženám, obětem domácího násilí, nabízí další potřebné kontakty; pomoc při sepisování žádostí, žalob apod.; psychickou podporu; terapii a sociální zázemí.

Kontakt:

ADRA, Tř. E. Beneše 575, 500 12 Hradec Králové

tel.: 495 262 214

mobil: 606 824 104

e-mail: pyramidahk@adra.cz

Konzultační hodiny pro veřejnost (lépe se předem objednat):

po, st 14:00 – 18:00; út, čt 9:00 – 12:00

Česká katolická charita – projekt Magdala

Magdala je síťový projekt Sdružení Česká katolická charita. Věnuje se aktivitám proti domácímu násilí a obchodování s lidmi. Projekt zajišťuje koordinaci přímých komplexních služeb ženám a jejich dětem, které se staly obětí domácího násilí nebo obchodování s lidmi - poradenství, telefonickou linku pomoci, krizovou intervenci, bezpečné utajené ubytování, dlouhodobou všestrannou podporu, individuální přístup.

Kontakt:

Projekt Magdala – koordinační centrum, Londýnská 44, 120 00 Praha 2

tel.: 224 246 521

mobil: 603 588 440

e-mail: krpalkova@caritas.cz

Liga lidských práv – program Poradna pro ženy v tísní

Liga lidských práv – program Poradna pro ženy v tísní se sídlem v Brně poskytuje komplexní přímou pomoc obětem domácího násilí a doplňkově také obětem znásilnění a sexuálního zneužívání. Pomáhá zejména formou psychologického a právního poradenství, poskytuje krizovou intervenci, sepsání právních podání, doprovod na úřady a k soudu, zprostředkování azylového ubytování, zprostředkování kontaktu na další odborníky.

Kontakt:

tel.: 545 245 996 (v pracovní dny 9:00 – 17:00)

e-mail: zenavtisni@llp.cz

Help linka: 737 834 345 (denně 7:00– 22:00)

Magdalenium

Brněnské občanské sdružení Magdalenium je provozovatelem zařízení s krizovými a přechodnými lůžky pro ženy, oběti domácího násilí s následnou psychologickou, sociální a právní pomocí.

Kontakt:

mobil: 776 718 459 (non stop)

email: magdalenium2@volny.cz

Most k životu

Most k životu o. p. s. je nezávislá, nepolitická a nezisková organizace, která vyvíjí činnost v oblasti rekvalifikačního a celoživotního vzdělávání, zajišťuje provoz azylového bydlení pro matky s dětmi v krizi a psychosociální poradnu. Poskytuje pomoc a poradenství obětem domácího násilí.

Kontakt:

Most k životu o. p. s., Šikmá 300, 541 03 Trutnov 3

tel./fax: 499 841 998

mobil: 777 303 115

e-mail: most.k.zivotu@volny.cz

Nezávislé sociálně ekologické hnutí – NESEHNUTÍ Brno

NESEHNUTÍ Brno je nezisková organizace, která se věnuje ochraně životního prostředí a lidských práv. V rámci kampaně Ženská práva jsou lidská práva se zaměřuje na změnu postojů k otázkám tradičního rozdělení mužských a ženských rolí ve společnosti a na řešení problémů z něho vyplývajících – problematiku genderových stereotypů, rovných příležitostí a násilí na ženách, včetně domácího násilí. Organizuje vzdělávací aktivity, publikuje informační materiály.

Kontakt:

NESEHNUTÍ Brno, tř. Kpt. Jaroše 31, 602 00 Brno

tel./fax: 543 245 342

e-mail: brno@nesehnuti.cz; zenskaprava@nesehnuti.cz

Občanská poradna Nymburk

Občanská poradna Nymburk je nezávislým místem bezplatné, důvěrné a nestranné pomoci, která provází občany při řešení jejich obtíží. Poskytuje rady, informace i praktickou pomoc všem, kdo se na ni obrátí. Usiluje o to, aby občané netrpěli neznalostí svých práv a povinností, neznalostí dostupných služeb nebo neschopností vyjádřit účinně své potřeby.

Kontakt:

Občanská poradna, Palackého 449, 288 02 Nymburk

tel./fax: 325 511 148 (v konzultačních hodinách)

mobil: 737 104 928 (v průběhu celého týdne)

e-mail: poradna.nymburk@centrum.cz

Konzultační hodiny pro veřejnost:

po 8:30 – 11:30 a 12:30 – 18:00; st, pá 8:30 – 11:30

ProFem o. p. s. - konzultační středisko pro ženské projekty

ProFem o. p. s. je ženská nezisková organizace pracující na poli lidských ženských práv. Těžištěm je bezplatné právní poradenství a právní pomoc ženám, které se dostaly do styku s (nejen domácím) násilím. Právní poradenství a právní pomoc jsou nabízeny v Praze, Brně a Mostu.

Kontakt:

ProFem o. p. s., Plzeňská 66, 150 00 Praha 5

tel./fax: 224 917 224

e-mail: info@profem.cz

*Linka právní pomoci ženám - obětem (domácího) násilí: 224 910 744
(každou středu 18:30 – 20:30)*

Psychosociální centrum Acorus – centrum pro pomoc obětem domácího násilí

Psychosociální centrum Acorus nabízí víceúrovňovou pomoc obětem domácího násilí a jejich dětem. Obsahem pomoci je krizová telefonní linka, e-mailové poradenství, ambulantní pomoc, krizová lůžka, pobytový program a následná pomoc s možností sociálního bydlení.

Kontakt:

e-mail: acorus@atlas.cz

Krizová linka: 283 892 772 (non stop)

ROSA – informační a poradenské centrum pro ženy - oběti domácího násilí

Občanské sdružení ROSA nabízí bezplatnou komplexní pomoc ženám-obětem domácího násilí. Vedle psychosociálního, psychologického a právního poradenství pro ně zajišťuje i ubytování v azylovém domě a azylových bytech s utajenou adresou. Vedle přímé pomoci je ROSA aktivní i v prevenci domácího násilí.

Kontakt:

ROSA, Podolská 25, 147 00 Praha 4

tel.: 241 432 466

e-mail: info@rosa-os.cz

Krizová linka: 602 246 102 (všední dny 8:00 – 18:00)

Slezská diakonie – Poradna ELPIS

Slezská diakonie je organizací pro křesťanskou sociální práci. Poradny ELPIS Slezské diakonie se specializují na pomoc obětem násilí, týrání a zneužívání. Bezplatně a anonymně poskytují sociálně-právní poradenství, psychologickou péči či právní poradenství, zprostředkovávají azylové bytování a provádějí preventivní programy na školách.

Kontakt:

Elpis Ostrava, 28. října 86, 702 00 Ostrava

tel.: 596 615 935; e-mail: elpis.os@slezskadiakonie.cz

Elpis Havířov, Opletalova 4, 736 01 Havířov

tel.: 596 812 764; e-mail: elpis.ha@slezskadiakonie.cz

Elpis Třinec, Hraniční 280, 739 61 Třinec - Kanada

tel.: 558 320 300; e-mail: elpis.tc@slezskadiakonie.cz

Konzultační hodiny pro veřejnost:

po, st 8:00 – 12:00 a 13:00 – 16:00; pá (jen Havířov a Třinec) 8:00 – 12:00

PŘEHLED INTERVENČNÍCH CENTER V KRAJÍCH

KRAJ	ORGANIZACE	ADRESA	KONTAKT
JIHOČESKÝ	Diecézní charita v Českých Budějovicích	Kanovnická 11, 370 01 České Budějovice	386 323 016 www.charitacb.cz
JIHOMORAVSKÝ	SPONDEA při ČČK Brno, o.p.s.	Sýpka 25 613 00 Brno	541 213 732 www.spondea.cz
KARLOVARSKÝ	Okresní ústav sociálních služeb v Sokolově, přísp. org.	Rokycanova 1756 Sokolov - poliklinika	352 308 349 www.ouss.cz
KRÁLOVEHRADECKÝ	Oblastní charita Hradec Králové	Velké náměstí 34 500 03 HK	495 530 033 www.hk.caritas.cz
LIBERECKÝ	Centrum sociálních služeb Libereckého kraje	Tanvaldská 269 463 11 Liberec 30	482 311 632 www.csslk.cz
MORAVSKOSLEZSKÝ I.	Bílý kruh bezpečí Ostrava	28. října 124 702 00 Ostrava	597 489 388 www.bkb.cz
MORAVSKOSLEZSKÝ II.	Slezská diakonie	Na Nivách 7 737 01 Český Těšín	596 611 239 www.slezskadiakonie.cz
OLOMOUCKÝ	Středisko sociální prevence Olomouc	Na Vozovce 26 779 00 Olomouc	585 427 141 www.ssp-ol.cz
PARDUBICKÝ	SKP-CENTRUM Pardubice	Bělehradská 513, 530 09 Pardubice	466 799 072 www.skp-centrum.cz
PLZEŇSKÝ	Diecézní charita Plzeň	Hlavanova 359/16 Plzeň	377 223 861 www.dchp.cz
	NONSTOP linka pro klienty		777 167 004
HLAVNÍ MĚSTO PRAHA	MCSSP Městské centrum sociálních služeb a prevence Praha	Šromova 861 Praha 9	604 231 085 www.mcssp.cz
STŘEDOČESKÝ	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Rakovník	Žižkovo nám. 169 269 01 Rakovník	313 502 588 www.poradna-rakovnik.cz
ÚSTECKÝ	Občanské sdružení SPIRÁLA	K Chatám 22, 403 40 Ústí nad Labem-Skorotice	472 743 835 www.volny.cz/spirala.cki
VYSOČINA	Psychocentrum, manželská a rodinná poradna kraje Vysočin	Pod Příkopem 4 586 01 Jihlava	567 215 532 www.psychocentrum.cz
ZLÍNSKÝ	Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy ve Zlíně	U Náhonu 5208 760 01 Zlín	577 018 265 www.volny.cz/poradna.zlin

12. Setkal/a jste se vy osobně někdy s domácím násilím ?

☐

ANO

☐

NE

13. Pokud jste v předchozí otázce
odpověděl/a **ANO**, jednalo se o
domácí násilí

ve Vaší rodině
mezi blízkými příbuznými
u přátel, známých
v sousedství
pouze z doslechu
pouze ze sdělovacích prostředků

☐
☐
☐
☐
☐
☐

Toto anonymní dotazníkové šetření je prováděno pro účely zpracování bakalářské práce na Pedagogické fakultě Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích.

Dotazník vyplňte, prosím, propisovací tužkou a vraťte jej nejpozději do 7 dnů přímo doručiteli, který Vám ho dal k vyplnění. Pokud Vám byl dotazník zaslán v elektronické podobě, tak ho, prosím, ve stejné lhůtě pošlete na e-mailovou adresu mirek.kom@volny.cz .

Děkuji.

Autor

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ - získané údaje od všech respondentů

Sledovaný znak	Možnosti odpovědi	Celkem	
		Abs. četnost	Rel. četnost
Pohlaví	MUŽ ŽENA	19 30	38,78 61,22
Věk	15-20 20-25 25-30	1 47 1	2,04 95,92 2,04
Rodinný stav	svobodný/á žonatý/vdaná rozvedený/á vdovec/vdova druh/družka	46 3 0 0 0	93,88 6,12 0,00 0,00 0,00
V jaké rodině jste vyrůstal/a ?	úplná rodina s oběma vlastními rodiči úplná rodina s jedním nevlastním rodičem neúplná tvořená jen matkou a dětmi neúplná tvořená jen otcem a dětmi dítě u prarodičů nebo příbuzných náhradní rodina (pěst.péče)	41 1 7 0 0 0	83,67 2,04 14,29 0,00 0,00 0,00
Ekonomická aktivita otce	závislá činnost (zaměstnanec) samostatně výdělečně činný (podniká) v domácnosti důchodce (starobní, invalidní)	38 11 1 1	74,51 21,57 1,96 1,96
Ekonomická aktivita matky	závislá činnost (zaměstnanec) samostatně výdělečně činný (podniká) v domácnosti důchodce (starobní, invalidní)	40 7 0 2	81,63 14,29 0,00 4,08
Nejvyšší dosažené vzdělání otce	neukončené základní ukončené základní středoškolské (včetně vyučení) vysokoškolské	0 2 31 16	0,00 4,08 63,27 32,65
Nejvyšší dosažené vzdělání matky	neukončené základní ukončené základní středoškolské (včetně vyučení) vysokoškolské	0 3 30 16	0,00 6,12 61,22 32,65
Znáte pojem domácí násilí ?	ANO NE	43 6	87,76 12,24
Kdo je podle Vás nejčastější obětí domácího násilí?	ženy muži děti senioři zdravotně postižení	28 1 10 1 0	70,00 2,50 25,00 2,50 0,00
Kam se podle Vás může obrátit oběť domácího násilí s žádostí o pomoc ?	Policie České republiky nebo městská policie pomáhající organizace lékař krizové telefonní linky nejbližší příbuzní	37 33 17 23 17	29,13 25,98 13,39 18,11 13,39
Setkal/a jste se vy osobně někdy s domácím násilím ?	ANO NE	10 39	20,41 79,59
Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, jednalo se o domácí násilí	ve Vaší rodině mezi blízkými příbuznými u přátel, známých v sousedství pouze z doslechu pouze ze sdělovacích prostředků	3 1 3 2 1 0	30,00 10,00 30,00 20,00 10,00 0,00

DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ - získané údaje od respondentů, kteří se setkali s DN jakkoliv

Sledovaný znak	Možnosti odpovědi	Celkem	
		Abs. četnost	Rel. četnost
Pohlaví	MUŽ	3	30,00
	ŽENA	7	70,00
Věk	15-20	0	0,00
	20-25	10	100,00
	25-30	0	0,00
Rodinný stav	svobodný/á	10	100,00
	ženatý/vdaná	0	0,00
	rozvedený/á	0	0,00
	vdovec/vdova	0	0,00
	druh/družka	0	0,00
V jaké rodině jste vyrůstal/a ?	úplná rodina s oběma vlastními rodiči	8	80,00
	úplná rodina s jedním nevlastním rodičem	0	0,00
	neúplná tvořená jen matkou a dětmi	2	20,00
	neúplná tvořená jen otcem a dětmi	0	0,00
	dítě u prarodičů nebo příbuzných	0	0,00
	náhradní rodina (pěst.péče)	0	0,00
Ekonomická aktivita otce	závislá činnost (zaměstnanec)	8	72,73
	samostatně výdělečně činný (podniká)	3	27,27
	v domácnosti	0	0,00
	důchodce (starobní, invalidní)	0	0,00
Ekonomická aktivita matky	závislá činnost (zaměstnanec)	8	80,00
	samostatně výdělečně činný (podniká)	1	10,00
	v domácnosti	0	0,00
	důchodce (starobní, invalidní)	1	10,00
Nejvyšší dosažené vzdělání otce	neukončené základní	0	0,00
	ukončené základní	0	0,00
	středoškolské (včetně vyučení)	8	80,00
	vysokoškolské	2	20,00
Nejvyšší dosažené vzdělání matky	neukončené základní	0	0,00
	ukončené základní	1	10,00
	středoškolské (včetně vyučení)	7	70,00
	vysokoškolské	2	20,00
Znáte pojem domácí násilí ?	ANO	10	100,00
	NE	0	0,00
Kdo je podle Vás nejčastější obětí domácího násilí?	ženy	7	63,64
	muži	0	0,00
	děti	4	36,36
	senioři	0	0,00
	zdravotně postižení	0	0,00
Kam se podle Vás může obrátit oběť domácího násilí s žádostí o pomoc ?	Policie České republiky nebo městská policie	8	28,57
	pomáhající organizace	7	25,00
	lékař	5	17,86
	krizové telefonní linky	4	14,29
	nejbližší příbuzní	4	14,29
Setkal/a jste se vy osobně někdy s domácím násilím ?	ANO	10	100,00
	NE	0	0,00
Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, jednalo se o domácí násilí	ve Vaší rodině	3	25,00
	mezi blízkými příbuznými	1	8,33
	u přátel, známých	3	25,00
	v sousedství	2	16,67
	pouze z doslechu	1	8,33
	pouze ze sdělovacích prostředků	2	16,67

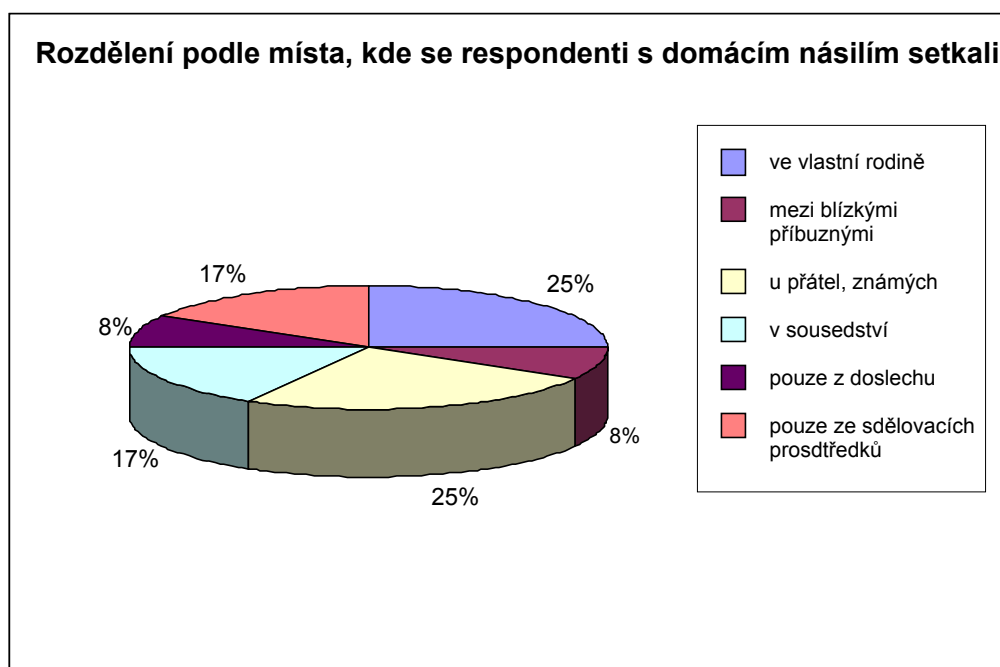
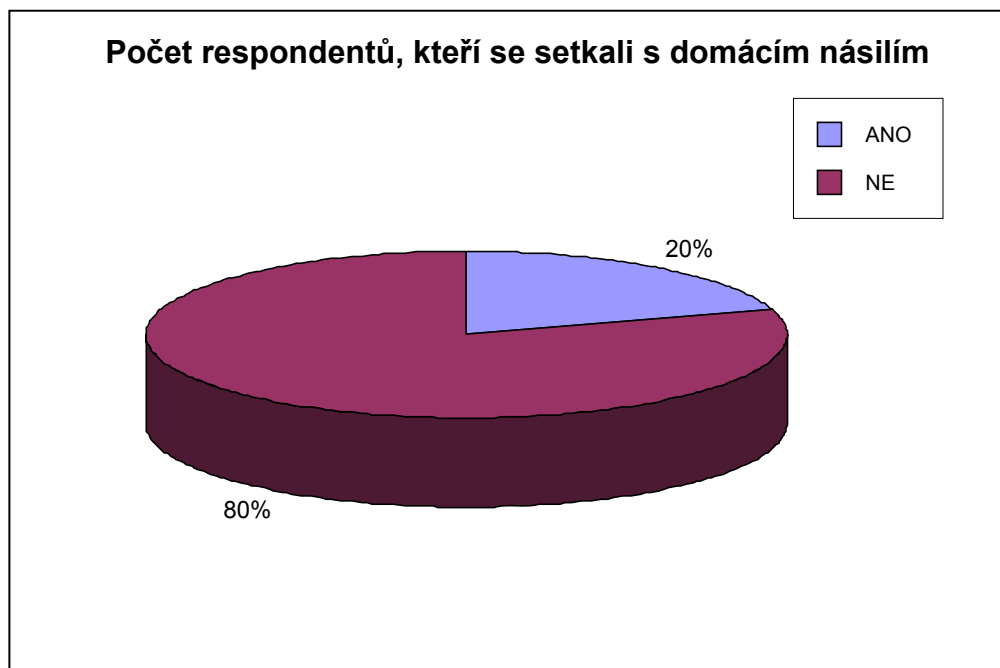
DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ - získané údaje od respondentů, kteří se setkali s DN ve vlastní rodině

Sledovaný znak	Možnosti odpovědi	Celkem	
		Abs. četnost	Rel. četnost
Pohlaví	MUŽ	0	0,00
	ŽENA	3	100,00
Věk	15-20	0	0,00
	20-25	3	100,00
	25-30	0	0,00
Rodinný stav	svobodný/á	3	100,00
	ženatý/vdaná	0	0,00
	rozvedený/á	0	0,00
	vdovec/vdova	0	0,00
	druh/družka	0	0,00
V jaké rodině jste vyrůstal/a ?	úplná rodina s oběma vlastními rodiči	3	100,00
	úplná rodina s jedním nevlastním rodičem	0	0,00
	neúplná tvořená jen matkou a dětmi	0	0,00
	neúplná tvořená jen otcem a dětmi	0	0,00
	dítě u prarodičů nebo příbuzných	0	0,00
	náhradní rodina (pěst.péče)	0	0,00
Ekonomická aktivita otce	závislá činnost (zaměstnanec)	1	33,33
	samostatně výdělečně činný (podniká)	2	66,67
	v domácnosti	0	0,00
	důchodce (starobní, invalidní)	0	0,00
Ekonomická aktivita matky	závislá činnost (zaměstnanec)	3	100,00
	samostatně výdělečně činný (podniká)	0	0,00
	v domácnosti	0	0,00
	důchodce (starobní, invalidní)	0	0,00
Nejvyšší dosažené vzdělání otce	neukončené základní	0	0,00
	ukončené základní	0	0,00
	středoškolské (včetně vyučení)	3	100,00
	vysokoškolské	0	0,00
Nejvyšší dosažené vzdělání matky	neukončené základní	0	0,00
	ukončené základní	0	0,00
	středoškolské (včetně vyučení)	3	100,00
	vysokoškolské	0	0,00
Znáte pojem domácí násilí ?	ANO	3	100,00
	NE	0	0,00
Kdo je podle Vás nejčastější obětí domácího násilí?	ženy	2	66,67
	muži	0	0,00
	děti	1	33,33
	senioři	0	0,00
	zdravotně postižení	0	0,00
Kam se podle Vás může obrátit oběť domácího násilí s žádostí o pomoc ?	Policie České republiky nebo městská policie	3	50,00
	pomáhající organizace	1	16,67
	lékař	2	33,33
	krizové telefonní linky	0	0,00
	nejbližší příbuzní	0	0,00
Setkal/a jste se vy osobně někdy s domácím násilím ?	ANO	3	100,00
	NE	0	0,00
Pokud jste v předchozí otázce odpověděl/a ANO, jednalo se o domácí násilí	ve Vaší rodině	3	100,00
	mezi blízkými příbuznými	0	0,00
	u přátel, známých	0	0,00
	v sousedství	0	0,00
	pouze z doslechu	0	0,00
	pouze ze sdělovacích prostředků	0	0,00

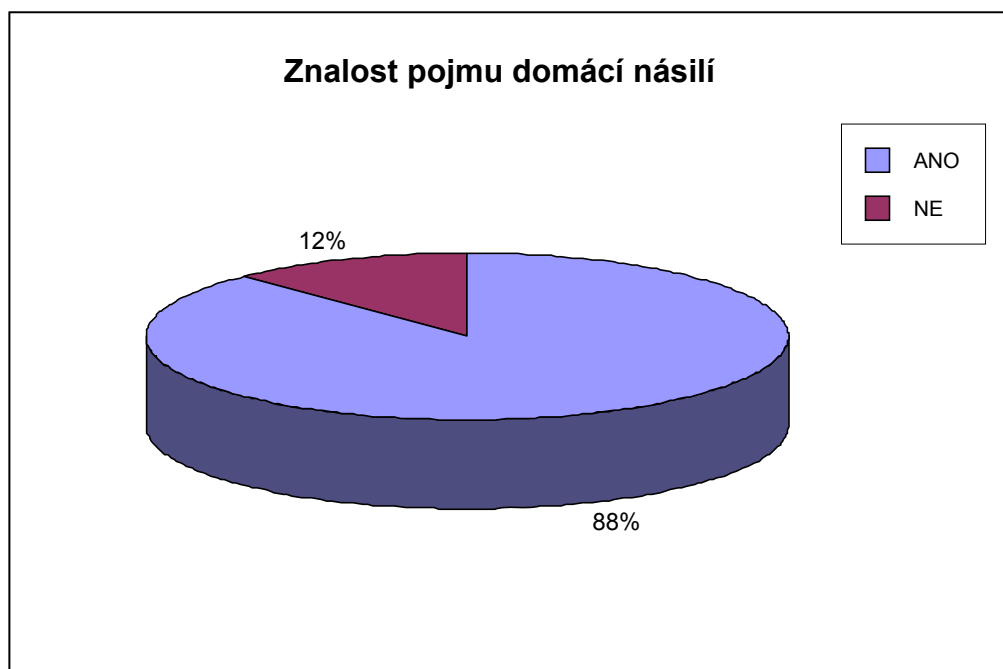
Výsledky dotazníkového šetření

Šetření se zúčastnilo celkem 49 respondentů, z toho 19 mužů a 30 žen.

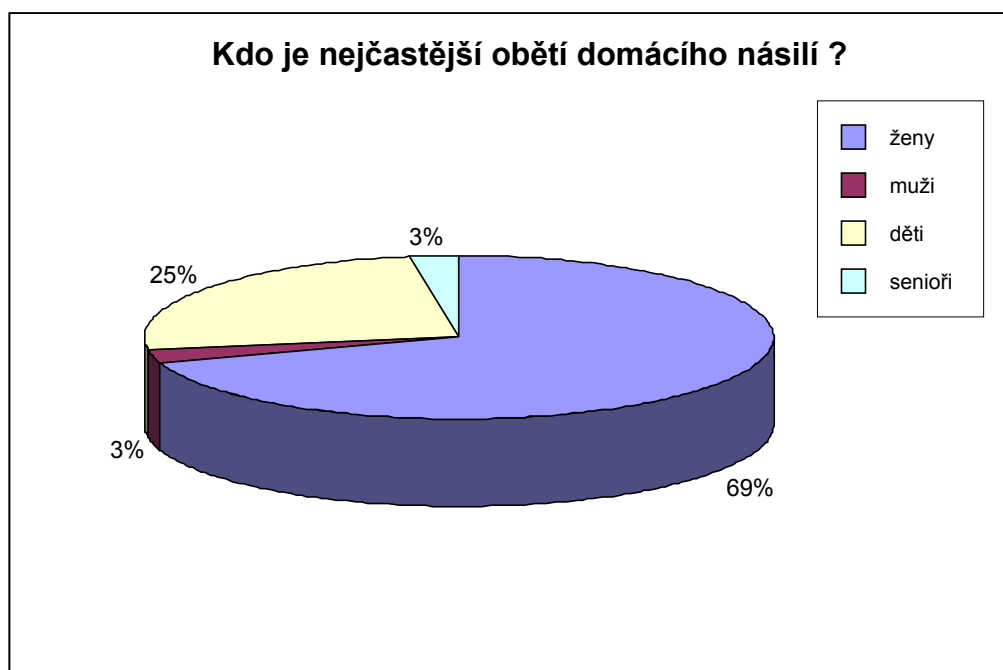
1/ Výskyt a obecné povědomí o domácím násilí

Z celkového počtu 49 respondentů se jich s domácím násilím v jakékoliv podobě setkala 20%. Z tohoto počtu se 25% respondentů setkala s domácím násilím ve své vlastní rodině, dalších 25% u přátel nebo známých.

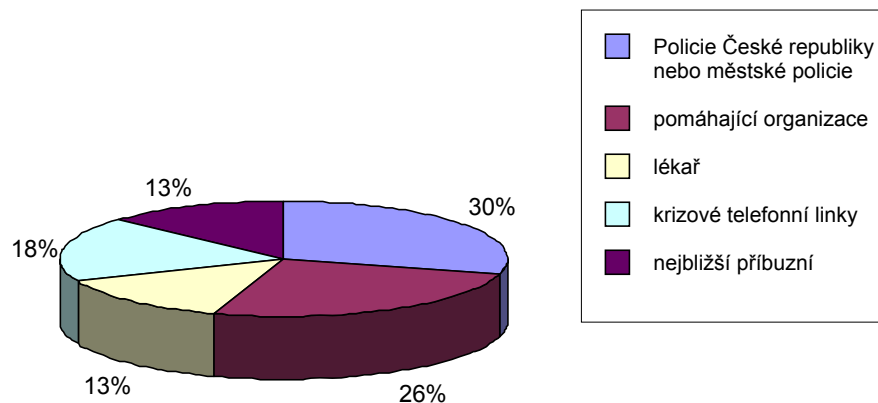

Pojem domácí násilí zná 88% respondentů.

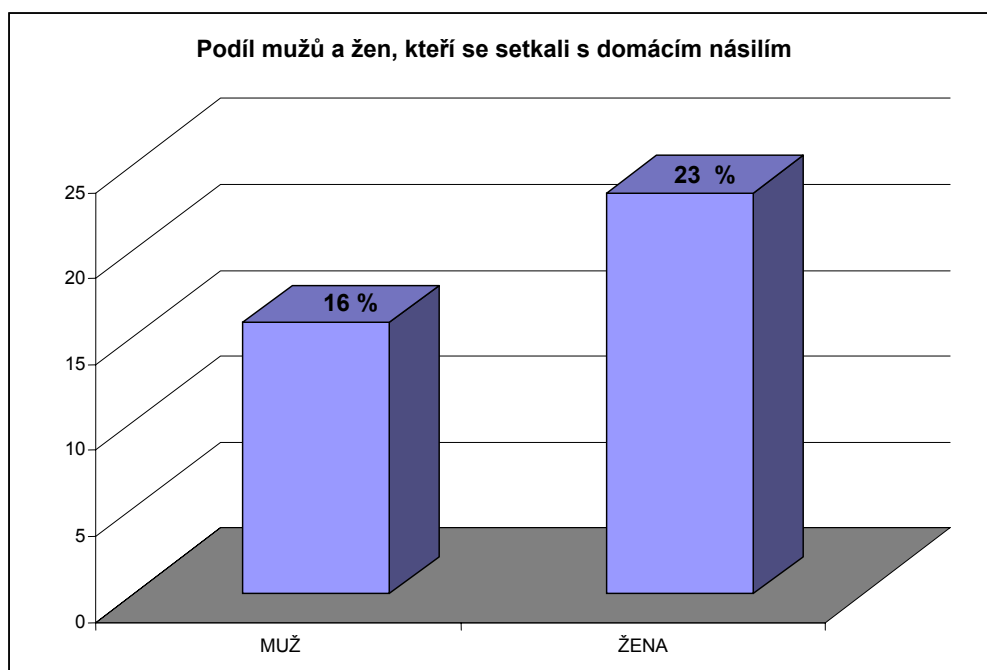
69% dotazovaných respondentů si myslí, že nejčastější obětí domácího násilí jsou ženy, 25% si myslí, že děti.

Kde by měly hledat pomoc oběti domácího násilí ?

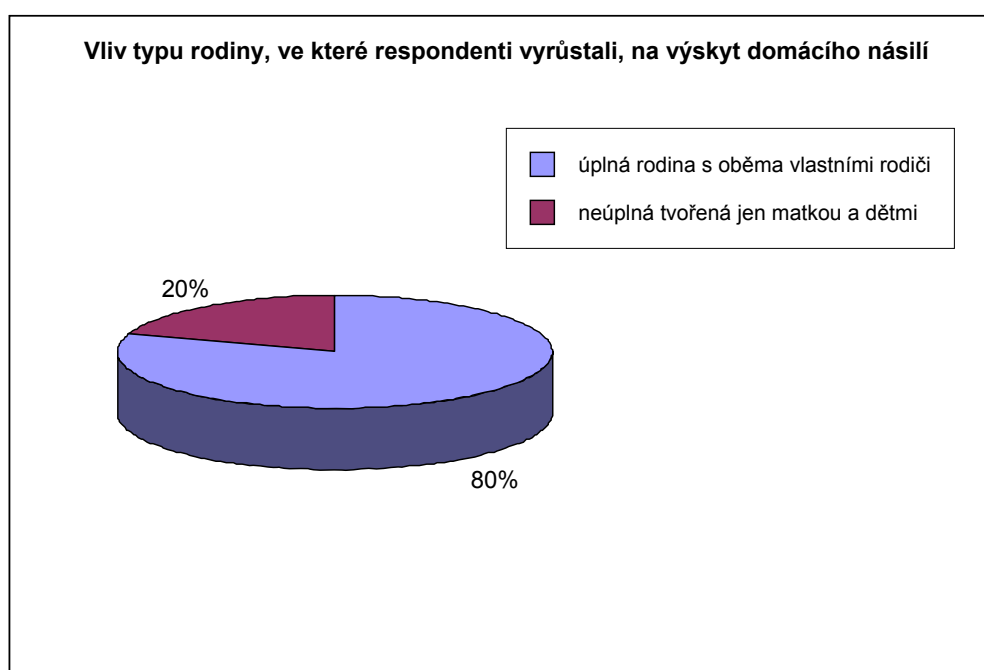

30% respondentů si myslí, že by oběti domácího násilí měly hledat pomoc u policie, 26% si myslí, že u pomáhajících organizací.

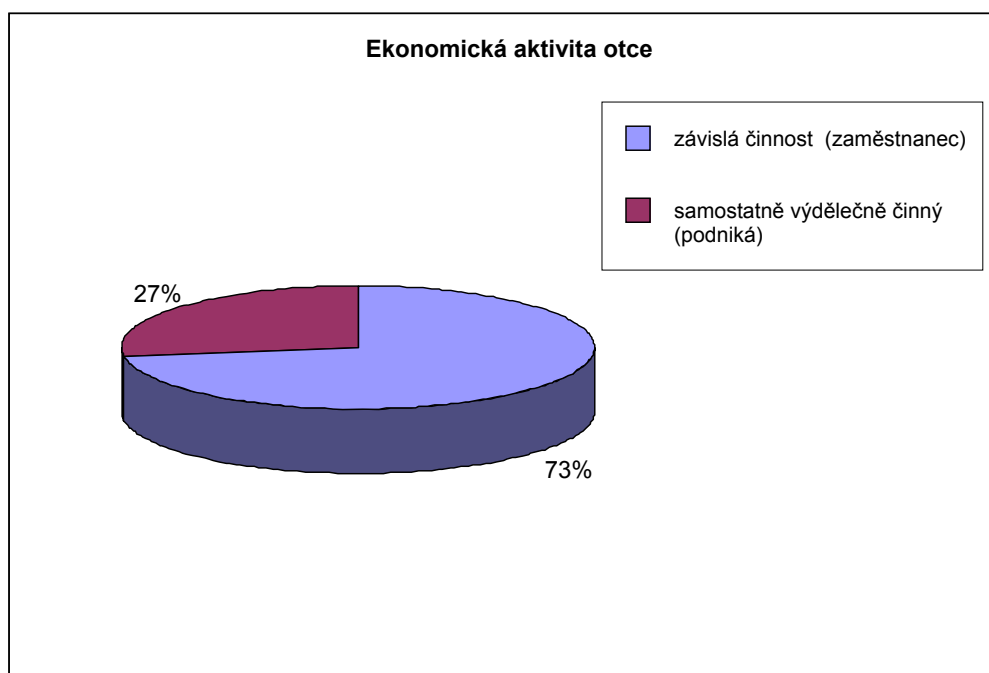
2/ Respondenti, kteří se setkali s domácím násilím

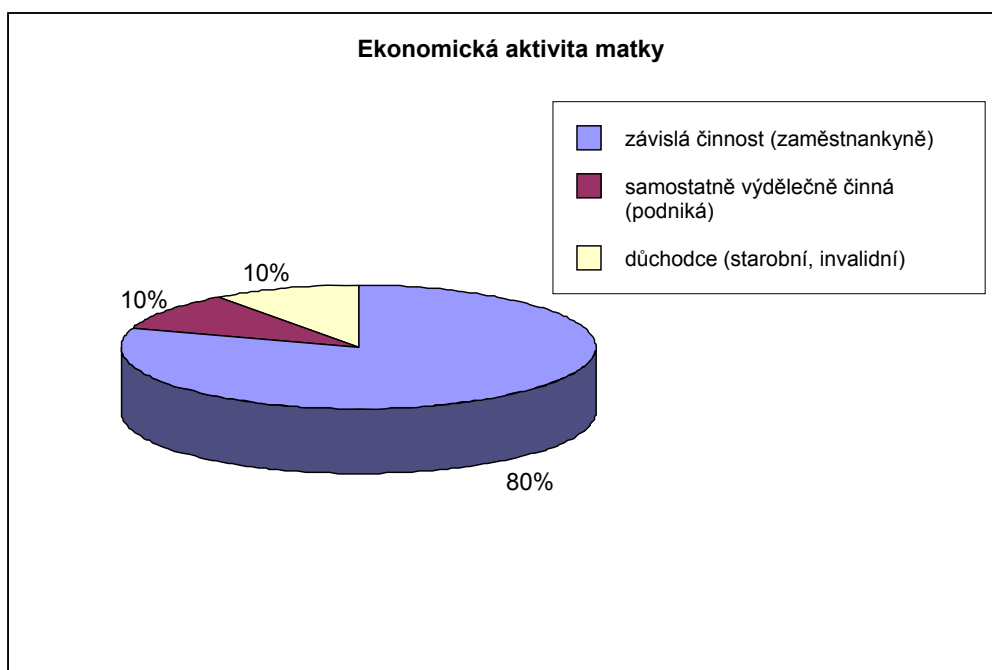
S domácím násilím se častěji setkali ženy. 23% dotázaných žen se setkalo s DN, zatímco mužů 16%.

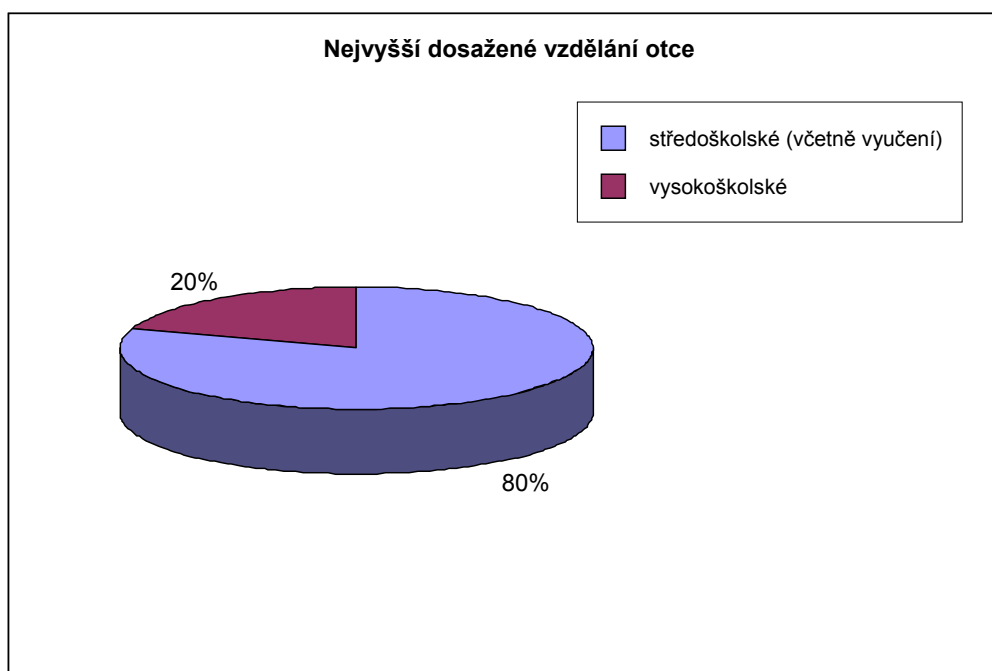
80% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím vyrůstalo v úplné rodině, 20% v neúplné rodině tvořené jen matkou a dětmi.

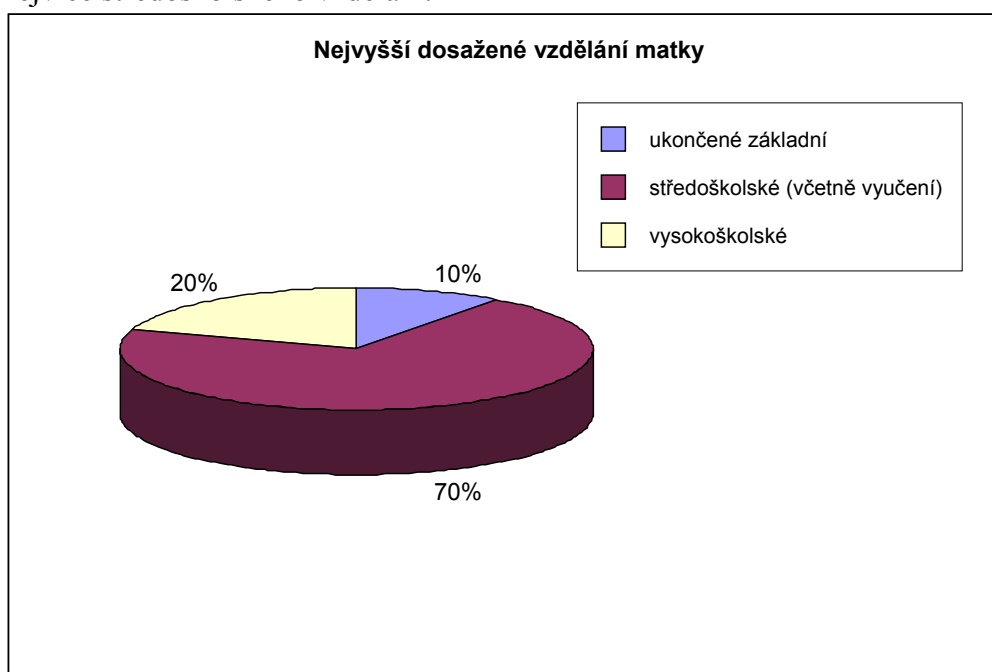
73% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím, má otce, jehož příjmy pocházejí ze závislé činnosti (je zaměstnancem)

80% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím má matku, jejíž příjmy pocházejí ze závislé činnosti (je zaměstnankyní)

80% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím má otce, který dosáhl nejvíce středoškolského vzdělání.

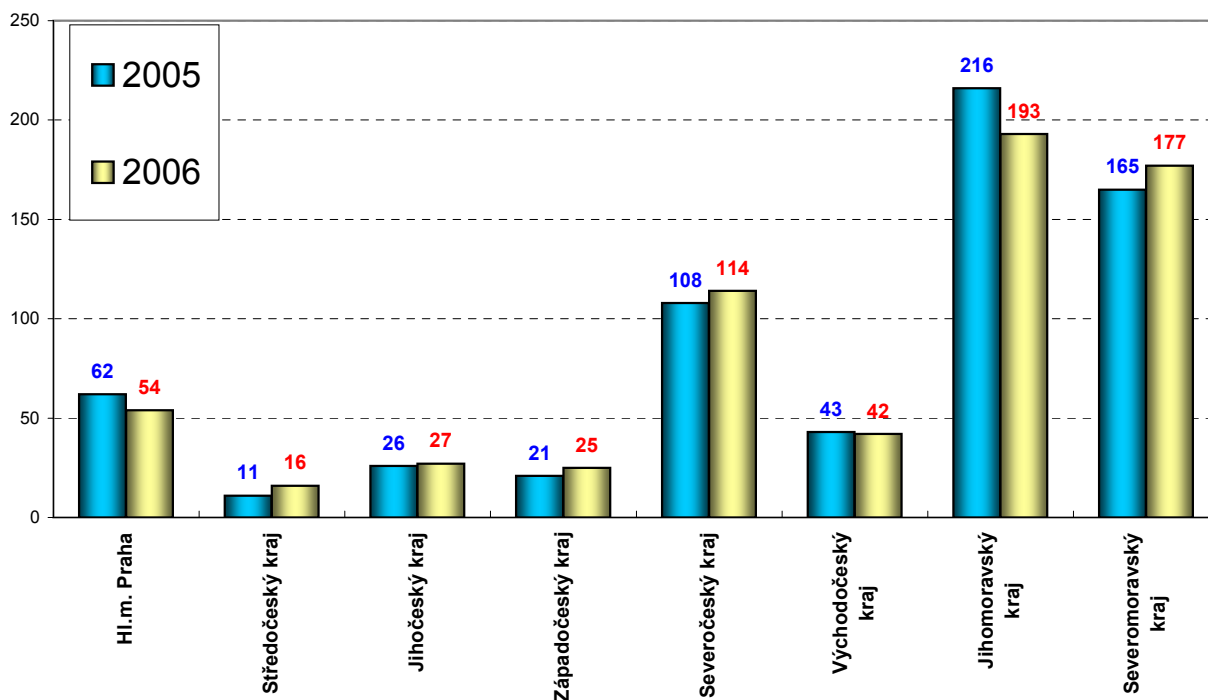
70% respondentů, kteří se setkali s domácím násilím má matku, která dosáhla nejvíce středoškolského vzdělání.

Tabulka č. 4
Stav trestního řízení v případech domácího násilí podle § 215a trestního zákona
v letech 2005 a 2006 v jednotlivých krajích* České republiky

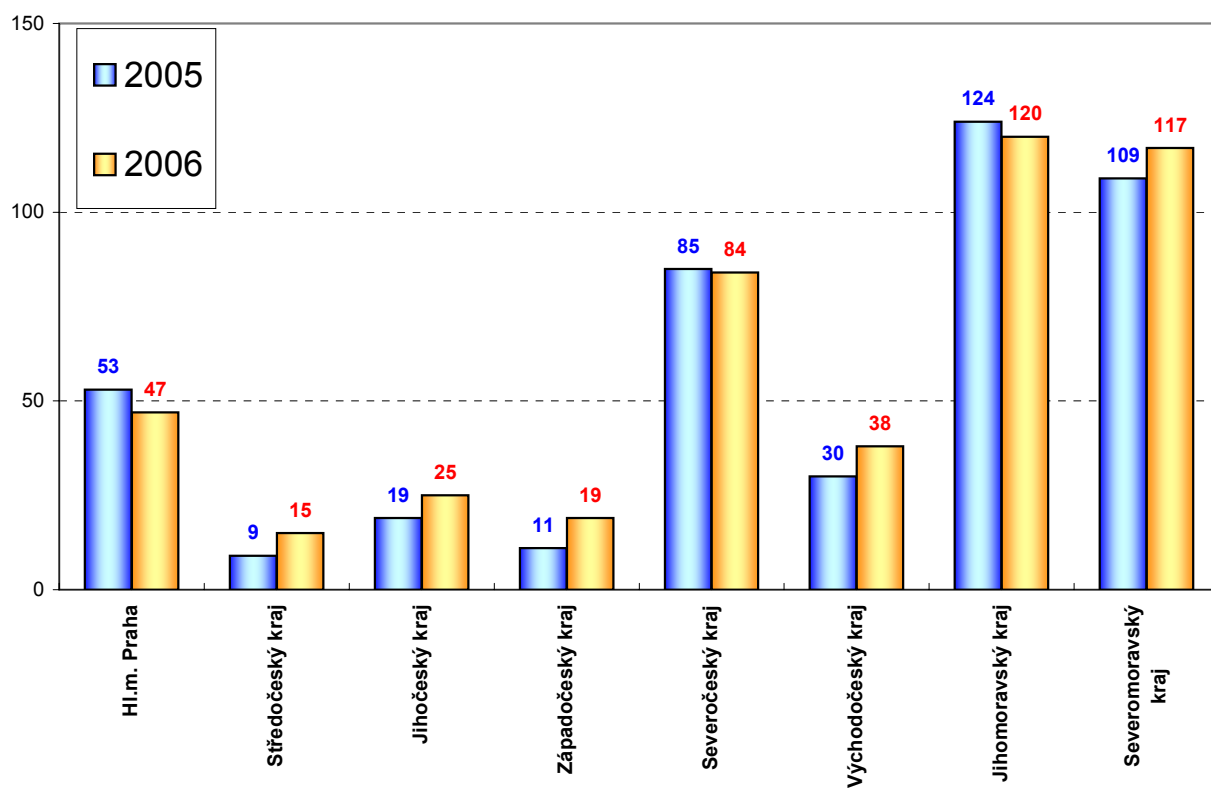
	zahájeno trestních řízení		ukončeno prověřování		trestní řízení odloženo nebo zastaveno		počet případů, kdy byl zjištěn pachatel		zahájeno trestní stíhání	
	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006	2005	2006
<i>Hl.m. Praha</i>	62	54	62	53	7	4	55	49	53	47
<i>Středočeský kraj</i>	11	16	11	16	0	0	11	16	9	15
<i>Jihočeský kraj</i>	26	27	26	27	2	2	24	26	19	25
<i>Západočeský kraj</i>	21	25	21	25	1	2	21	23	11	19
<i>Severočeský kraj</i>	108	114	102	108	7	15	97	97	85	84
<i>Východočeský kraj</i>	43	42	43	42	6	4	40	39	30	38
<i>Jihomoravský kraj</i>	216	193	181	169	41	45	141	127	124	120
<i>Severomoravský kraj</i>	165	177	136	145	24	32	116	115	109	117
Celkem ČR	652	648	582	585	88	104	505	492	440	465

* Jedná se o kraje podle působnosti jednotlivých krajských policejních správ, nikoliv o vyšší územní samosprávné celky podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění zákona č. 176/2001 Sb.

Porovnání počtu zahájených trestních řízení v letech 2005 a 2006 pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 215a trestního zákona

Porovnání počtu **zahájených trestních stíhání** v letech 2005 a 2006 pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 215a trestního zákona

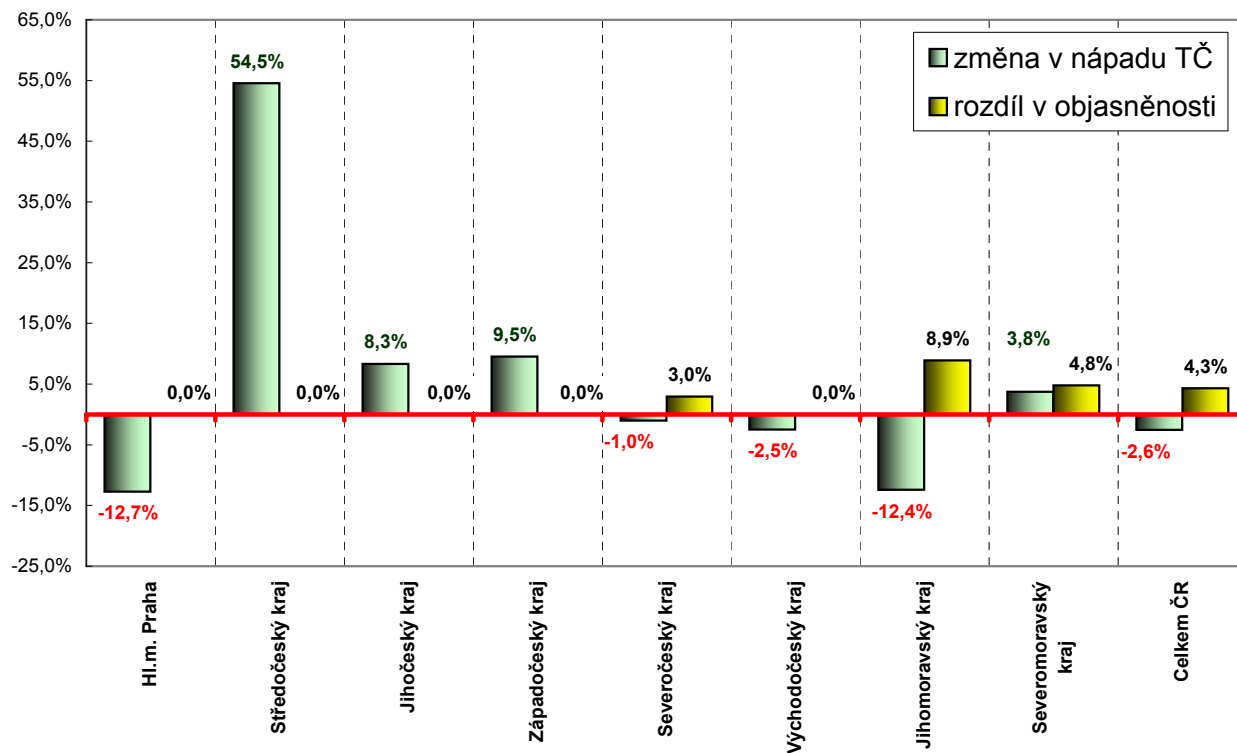
Tabulka č. 5

**Vývoj trestné činnosti na úseku domácího násilí podle § 215a trestního zákona v letech 2005 a 2006
v jednotlivých krajích* České republiky**

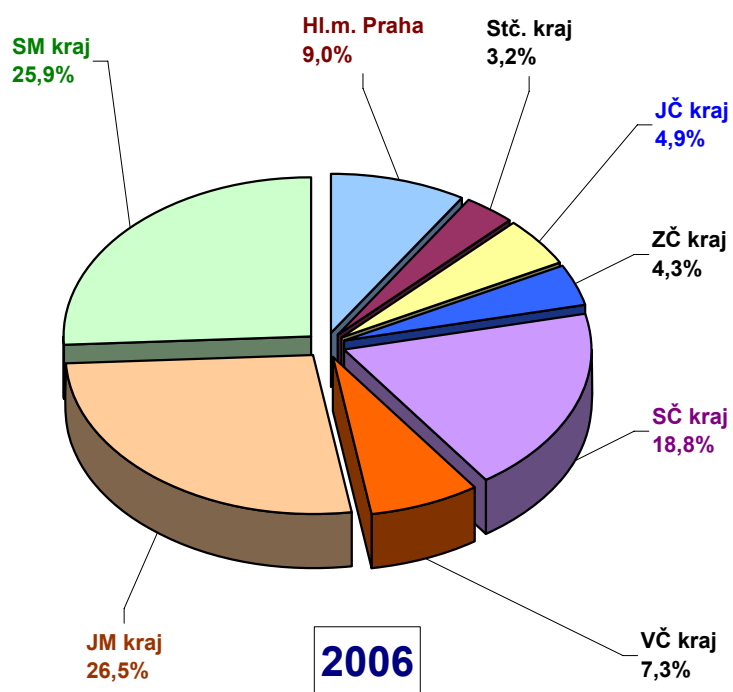
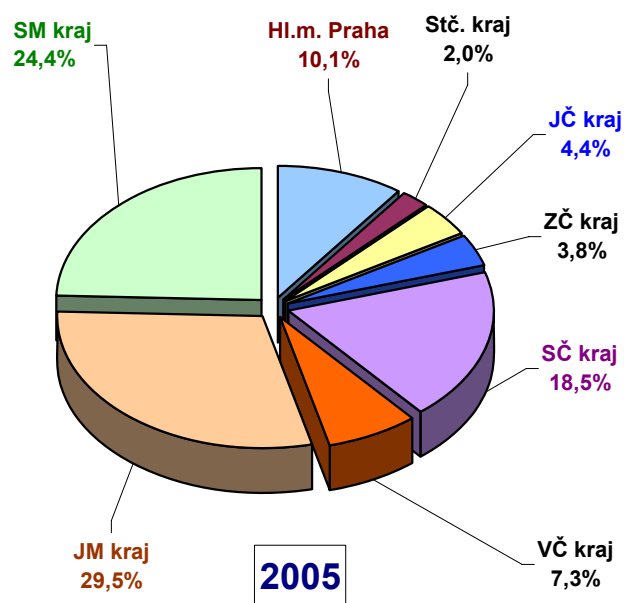
	zjištěno trestných činů		objasněno trestných činů		objasněnost (%)		změna v nápadu TČ	změna v počtu objasněných TČ	rozdíl v objasněnosti
	2005	2006	2005	2006	2005	2006			
HL.m. Praha	55	48	55	48	100,0%	100,0%	-12,7%	-12,7%	0,0%
Středočeský kraj	11	17	11	17	100,0%	100,0%	54,5%	54,5%	0,0%
Jihočeský kraj	24	26	24	26	100,0%	100,0%	8,3%	8,3%	0,0%
Západočeský kraj	21	23	21	23	100,0%	100,0%	9,5%	9,5%	0,0%
Severočeský kraj	101	100	97	99	96,0%	99,0%	-1,0%	2,1%	3,0%
Východočeský kraj	40	39	40	39	100,0%	100,0%	-2,5%	-2,5%	0,0%
Jihomoravský kraj	161	141	141	136	87,6%	96,5%	-12,4%	-3,5%	8,9%
Severomoravský kraj	133	138	116	127	87,2%	92,0%	3,8%	9,5%	4,8%
Celkem ČR	546	532	505	515	92,5%	96,8%	-2,6%	2,0%	4,3%

* Jedná se o kraje podle působnosti jednotlivých krajských policejních správ, nikoliv o vyšší územní samosprávné celky podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění zákona č. 176/2001 Sb.

Meziroční změny v nápadu a objasněnosti případů domácího násilí podle § 215a trestního zákona

Podíl jednotlivých krajů v roce 2005 a 2006 na celkovém nápadu případů domácího násilí podle § 215a trestního zákona v letech 2005 a 2006

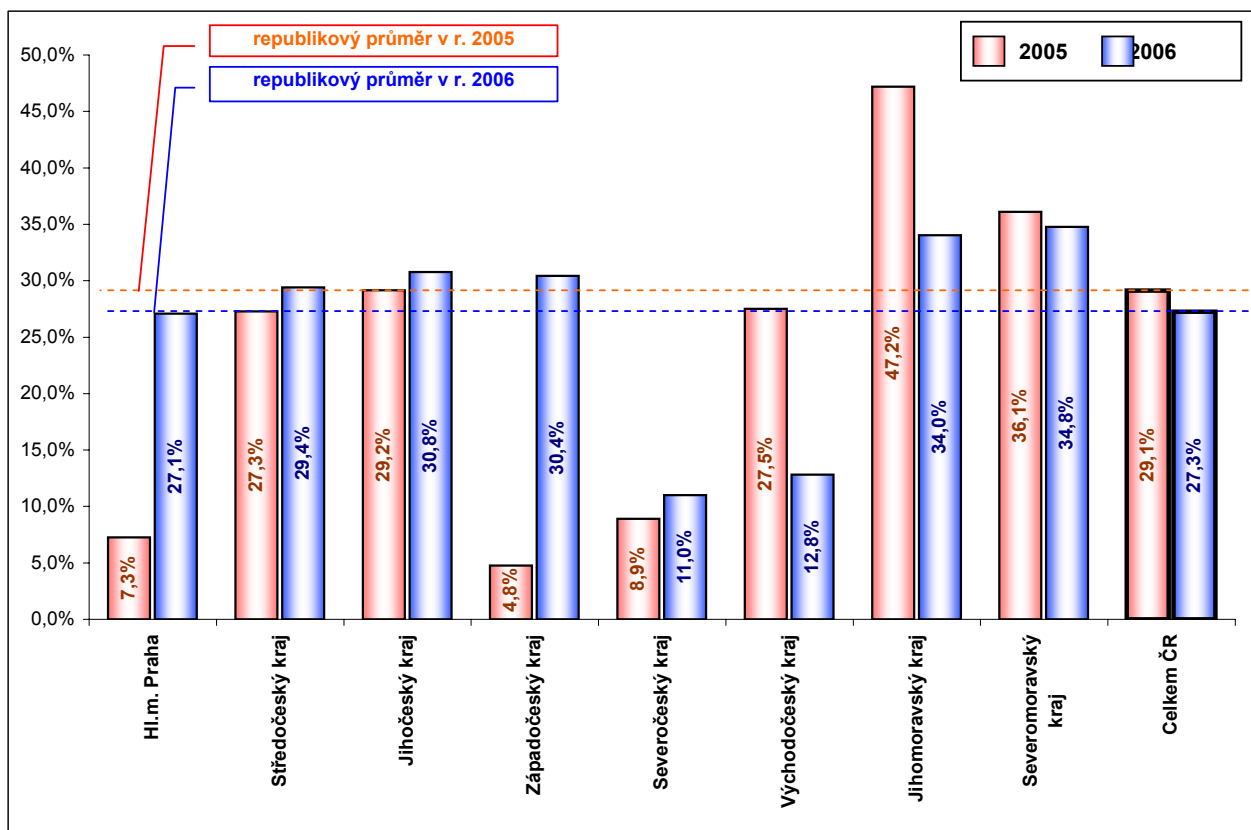

Tabulka č. 6
Porovnání počtu spáchaných skutků podle sledovaných kategorií v případech domácího násilí
podle § 215a trestního zákona v letech 2005 a 2006
v jednotlivých krajích* České republiky

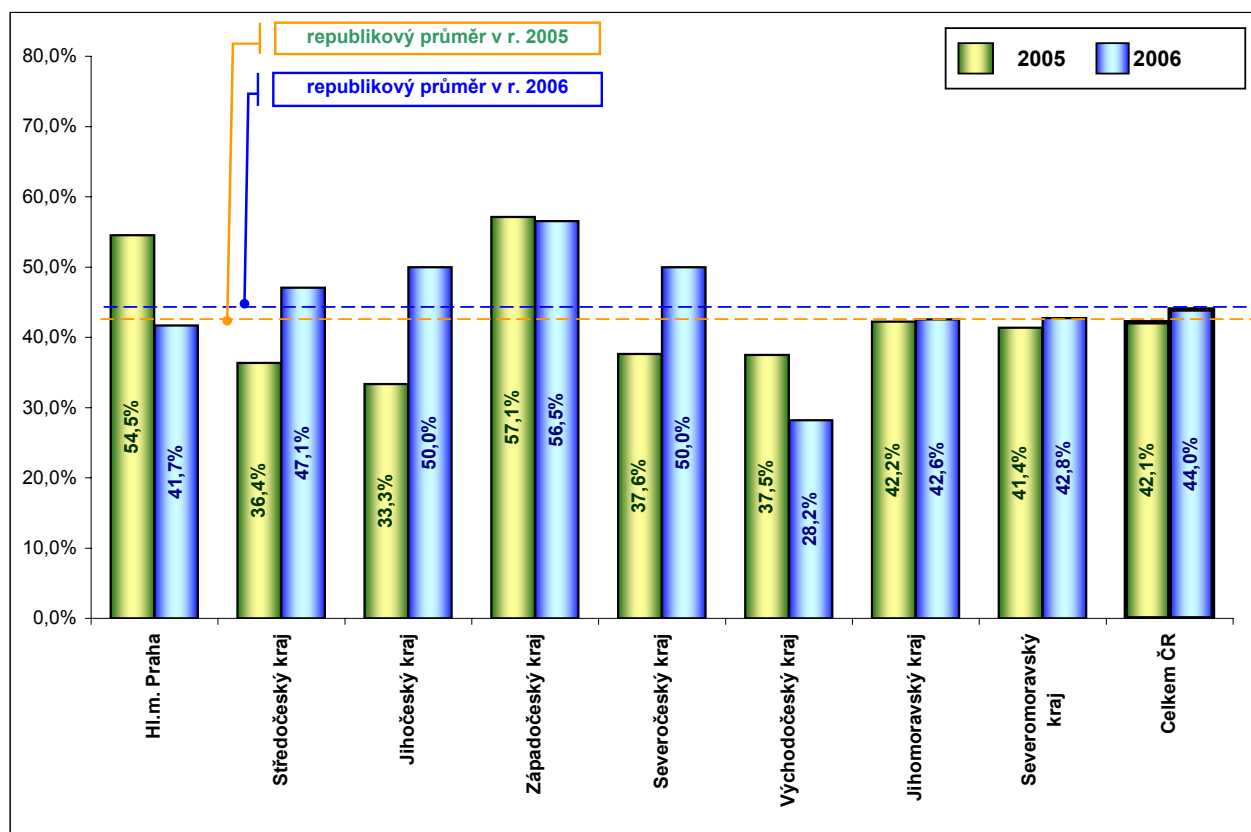
	SPÁCHÁNO SKUTKŮ													
	CELKEM		pod vlivem návykových látek						recidivisty				mladistvými	
			celkem		z toho alkohol									
	2005	2006	2005	2006	2005	tj.%	2006	tj.%	2005	tj.%	2006	tj.%	2005	2006
<i>Hl.m. Praha</i>	55	48	5	13	4	7,3%	13	27,1%	30	54,5%	20	41,7%	0	0
<i>Středočeský kraj</i>	11	17	3	5	3	27,3%	5	29,4%	4	36,4%	8	47,1%	0	0
<i>Jihočeský kraj</i>	24	26	7	8	7	29,2%	8	30,8%	8	33,3%	13	50,0%	0	0
<i>Západočeský kraj</i>	21	23	1	7	1	4,8%	7	30,4%	12	57,1%	13	56,5%	0	0
<i>Severočeský kraj</i>	101	100	9	11	9	8,9%	11	11,0%	38	37,6%	50	50,0%	0	0
<i>Východočeský kraj</i>	40	39	11	5	11	27,5%	5	12,8%	15	37,5%	11	28,2%	0	1
<i>Jihomoravský kraj</i>	161	141	76	50	76	47,2%	48	34,0%	68	42,2%	60	42,6%	0	1
<i>Severomoravský kraj</i>	133	138	48	49	48	36,1%	48	34,8%	55	41,4%	59	42,8%	0	1
Celkem ČR	546	532	160	148	159	29,1%	145	27,3%	230	42,1%	234	44,0%	0	3

* Jedná se o kraje podle působnosti jednotlivých krajských policejních správ, nikoliv o vyšší územní samosprávné celky podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění zákona č. 176/2001 Sb.

Podíl skutků spáchaných pod vlivem alkoholu v letech 2005 a 2006
na celkovém počtu spáchaných skutků podle § 215a trestního zákona

Podíl skutků spáchaných **recidivisty v letech 2005 a 2006
na celkovém počtu spáchaných skutků podle § 215a trestního zákona**

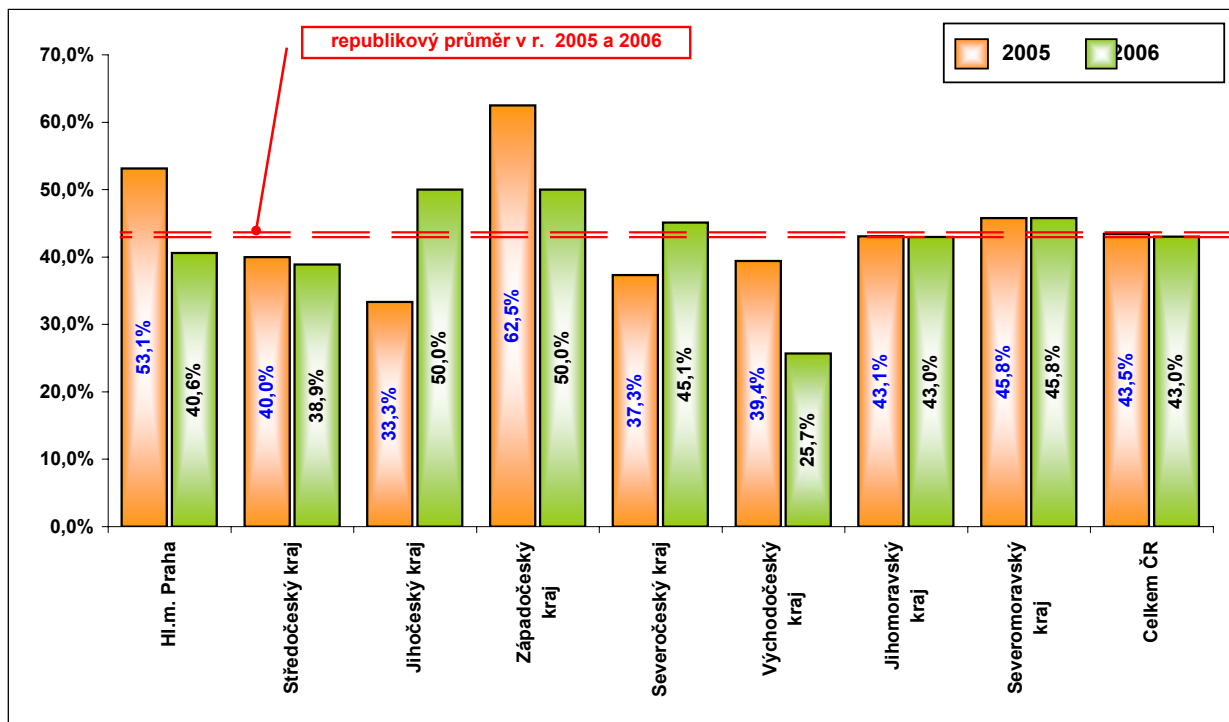

Tabulka č. 7
Porovnání počtu stíhaných osob podle sledovaných kategorií v případech domácího násilí
podle § 215a trestního zákona v letech 2005 a 2006
v jednotlivých krajích* České republiky

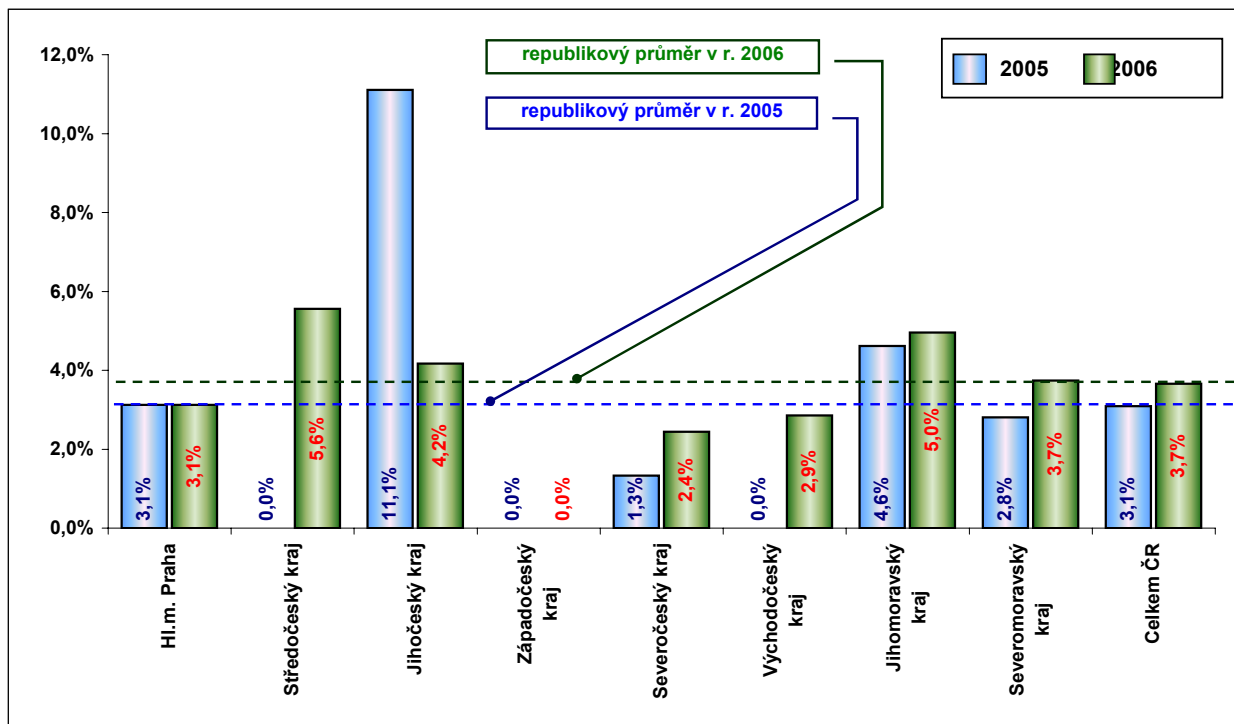
	STÍHÁNO OSOB											
	CELKEM		z toho									
			recidivistů				mladistvých		žen			
	2005	2006	2005	tj. %	2006	tj. %	2005	2006	2005	tj. %	2006	tj. %
Hl.m. Praha	32	32	17	53,1%	13	40,6%	0	0	1	3,1%	1	3,1%
Středočeský kraj	10	18	4	40,0%	7	38,9%	0	0	0	0,0%	1	5,6%
Jihočeský kraj	18	24	6	33,3%	12	50,0%	0	0	2	11,1%	1	4,2%
Západočeský kraj	16	18	10	62,5%	9	50,0%	0	0	0	0,0%	0	0,0%
Severočeský kraj	75	82	28	37,3%	37	45,1%	0	0	1	1,3%	2	2,4%
Východočeský kraj	33	35	13	39,4%	9	25,7%	0	1	0	0,0%	1	2,9%
Jihomoravský kraj	130	121	56	43,1%	52	43,0%	0	1	6	4,6%	6	5,0%
Severomoravský kraj	107	107	49	45,8%	49	45,8%	0	1	3	2,8%	4	3,7%
Celkem ČR	421	437	183	43,5%	188	43,0%	0	3	13	3,1%	16	3,7%

* Jedná se o kraje podle působnosti jednotlivých krajských policejních správ, nikoliv o vyšší územní samosprávné celky podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění zákona č. 176/2001 Sb.

Podíl recidivistů na počtu stíhaných osob v letech 2005 a 2006 pro podezření ze spáchání trestného činu podle § 215a trestního zákona

**Podíl žen na počtu stíhaných osob v letech 2005 a 2006 pro podezření ze spáchání
trestného činu podle § 215a trestního zákona**

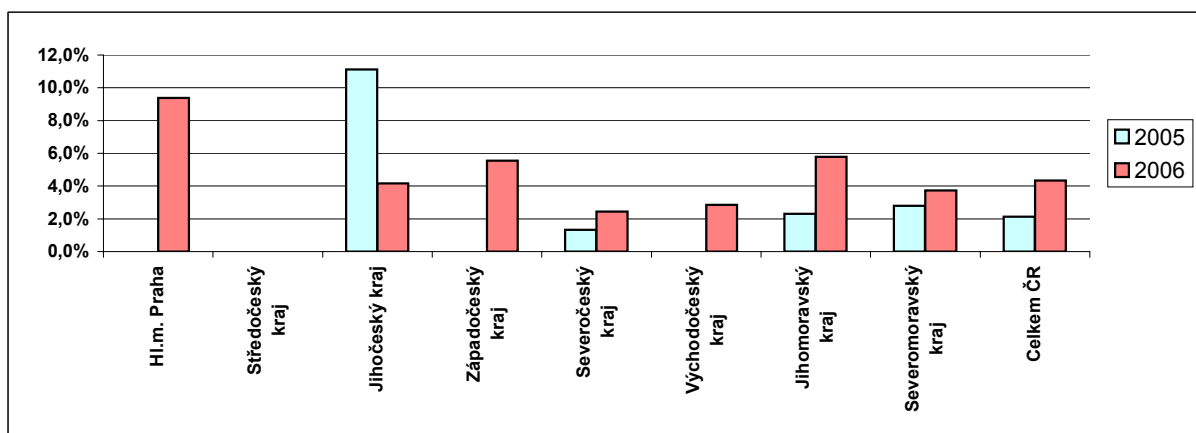

Tabulka č. 8
Vybrané ukazatele z Evidenčně statistického systému kriminality Policie České republiky
za rok 2006 ve srovnání s rokem 2005
pachatelé trestného činu podle § 215a TZ Týraní osoby žijící ve společném obydlí

	POČET PACHATELŮ									
	CELKEM		z toho							
			CIZINCŮ				OBČANŮ ČESKÉ REPUBLIKY			
	2005	2006	2005	tj. %	2006	tj. %	2005	tj. %	2006	tj. %
<i>hl.m. Praha</i>	32	32	0	0,0%	3	9,4%	32	100,0%	29	90,6%
<i>Středočeský kraj</i>	10	18	0	0,0%	0	0,0%	10	100,0%	18	100,0%
<i>Jihočeský kraj</i>	18	24	2	11,1%	1	4,2%	16	88,9%	23	95,8%
<i>Západočeský kraj</i>	16	18	0	0,0%	1	5,6%	16	100,0%	17	94,4%
<i>Severočeský kraj</i>	75	82	1	1,3%	2	2,4%	74	98,7%	80	97,6%
<i>Východočeský kraj</i>	33	35	0	0,0%	1	2,9%	33	100,0%	34	97,1%
<i>Jihomoravský kraj</i>	130	121	3	2,3%	7	5,8%	127	97,7%	114	94,2%
<i>Severomoravský kraj</i>	107	107	3	2,8%	4	3,7%	104	97,2%	103	96,3%
Celkem ČR	421	437	9	2,1%	19	4,3%	412	97,9%	418	95,7%

* Jedná se o kraje podle působnosti jednotlivých krajských policejních správ, nikoliv o vyšší územní samosprávné celky podle ústavního zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územních samosprávných celků a o změně ústavního zákona České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění zákona č. 176/2001 Sb.

Podíl cizinců na celkovém počtu pachatelů trestného činu
podle § 215a trestního zákona v letech 2005 a 2006

Tabulka č. 9
oběti trestného činu podle § 215a TZ Týraní osoby žijící ve společném obydlí
za rok 2006
(kraj, následky, vztah k pachateli)

Oběti	Hlavní město Praha	Středočeský kraj	Jihočeský kraj	Západočeský kraj	Severočeský kraj	Východočeský kraj	Jihomoravský kraj	Severomoravský kraj	Celkem ČR
MUŽI OBJASNĚNO	2	3	12	2	5	4	7	6	41
z toho									
SMRT	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZRANĚNÍ	1	2	8	2	3	2	5	2	25
JINÝ NÁSLEDEK	1	0	2	0	2	2	2	1	10
BEZ NÁSLEDKU	0	1	2	0	0	0	0	3	6
z toho									
MANŽEL	0	2	5	1	0	1	2	1	12
DRUH	1	0	3	1	0	0	0	0	5
OTEC	0	0	1	0	0	1	0	0	2
MATKA	0	0	2	0	2	0	0	1	5
PRIBUZNÝ	0	0	0	0	2	1	3	2	8
JINÝ VZTAH	0	0	0	0	0	0	0	0	0
BEZ VZTAHU	0	1	0	0	0	1	0	0	2
ŽENY OBJASNĚNO	43	13	9	19	80	31	107	100	402
z toho									
SMRT	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZRANĚNÍ	20	7	5	9	43	9	55	52	200
JINÝ NÁSLEDEK	21	5	4	9	33	22	47	36	177
BEZ NÁSLEDKU	2	1	0	1	4	0	5	12	25
z toho									
MANŽEL	24	6	6	5	39	21	70	54	225
DRUH	5	5	1	9	26	6	14	18	84
OTEC	0	0	0	0	1	0	0	0	1
MATKA	1	0	0	1	5	3	7	8	25
PRIBUZNÝ	2	0	1	1	1	0	6	9	20
JINÝ VZTAH	6	1	0	1	5	0	6	6	25
BEZ VZTAHU	3	1	1	2	0	0	2	3	12
CELKEM OBJASNĚNO	45	16	21	21	85	35	114	106	443
z toho									
SMRT	0	0	0	0	0	0	0	0	0
ZRANĚNÍ	21	9	13	11	46	11	60	54	225
JINÝ NÁSLEDEK	22	5	6	9	35	24	49	37	187
BEZ NÁSLEDKU	2	2	2	1	4	0	5	15	31
z toho									
MANŽEL/KA	24	8	11	6	39	22	72	55	237
DRUH/DRUŽKA	6	5	4	10	26	6	14	18	89
OTEC	0	0	1	0	1	1	0	0	3
MATKA	1	0	2	1	7	3	7	9	30
PRIBUZNÝ	2	0	1	1	3	1	9	11	28
JINÝ VZTAH	6	1	0	1	5	0	6	6	25
BEZ VZTAHU	3	2	1	2	0	1	2	3	14